ΕΛΤΑ Hellenic Post
ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Τριμηνιαία Περιοδικά
Αθήνα Ο.Τ.Α.
1304360

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»
ΕΤΟΣ 38ο • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 152 • ΙΟΥΛΙΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2015 • ISSN 1106-2118

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΪΚΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

ΤΑ ΝΕΡΟΠΡΙΟΝΑ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΑΔΩΝ ΣΤΟ ΣΕΛΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΓΚΟΥΡΝΟΣΟΒΟ

«ΥΦΑΔΙ»: 15 ΧΡΟΝΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΓΗΓΑΣ

ΗΛΙΑΣ ΤΣΕΧΟΣ: «ΑΓΡΙΟΧΟΡΙΟ ΣΤΟΜΑ»

κάθε μέρα

ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ* ΣΑΣ!

όλα τα νέα και οι δραστηριότητες του συλλόγου
καθημερινά στις οθόνες σας με ένα κλικ!

παλαιά τεύχη του περιοδικού «Νιάουστα»
σε ψηφιακή μορφή για το αρχείο σας

* ιστοσελίδα διαθέσιμη σε όλους τους Η/Υ, tablet pc & smartphones
email: niaousta@gmail.com

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2015
Έτος 38ο - Τεύχος 152
Αριθμός ISSN: 1106-2118

ΙΔΡΥΤΕΣ
Σύλλογος Απόφοιτων Νάουσας
(†) Οδυσσέας Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας «Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος»

ΕΚΔΟΤΗΣ
Αλέξανδρος Οικονόμου, Πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Αλέξανδρος Οικονόμου
Ευγενία Ζάλιου
Πέτρος Σταΐδης
Δημήτρης Ποζός
Ελισάβετ κατζηαλούση-Ρούκαλη
Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλίκα
Θεόδωρος Ζώτος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ART DIRECTOR
Δημήτρης Ποζός

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
• Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας Πολυχώρος Πολιτισμού «ΒΕΤΛΑΝΣ» Αρών Λονγρό & Φ. Πεχλιβάνου τηλ.: 23323 50025
• Αλέξανδρος Οικονόμου, Κορανάτσιου 2 59200 Νάουσα, τηλ. 2332 400074, 6974 099140

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
Γιάννης Κοροταιώλης - Γεωπόνος
τηλ.: 23310 60331

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΗΛΚΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.
3ο χλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας
Τηλ. & Fax: 23320 41319

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ανυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
Αλέξανδρος Οικονόμου
Κορανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 59200,
τηλ.: 2332 400074, 6974 099140

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ
104360 - ISSN 1106-2118

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται ταχυδρομικά με αντικαταβολή. Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλείψεις σας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Κολάνια και κοσμήματα Ναουσαίων γυναικών. Φωτογραφία: Ιωάννης Λ. Παπακαρμέζης.

Τεύχος Νο 152 Περιεχόμενα

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2015

04 Editorial

05 Εν συντομία-Πολιτιστικά και άλλα...

14 Τάκη Μπάιτση
Ο Εθνομάρτυρας Αντώνης Μίγγας

16 Ευάγγελου Χεκίμογλου
«Χωρίς ψωμί και μάλιστα αρχάς χειμώνος: Βιομηχανική κρίση στη Νάουσα (1924)»

20 Ευγενίας Ζάλιου
Κοσμήματα της ναουσαίικης γυναικείας φορεσιάς

28* Στέργιου Αποστόλου
Τα νεροπρίονα των Αρβανιτάδων στο Σέλι και στο Γκουρνόσοβο

33 Ηρακλή Τέσσα
Εμμανουήλ Βαλσαμίδη: «Νάουσα 1906-1922»

36 Κικής Καππάτου
«ΥΦΑΔΙ»: 15 χρόνια αγάπης και αποδοχής της διαφορετικότητας

40 Σίμου Ανδρονίδη
Ηλίας Τσέχος: Αγριόχορτο Στόμα

46 Δήμητρας Τζάκη
«Η Πηνελόπη των τρένων» της Μαρλένας Πολιτοπούλου

Editorial

Στους δύσκολους και αβέβαιους καιρούς που ζούμε, η μόνη σταθερά που δίνει διέξοδο στις τοπικές κοινωνίες είναι ο πολιτισμός και η δημιουργία. Πουθενά αλλού δεν μπορούμε να βρεθούμε και να ανασάνουμε, να εμπιστευθούμε και να ακουμπήσουμε, παρά μόνον εκεί που συναντιέται η συλλογικότητα και η προσφορά, η αποκάλυψη της απόγνωσης και συνάμα του έρωτα για τη ζωή.

Η εξελισσόμενη οικονομοποίηση των κοινωνικών αγαθών και η κατεδάφιση όλων μας των σταθερών,σπρώχνει τη ζωή μας στο περιθώριο των εξελίξεων. Εκεί στο περιθώριο μόνο αφηνόμαστε ήσυχοι να φτιάχνουμε τις γιορτές και τα πανηγύρια μας, να γράφουμε την ιστορία μας, να αναζητούμε νόημα στις παραδόσεις μας. Αλλά εκεί είναι που υφαίνεται κιόλας ο αντίλογος.

Στο ξόδεμα της αγάπης, στις ουσιαστικές σχέσεις, στον αγώνα να κρατηθούμε ο ένας από τον άλλο και να κρατήσουμε την ψυχή μας. Πως αλλιώς να εξηγήσει κανείς το πλήθος των συλλογικοτήτων στην πόλη μας τον τελευταίο καιρό και την πληθώρα των εκδηλώσεων, τη διάθεση να εκφραστούμε, αν όχι ως το δικό μας ιστό, τη δική μας απάντηση στις αποφάσεις που άλλοι συντάσσουν και υπογράφουν για μας. Σ'αυτό το πλαίσιο είναι και η προσπάθεια του περιοδικού. Να σώσουμε οτιδήποτε αν σώζεται. Και το πιο μικρό ξεφτίδι της συλλογικής

> Σουτάρω στη φλέβα μου
> μια γερή δόση σκοτεινιάς
> να την ταξιδέψει το αίμα
> σε όλες τις αισθήσεις.
> Δε θέλω αδερφέ ούτε να τους
> ακούω, ούτε να τους βλέπω
> ούτε να τους μυρίζω.
> Χαζεύω μέρες τώρα
> τον αγώνα μιας αράχνης
> να προικίσει τον τοίχο μου.
>
> (Γιάννης Ιωσηφίδης,
> 6 Οκτωβρίου 2015)

και ατομικής μας μνήμης λέμε είναι χρήσιμο. Και πιστεύουμε ότι δεν διαφεύγει από κανέναν αναγνώστη ότι οι συνεργάτες της Νιάουστας, με τις ιστορικές και λαογραφικές τους έρευνες, με το ενδιαφέρον που προσεγγίζουν τον τόπο μας, βοηθούν στην κατανόηση του παρόντος. Και ότι ακόμα τα ίδια τους τα κείμενα, τα γεγονότα από μόνα τους, επισημαίνουν την ανάγκη να σταθούμε στο ύψος και να τιμήσουμε έμπρακτα τις θυσίες του παρελθόντος αντιτάσσοντας, όπως θα έλεγε ο Θουκυδίδης, ισόρροπες και ισάξιες πράξεις στο παρόν...

Στο παρόν τεύχος ο Τάκης Μπάιτσης μας θυμίζει τη θυσία, το μεγαλείο, την αρετή, του νεαρού, μόλις 32 ετών, Αντώνη Μίγγα για μια ελεύθερη πατρίδα. Ο Ευάγγελος Χεκίμογλου ξεσκεπάζει τις αιτίες της βιομηχανικής κρίσης στη Νάουσα το 1924, τη διαμάχη βιομηχάνων και κράτους, η πολιτική ηγεσία του οποίου προτιμούσε να δίνει δουλειές σε αγγλικές εταιρείες παρά να ενισχύει τους έλληνες βιομήχανους, προστατεύοντας τις θέσεις εργασίας στα ελληνικά εργοστάσια.

Ο Ηρακλής Τέσσας παρουσιάζει το βιβλίο του Μανώλη Βαλσαμίδη για την τοπική κοινότητα της Νάουσας και το ρόλο της εκκλησίας στην ενδυνάμωση των δεσμών μεταξύ των πολιτών την περίοδο 1906-1922.

Η Δήμητρα Τζάκη γράφει για το βιβλίο της Μαρλένας Πολιτοπούλου «Η Πηνελόπη των Τρένων», ένα τύποις αστυνομικό μυθιστόρημα, στο οποίο η Νάουσα με την ιστορία της, αυτή της κατοχής και της αντίστασης, των δοσίλογων και της μετανάστευσης τη δεκαετία του '60, με τους ανθρώπους της του σήμερα, τις συνήθειες και τις παραδόσεις της, παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο.

Η Ευγενία Ζάλιου αναδεικνύει το απέριττο των κοσμημάτων της Ναουσαίας που έδεναν τις κοινωνικές σχέσεις και επισφράγιζαν υποσχέσεις ζωής.

Ο Στέργιος Αποστόλου μας μιλά για τα νεροπρίονα των Αρβανιτάδων στο Σέλι, ενώ ο Σίμος Ανδρονίδης παρουσιάζει την τελευταία ποιητική συλλογή του γνωστού και πολυγραφότατου ποιητή του τόπου μας Ηλία Τσέχου.

Καλή ανάγνωση.

Πολιτιστικά και άλλα...

Μουσικές και χορευτικές εκδηλώσεις, εικαστικές παρεμβάσεις και εκθέσεις, φεστιβάλ τέχνης, οικονομίας και περιβάλλοντος, σεμινάρια παράδοσης και πολιτισμού, έρευνες, επέτειοι και παρουσιάσεις βιβλίων. Δεκάδες επαγγελματίες και ερασιτέχνες του πολιτισμού και της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και δεκάδες εκατοντάδες συμπολίτες που συμμετέχουν ως εθελοντές στήριξης των καλλιτεχνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων και ως ενεργοί θεατές. Παρακάτω, ιδού μια επιλογή από μια σοδειά διόλου ευκαταφρόνητη και ελπιδοφόρα για το μέλλον του τόπου και τη συνοχή της κοινωνίας μας.

150 τεύχη «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

Πανηγυρική και τιμητική ήταν η εκδήλωση που διοργάνωσε η Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας "Αναστάσιος Μιχαήλ ο λόγιος" με την ευκαιρία της έκδοσης και κυκλοφορίας του 150ου τεύχους του πολιτιστικού (και όχι μόνο...) περιοδικού "Νιάουστα". Με κεντρικούς ομιλητές τον δημοσιογράφο Κώστα Μπλιάτκα και τον Πρόεδρο της Πολιτιστικής Εταιρείας Αλέξανδρο Οικονόμου επισημάνθηκε η σημασία της έκδοσης ενός τέτοιου περιοδικού για μια μικρή επαρχιακή πόλη και τιμήθηκαν οι άνθρωποι που ξεκίνησαν το εγχείρημα της έκδοσης του περιοδικού το 1977, αλλά και όλοι όσοι στη συνέχεια συνέβαλλαν και συμβάλλουν και διασώζουν με τα γραπτά τους την ιστορία του τόπου, τις συνήθειες, τον πολιτισμό, τους μικρούς και μεγάλους θησαυρούς της κοινωνικής ζωής. Ιδιαίτερη μνεία έγινε στους Οδυσσέα Ντινόπουλο, Ελένη Μήτσιαλα, Γιάννη Καρατσιώλη και Λευκή Σαμαρά, καθώς και στους πρώτους αρθρογράφους που εξακολουθούν μέχρι σήμερα να προσφέρουν τις εργασίες τους για δημοσίευση. Απεδόθη δε φόρο τιμής στους πιο πρόσφατα χαμένους αείμνηστους Νίκο Καλλιδάκη, Φιλώτα Αδαμίδη και Νικόλα Σαμαρά, η συμβολή των οποίων στη διατήρηση της τοπικής συλλογικής μνήμης υπάρχει καταγεγραμμένη στις σελίδες του περιοδικού.

Η εκδήλωση, που συνοδεύονταν από προβολή όλων των εξωφύλλων του περιοδικού την οποία επιμελήθηκε ο Πέτρος Στοΐδης, έκλεισε με αναφορές των παλιότερων συνεργατών του περιοδικού Ν. Σπάρτση, Γ. Χιονίδη και Μ. Βαλσαμίδη στα παλιά και τα μελλούμενα της «Νιάουστας».

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Οι Αόρατες Πόλεις» από τα Εικαστικά Εργαστήρια

«Οι Αόρατες Πόλεις» του Ίταλο Καλβίνο, τα ονειρικά και στοχαστικά κείμενα που ακροβατούν μεταξύ ποίησης και φιλοσοφίας χρησιμοποιήθηκαν ως πηγή έμπνευσης από τους σπουδαστές των εικαστικών εργαστηρίων του Συλλόγου Διάδοσης Εικαστικών Τεχνών ώστε να δημιουργήσουν νέες προσωπικές εικόνες που προκύπτουν μέσα από τη βιωμένη ιδέα της πόλης. Ζωγραφική, χαρακτική και μικτά υλικά εισάγουν τον θεατή στους χάρτες της φαντασίας χαϊδεύοντας τη μνήμη, την επιθυμία, το χρόνο, το θάνατο, τα σύμβολα.

Την έκθεση των εικαστικών εργαστηρίων στη Ναϊάς προλόγησε στα εγκαίνια ο Δ/ντής των Εικαστικών Εργαστηρίων Νικόλας Μπλιάτκας. Κείμενα του βιβλίου «Αόρατες Πόλεις» διάβασαν τα μέλη της Θεατρικής Ομάδας «Αίρεσις», ενώ παράλληλα η νεοσύστατη Ομάδα Φωτογραφίας των Εργαστηρίων παρουσίασε τη δουλειά της στον ίδιο χώρο, καθώς και τα παιδικά τμήματα ζωγραφικής και μικτών υλών στο αίθριο του 2ου ορόφου του Πολυχώρου Πολιτισμού «Βέτλανς».

Ζωγραφική και street art

Έκθεση ζωγραφικής και streetart πραγματοποιήθηκε στο χώρο βιομηχανικής κληρονομιάς Έρια στο πλαίσιο του LOBART FESTIVAL, που για τρίτη χρονιά οργανώθηκε στην πόλη μας. 32 εικαστικοί από όλη την Ελλάδα συμμετείχαν με τα έργα τους στην έκθεση. Αλφαβητικά: Δημήτρης Βύζας, Φανή Βόλου, Ειρήνη Βογιατζή, Κων/νος Βραζιώτης, Δημήτρης Γιαννακόπουλος, Θεανώ Γιανέζη, Daver, Dem, Έντι, Έφη Θεοδωροπούλου, Γιάννα Θωμά, Insane 51, Δημήτρης Κοκόρης, Άννα Κοντακσίου, Δημήτρης Κρέτσης, Σταμάτης Λάσκος, Θωμάς Λιούτας, AlexMartinez, Δήμητρα Οικονόμου, Μαρία Παναγιώτου, Rtm, Ser, Simoni, Simple G, Ειρήνη Σωτηροπούλου, Φίλιππος Τατάκης, Άρτεμις Τσακίρη, Αλέξανδρος Τσάκωνας, Δέσποινα Τσάκωνα, Ερμιόνη Τσάνου, Χρήστος Τσιντσάρης, Γιώργος Χιώνης. Παράλληλα, 15 καλλιτέχνες από όλη την Ελλάδα ζωγράφισαν στους χώρους πάνω και απέναντι από το χώρο βιομηχανικής κληρονομιάς Έρια, ζωντανά μπροστά στο κοινό.

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΑ-ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

ARTville Festival

Για μια ακόμη χρονιά διοργανώθηκε το ARTville FESTIVAL, στο πλακόστρωτο του δημοτικού πάρκου, με συναυλίες, παιδικές δράσεις, ζογκλέρ, παρουσιάσεις βιβλίων, δράσεις

για ενήλικες καθώς και έκθεση χειροποίητων κατασκευών. Τα εγκαίνια έγιναν με συναυλία της Έλενας Δελληχρήστου, που παρουσίασε σύγχρονα αλλά και παλιότερα τραγούδια. Μαζί της οι: Γιάννης Γκαντίδης (πλήκτρα), Γιάννης Κετάνης (βιολί), Θωμάς Πέιος (μπουζούκι), Παναγιώτης Πεΐδης (ηλ. κιθάρα), Κατερίνα Μυλωνά (μπάσο), Ασημίνα Ματζίρη (τύμπανα). Τις επόμενες μέρες εμφανίστηκαν η Ελένη Τσαλιγοπούλου, οι APURIMAC και ο Παντελής Θαλασσινός.

Η κ. Βέφα Αλεξιάδου μαγείρεψε με τα παιδιά και τις μαμάδες τους, ενώ αναφέρθηκε στη μεσογειακή διατροφή και το νέο της βιβλίο. Η θεατρική ομάδα «Σκοινί Κορδόνι» παρουσίασαν το Θεατράκι για παιδιά «Ο ΠΟΙΗΤΙΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΠΟΥ ΣΚΑΡΩΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ», η ομάδα του Μίλτου Μαρέτο παρουσίασε θέατρο σκιών με το έργο Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΦΙΛΤΡΟ.Το πρόγραμμα του φεστιβάλ ολοκληρώθηκε με τη συναυλία των Νίκου Βαρούδη - Άννας Χατζηκυριάκου, μαζί με τους: Γιάννη Κετάνη (βιολί, φωνή), Θωμά Πέιο (μπουζούκι, φωνή), Στέργιο Παρίζα (κιθάρα), Κατερίνα Μυλωνά (μπάσο), Κώστο Διαμαντή (τύμπανα), Νίκο Δραγουμάνο (κλαρίνο, ζουρνάς), Βασίλη Αλαΐτση (πλήκτρα), Νίκο Αλαΐτση (ντοούλι) και Σταύρο Σιδηρόπουλο (λύρα), στο Πλακόστρωτο Δημοτικού Πάρκου Νάουσας

Γιορτή κερασιού στο Ροδοχώρι

Μετά από αρκετά χρόνια πραγματοποιήθηκε η Γιορτή Κε-

ρασιού στο Ροδοχώρι, με καλές καιρικές συνθήκες, που βοήθησαν να πραγματοποιηθούν δυο φανταστικές βραδιές. Την πρώτη ημέρα ο Κώστας Θεοδοσιάδης και ο Ματθαίος Τσαχουρίδης με τις νότες τους ξεσήκωσαν τον κόσμο που διασκέδασε μέχρι πρωίας, ενώ εξαιρετικό ήταν το χορευτικό τμήμα του συλλόγου Ποντίων Πτολεμαΐδας. Την δεύτερη ημέρα ο Αλέξης Παρχαρίδης και ο Στέργιος Ζιμπιλιάδης στο τραγούδι και ο Νίκος Κοκκινίδης στη λύρα, ανέβασαν το θερμόμετρο της διασκέδασης στα ύψη, ενώ η κορύφωση ήρθε με το χορευτικό από τους ΜωμόγερουςΡοδοχωρίου. Και τις δυο ημέρες, στο χώρο της εκδήλωσης, λειτούργησε το λαογραφικό μουσείο του συλλόγου και έκθεση ζωγραφικής της Ελένης Ανδρονικίδου.

. . . . . .

24ο Διεθνές Φεστιβάλ CIOFF- Πυρσού

Το 24ο Διεθνές Φεστιβάλ CIOFF-Πυρσού πραγματοποιήθηκε φέτος για να συμβάλλει όπως το κάνει με συνέπεια χρόνια τώρα, στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, και στη σύσφιξη σχέσεων και ανταλλαγή εμπειριών με αντίστοιχα συγκροτήματα άλλων χωρών. Για πέντε ημέρες οι θεατές απόλαυσαν μια πανδαισία χορών, μουσικής και χρωμάτων παραδοσιακών φορεσιών, από την Αργεντινή, τη Χώρα των Βάσκων, τη Σερβία, το Ταγκεστάν, την Κύπρο και την Ελλάδα. Για πέντε ημέρες συμμετείχαν όλα τα συγκροτήματα έχοντας κάθε ένα την τιμητική του βραδιά. Από την Ελλάδα εμφανίστηκαν το ΚΕΠΑ Βέροιας, ο όμιλος «Αράπιτσα» Νάουσας, το Λύκειο Ελληνίδων Νάουσας, ο σύλλογος Κρητών «ΙΔΑΙΑ ΓΗ» και ο Χορευτικός Όμιλος Θεσ/νίκης

. . . . . .

Διήμερο φεστιβάλ ποντιακών χορών

Με προσέλευση που ξεπέρασε κάθε προσδοκία διοργανώθηκε από την Εύξεινο Λέσχη Ποντίων Νάουσας μαζί με την Παμποντιακή Ομοσπονδία Ελλάδος το διήμερο φεστιβάλ ποντιακών χορών. Οι αποστολές ξεναγήθηκαν στο κτίριο «Τουρπάλη» και στην ιστορική βιβλιοθήκη και στη συνέχεια συμμετείχαν εγκαίνιατης έκθεσης φωτογραφίας «Ανέσπερος Πέτρο» της Λένας Σαββίδου. Το πρόγραμμα περιελάμβανε παρέλαση με συνοδεία της Φιλαρμονικής Νάουσας στο πέρας της οποίας κατατεθήκαν στεφάνια στο μνημείο της Γενοκτονίας των Ποντίων. Οι εκδηλώσεις έκλεισαν με χορευτική παράσταση των ποντιακών συγκροτημάτων την οποία παρακολούθησε πλήθος κόσμουστο θερινό Δημοτικό θέατρο. Το Φεστιβάλ ήταν αφιερωμένο στη μνήμη της Κρυστάλλως Κωσταντινίδου.

. . . . . .

Φεστιβάλ Υδροκίνησης

Με μεγάλη επιτυχία και με πολύ μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων από όλη την Ελλάδα ολοκληρώθηκε το τριήμερο Φεστιβάλ Υδροκίνησης, που διοργάνωσε το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας σε συνεργασία με το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και τη στήριξη της Αντιπεριφέρειας Ημαθίας και του Δήμου Νάουσας.

Το φεστιβάλ Υδροκίνησης ήταν μέρος του πανευρωπαϊκό πρόγραμμα RESTOR-HYDRO που ολοκληρώνεται τους επόμενους μήνες και στο οποίο καταγράφηκαν σε όλη την Ελλάδα τα σημεία που υπήρχαν εγκαταστάσεις υδροκίνησης. Από αυτά επιλέχθηκαν τρεις περιπτώσεις, και οι τρεις στη Νάουσα, για να εκπονηθούν οι ειδικές οικονομοτεχνικές μελέτες για την αξιοποίηση τέτοιου είδους εγκαταστάσεων για την παραγωγή ενέργειας ώστε ο δήμος να είναι έτοιμος να προχωρήσει στις απαραίτητες διαδικασίες για την αδειοδότηση και την κατασκευή αυτών των έργων, μόνος

του ή σε συνεργασία με ιδιώτες. Υπενθυμίζεται ότι η πρώτη φάση αυτού του προγράμματος είχε ξεκινήσει με ανάλογη ημερίδα του ΚΠΕ τον Δεκέμβριο του 2013.

Από τις παράλληλες εκδηλώσεις του φεστιβάλ τις εντυπώσεις έκλεψε η επίσκεψη των συμμετεχόντων στο κτήριο Μούγγρη, όπου η κα Ευγενία Ζάλιου μίλησε για τον τρόπο ζωής των παλιών Ναουσαίων, ενώ η κα Φανή Σιπτάνου ετοίμασε μια παραδοσιακή ναουσαίικη πίτα. Αντίστοιχα στο σουσαμόμυλο Μάκη γεύτηκαν γλυκές δημιουργίες του ΤΖΕΠΟΥ με βάση το ταχίνι, ενώ παρακολούθησαν την παρουσίαση των κρασιών ΒΑΕΝΙ και την παραμυθού Κατερίνα Κλεάρχου να αφηγείται παραμύθι σε μύλο. Πραγματοποιήθηκαν επίσης επισκέψεις στο εργοστάσιο Πέλλα Όλυμπος, καθώς και στο συγκρότημα Λόγγου Τουρπάλη, όπου την ξενάγηση έκανε ο αρχιτέκτονας Αλέξανδρος Οικονόμου.

Το ΕΕΕΕΚ Νάουσας παρουσίασε τα προϊόντα από την καλλιέργεια αρωματικών φυτών και το Γυμνάσιο Κοπανού παρουσίασε προϊόντα από τη μεταποίηση φρούτων, ενώ τα Εικαστικά Εργαστήρια κατασκεύασαν υδροτοχούς υπό την επίβλεψη των εκπαιδευτών Νικόλα Μπλιάτκα, Μαρίας Παπαδοπούλου και Θάνου Ζιάκα. Διακεκριμένοι επιστήμονες μίλησαν για τους παραδοσιακούς νερόμυλους, την αξιοποίηση των υδροκίνητων εγκαταστάσεων, τη διαχείριση των νερόμυλων κ.α. ενώ το φεστιβάλ ολοκληρώθηκε με τη συμμετοχή της Χορωδίας του Ωδείου της Ιεράς Μητροπόλεως και του τμήματος Μπαλέτου της Ευξείνου Λέσχης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Για δεύτερη χρονιά φέτος η υπό σύσταση αστική μη κερδοσκοπική εταιρία με την επωνυμία «ΚΙΣΣΟΣ» σε συνεργασία με την ΙΖ' Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων πραγματοποίησε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του υπουργείου Πολιτισμού «Ένας περίπατος στο Νυμφαίο της Μίεζας». Στο πλαίσιο του προγράμματος διοργανώθηκε εκπαιδευτική εκδρομή των δημοτικών σχολείων της Νάουσας και του Ειδικού Σχολείου στον αρχαιολογικό χώρο της Μίεζας και στο πολιτιστικό κέντρο της Σχολής Αριστοτέλη. Κατά την επίσκεψη οι μαθητές συμετείχαν ενεργά σε εκπαιδευτικές δράσεις που σχετίζονταν με το χώρο με την εθελοντική καθοδήγηση επιστημονικής ομάδας η οποία αποτελείτο από: την Ελένη Δημοπούλου-δασκάλα, την Άννα-Μαρία Μπρούβαλη-δασκάλα, την Ιωάννα Μπρούβαλη-νηπαγωγό, την Μαρία Καραϊσάρογλου-κοινωνιολόγο-δασκάλα, την Αντιγόνη Μεγαλογιάννη-καθηγήτρια Αγγλικών, τον Νικόλαο Τσίμπρη-φιλόλογο, τη Μαριάννα Μπιτέρνα-δασκάλα, τον Αλέξανδρο Σολάκογλου- μουσικοπαιδαγωγό και τη Μαρία Τοροφή-δικηγόρο και συντονίστρια της ομάδας.

Παραμύθια, τραγούδια και «νεράιδες» μάγεψαν όσους βρέθηκαν στο αρχαίο θέατρο της Μίεζας στην υπέροχη εκδήλωση του ΚΠΕ Νάουσας. Με την Δήμητρα Μητρέντση στην επιμέλεια, την αφήγηση και το τραγούδι, τον Γιάννη Μαρμαρά στην κιθάρα και το τραγούδι, την Μαρίνα Γκοργκάτζε στο βιολί και τις Φρίντα Αντύπα, Ξανθίππη Παπαδοπούλου στις χορογραφίες το αρχαίο θέατρο της Μίεζας «πλημμύρισε» νότες από την Ορχήστρα Νέων του Δημοτικού Ωδείου, που πλαισιώθηκαν από υπέροχες χορευτικές επιλογές από τις μαθήτριες του τμήματος μπαλέτου.

Το αρχαίο θέατρο της Μίεζας υποδέχτηκε το αυγουστιάτικο

φεγγάρι και το τετράφωνο φωνητικό σύνολο «Ηχώ Βερόης». Υπό τη διεύθυνση της Νατέλα Ιτσουαΐντσε, το σύνολο, που αποτελείτο από έμπειρους ερασιτέχνες χορωδούς, ερμήνευσε «a capella» τραγούδια από την σεφαραδίτικη παράδοση, με στίχους στα ladino (ισπανοεβραϊκά), καθώς και τραγούδια από το αμερικανικό μπλουζ/σόουλ ρεπερτόριο σε τετράφωνη μεταγραφή.

Στην εκδήλωση συμμετείχε και το μουσικό σχήμα από τους Στάθη Γκατζούρα (τραγούδι, κιθάρα, ούτι), Σαββίδη Κων/νο (ακορντεόν), Παναγιώτη Θεοδωρίδη (μπουζούκι, κιθάρα) και Γιώργο Παπαρουσόπουλο (κρουστά) που ερμήνευσαν τραγούδια από την έντεχνη ελληνική μουσική σκηνή.

ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

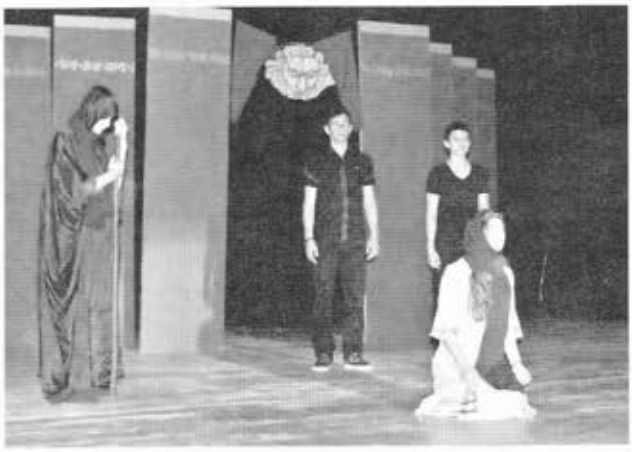

Το έργο του Σοφοκλή "ΑΝΤΙΓΟΝΗ" παρουσίασε η θεατρική ομάδα του 2ου Λυκείου, σε σκηνοθεσία - χορογραφία Αθηνάς Παπαθανασίου. Ένα δύσκολο, αλλά διαχρονικό έργο υψηλών απαιτήσεων για κοινό και μαθητές. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Θεατρικό Μαθητικό Διαγωνισμό Ημαθίας, Πέλλας, Πιερίας, που οργάνωσε το ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας, ο Σταύρος Τσιάκος πήρε Έπαινο Β' ανδρικού ρόλου για το ρόλο του αγγέλου και ο Παναγιώτης Κεραμίδης Έπαινο πρωτότυπης μουσικής.

Έπαιξαν οι Μαία Μικορόνη (Αντιγόνη), Σοφία Φουντή (Ισμήνη), Μαρία Ροδοβίτου (Κρέων), Κατερίνα Μπόσι, Εμμανουήλ Τσέλιος, Παναγιώτης Τοπαλίδης, Χαρούλα Καγκελίδου, Στεργιανή Χαρίση. Στο χορό συμμετείχαν οι: Φίλιππος Καραγιάννης (κορυφαίος), Θωμάς Δρενοβιάδης, Δημήτρης Μπάμπος, Βασίλης Μπόλας, Κων. Νικολαΐδης, Δημ. Παπατάνος, Κων. Πράπας, Αργύρης Σεραφείμ, Αχιλλέας Σιδηρόπουλος. Επίσης συμμετείχαν οι: Ιωάννης Παπαπέσιος, Νικόλος Πέιος, Σταύρος Τσιακίρης, Δημήτρης Τσίτσης, Μαριάμ Σεπιτάνου. Καλλιτεχνική επιμέλεια Δημ. Κουκουλάκης, μακιγιάζ: Μαρία Πέιου, Ανδρονίκη Χρυσαφίδου, Άννα Μπιλιούρη.

Η Θεατρική Ομάδα του 3ου Γυμνασίου συνεχίζοντας την παράδοση της παρουσίαςτης στα θεατρικαδφώμενα της πολης ανέβασε την κωμωδία του Κάρλο Γκολντόνι: «ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΔΥΟ ΑΦΕΝΤΑΔΩΝ». Οι λιλιπούτειοι μαθητές έδωσαν μια απολαυστική παράσταση, που χάρηκαν όσοι την παρακολούθησαν. Σκηνοθεσία: Ολυμπία Τσίτση, Σαλώμη Μπουνόβα. Σκηνογραφία: Νίκος Κύρου. Μουσική επιμέλεια: Απόστολος Ζαφειρίου. Κατασκευή σκηνικών: Νίκος Κύρου. Βοηθοί: Θωμάς Νόλκας, Αλέξανδρος Κυριακίδης, Νίκη Κεραμίδου, Αικατερίνη Καρατσιώλη, Αικατερίνη Μπάτσαλο, Γιάννης Γκέργκι, Αφροδίτη Λαφάρα.

Διανομή ρόλων: ΜητσκόπουλοςΑναστάσης, Παπά Ελισάβετ, Δημούλα Ελισάβετ, Μάντσος Κων/νος, Τσακίρης Χρήστος, Χατζηστυλλή Στεφανία, Κοτζιάμπαση Φανή, Νικολαΐδης Νίκος, Μάντσος Νίκος, Πελτέκης Γεώργιος, Κάππα Ελένη, Κολτσάκη Ελισάβετ, Νάτσιος Στέφανος, Λαφάρα Καλλιόπη, Γιάτσου Αικατερίνη, Πουτακίδου Ευδοκία. Στον Θεατρικό Μαθητικό Διαγωνισμό Ημαθίας, Πέλλας, Πιερίας, έπαινο Α' ανδρικού ρόλου πήρε ο Σταύρος Νάτσιος για το ρόλο του Τρουφαλδίνου.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Με τίτλο «Μουσικές σε διάθεση ΕΘΝΙΚ», το Δημοτικό Ωδείο Νάουσας παρουσίασε ένα αφιέρωμα στην έθνικ μουσική με έργα βασισμένα στις μουσικές παραδόσεις της Ευρώπης,

της Ασίας, της Αφρικής και της Αμερικής. Συμμετείχαν οι μαθητές, καθηγητές, συνεργάτες και απόφοιτοι του Δημοτικού Ωδείου, που πρόσφεραν ένα δίωρο πολύχρωμο θέαμα βασισμένο σε μουσικές και μπαλάντες από όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου. Την οργάνωση της παραγωγής είχαν οι Δημήτρης Παρόλας, Ορέστης Τάνης και Θάνος Μήτσαλας.

. . . . . .

Μια εξαιρετική μουσική παράσταση με τίτλο «Τα τραγούδια της ψυχής μόνον όταν τα μοιράζεσαι, υπάρχουν» παρουσίασε στο δημοτικό θέατρο το Ωδείο «Αριστοτέλης» μαζί με το σύλλογο φίλων του ωδείου. Η παράσταση ήταν επαγγελματικού επιπέδου, με καταπληκτικούς μουσικούς και τη χορωδία ενηλίκων και μικρών να συνοδεύει εξαιρετικά στα τραγούδια, που ερμήνευσαν οι Αθηνά Πέιου και Βασιλική Μπαξεβανίδου, και ο Κωνσταντίνος Τσαχουρίδης με την θεσπέσια φωνή του. Συνδετικός κρίκος στα τραγούδια με τη δραματοποίηση των στίχων ο Δημήτρης Ερατεινός, ενώ την επιμέλεια των κειμένων και την παρουσίαση είχε ο Πέτρος Στοϊδης. Την επιλογή, ενορχήστρωση των τραγουδιών και την διεύθυνση της ορχήστρας είχε ο Παναγιώτης Παπαδόπουλος, την ενορχήστρωση των τραγουδιών, την επεξεργασία για πολυφωνική χορωδία και διεύθυνση ορχήστρας και χορωδιών είχε ο Πέτρος Ρίστας.

Εντυπωσίασε μια ακόμη φορά η μικτή χορωδία και μαντολινάτα του Ωδείου μας στην ετήσια συναυλία του, στο δημοτικό θέατρο. Υπό τη διεύθυνση του Δημήτρη Παρόλα, παρουσίασε ένα πλούσιο πρόγραμμα με ελληνικές και ξένες κλασικές συνθέσεις, με τον μαέστρο τη φορά αυτή να έχει ένα διαφορετικό ρόλο, να συνοδεύει με το πιάνο σε όλα τα τραγούδια.

. . . . . .

Μάγεψε η παιδική χορωδία Canto A Tempo του δημοτικού μας Ωδείου, στη συναυλία που έδωσε στην αίθουσα του δημοτικού θεάτρου. Οι μικροί ερμηνευτές ενθουσίασαν το κοινό με τις φωνητικές τους ικανότητες και την άρτια εμφάνιση τους, με την καθοδήγηση των μουσικών Δήμητρας Μητρέντση και Μαρίας Πέτκου, που έδειξαν το εξαιρετικό έργο που γίνεται στα παιδιά. Το πρόγραμμα περιλάμβανε συνθέσεις κάθε είδους μουσικής, από Κραουνάκη και Έλτον Τζον μέχρι Randy Newman και παραδοσιακά Ιαπωνίας, που όμορφα και με μπρίο απέδωσαν οι 50 μικροί μαθητές. Στο βιολί συνόδευσε η Μαρίνα Γκοργκάτζε, στην κιθάρα ο Βαγγέλης Δερβόκης και στο φλάουτο ο Λευτέρης Κτώνας.

. . . . . .

Αφιέρωμα στον Βασίλη Τσιτσάνη με πιάνο και φωνή

Μια διαφορετική μουσική βραδιά με δυο εξαιρετικούς

καλλιτέχνες, την τραγουδίστρια Γιώτα Νέγκα και τον δικό μας Νίκο Ορδουλίδη στο πιάνο, είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν οι φιλόμουσοι της πόλης μας στο δημοτικό θέατρο. Μια βραδιά αφιερωμένη στον Βασίλη Τσιτσάνη, με τα τραγούδια του όμως να αποδίδονται εξαιρετικά με το πιάνο του Νίκου Ορδουλίδη και τη φωνή της Γιώτας Νέγκα, σε ένα δέσιμο που πρόσφερε εξαιρετικές στιγμές και μια διαφορετική προσέγγιση στα λαϊκά τραγούδια του μεγάλου μας μουσουργού.

Μπορεί τα λαϊκά τραγούδια να είναι συνδεδεμένα με το μπουζούκι, ωστόσο και η απόδοσή τους με το πιάνο τους έδωσε μια κλασική φόρμα, που αποδεικνύονται αθάνατα είτε με πολυμελή ορχήστρα είτε με ντουέτο, όπως συνέβη στην περίπτωσή μας.

. . . . . .

Τιμητική συναυλία αφιερωμένη στον αείμνηστο μαέστρο ΝΙΚΟ ΚΑΛΛΙΔΑΚΗ οργάνωσε το ΚΑΠΗ. Στην κατάμεστη αίθουσα του δημοτικού θεάτρου οι παραβρισκόμενοι έζησαν ξεχωριστές στιγμές, γεμάτες συγκινήσεις για τον πρώην δάσκαλο και θαυμασμό για τους χορωδούς και τον μαέστρο κ. Δ. Παρόλα, που διεύθυνε με επιτυχία τη συναυλία. Στην παρουσίαση του προγράμματος ήταν οι Μαρία Ιωαννίδου και Ελένη Σταμένου. Ο δήμαρχος κ. Κουτσογιάννης πρόσφερε στην κα. Καλλιδάκη τιμητική πλακέτα για την δεκάχρονη προσφορά του αείμνηστου μαέστρου, τονίζοντας ότι ο Νίκος Καλλιδάκης αποτελεί φωτεινό παράδειγμα προσφοράς για τον τόπο μας.

Το πλούσιο πρόγραμμα με γνωστά τραγούδια εκτέλεσαν οι χορωδοί: Απδονοπούλου Βέρα, Ιωσηφίδου Μαρούλα, Καλπαξίδου Γαλάτεια, Καράμπελα Ναυσικά, Κωστελίδου Παρασκευή, Λαζάρου Δήμητρα, Μπέρσου Χαριτωμένη, Μπιτέρνα Δόμνα, ΣταμένουΒούλα, Τάχα Πολυτίμη, Τοπούζη Μαντιάνα, Αμοιροπούλου Γιώτα, Αυξέντη Ναυσικά, Βλάχου Νίνα, Βλαχοπούλου Πετρούλα, Γαγάτση Δέσποινα, Γαλάνη Μαίρη, Δούτση Ελένη, Κοντούλη Καίτη, Μελιτζανή Σταυρούλα, Μπέσιου Δέσποινα, Νίκου Ελευθερία, Συμεωνίδου Γιώτα, Τσούλιου Αρετή, Φειδάντση Λουίζα, Φειδάντση Σοφία, Φουνταλή Ειρήνη, Δούτσης Μανώλης, Ζήμνας Ευάγγελος, Καμτσικάς Γρηγόρης, Λαζάρου Νικόλαος, Μαλάκης Ιωάννης, Μπιτέρνας Δημήτριος, Σταμένος Γεώργιος, Τάχας Σωτήριος, Σαμαράς Γεώργιος, Αλδάκος Θωμάς, Ζιαμπάκας Βαγγέλης, Σπάρτσης Νικόλαος, Συμεωνίδης Χρυσόστομος και Τσαμούλος Κων/νος. Στην κιθάρα ο Πέτρος Ζιώτος.

. . . . . .

Με μια ανεπανάληπτη μουσική συναυλία απόλαυσαν οι συμπολίτες μας την Αυγουστιάτικη πανσέληνο, στο κατάμεστο θερινό θέατρο. Το μουσικό σχήμα «ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΟΤΕΣ» (τραγούδι: Νίκος Ζιαμπάκας, Δήμητρα Καραφούσια, Μαρία Πέτκου, ορχήστρα την οποία αποτελούν οι: Νίκος Παπαδόπουλος-μπουζούκι, Θεοδόσης Σιώψης-μπουζούκι, Κων/νος Μητσιάνης-φυσαρμόνικα, Γιάννης Κοκοβίδης-κιθάρα, Βιργινία Καραφούσια-πιάνο, Δημήτρης Δούτσης-κιθάρα, Κατερίνα Μυλωνά-μπάσο, Τάσος Κάργας-κρουστά) ταξίδεψε μουσικά το κοινό με γνωστές μελωδίες ελλήνων συνθετών αφιερωμένες στο αυγουστιάτικο φεγγάρι.

. . . . . .

Μια μοναδική μουσικοχορευτική παράσταση, με τίτλο «Σαν παλιό σινεμά» και τραγούδια του παλιού ελληνικού κινηματογράφου, πραγματοποιήθηκε στο δημοτικό θέατρο, με πρωτοβουλία του εθελοντικού σωματείου Mominaction

με σκοπό το έσοδα της παράστασης θα δοθούν για την ενίσχυση παιδιών και μητέρων κοινωνικά ευπαθών ομάδων. Στην εκδήλωση συμμετείχε η χορωδία «Ολύμπια Ωδή» των εκπαιδευτικών της μέσης εκπαίδευσης και φίλων της μουσικής Κατερίνης, τοπικοί καλλιτέχνες (Στέργιος Παρίζας, Άννα Χατζηκυριάκου, Ολυμπία Τσίτση, Γιάννης Κετάνης, Θωμάς Πέιος, Πάνος Λυκοκώστας, Αντώνη Τσίτσης, Κατερίνα Μυλωνά, Ασημίνα Ματζίρη, Σάκης Σιδηρόπουλος) και η σχολή χορού Body Control της Κατερίνας Νίκου, που έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους για την επιτυχία της συναυλίας.

. . . . . .

Μεγάλη συναυλία με τίτλο «Το Βασίλειο του Πόντου» και ιερό σκοπό την ίδρυση μουσείου για τη φύλαξη και διάσωση των ιστορικών βιβλίων της Αργυρούπολης του Πόντου και την τοποθέτηση και αποκατάστασή τους στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο του διατηρητέου «ΤΟΥΡΠΑΛΗ», πραγματοποιήθηκε από την Εύξεινο Λέσχης Νάουσας, στο θερινό θέατρο. Η εκδήλωση, εκτός από ποντιακά τραγούδια, περιελάμβανε ανέκδοτα videos από τον Πόντο και θεατρικό δρώμενο.

Την επιμέλεια και ενορχήστρωση είχε ο Χρήστος Κεμανετζίδης και συμμετείχαν ο πρώην αντινομάρχης Κώστας Καραπαναγιωτίδης, η Πέλα Νικολαΐδου, και πολλοί άλλοι πόντιοι καλλιτέχνες. Σήμερα, γίνεται προσπάθεια τα κειμήλια και τα βιβλία, να επιστρέψουν στο κτίριο Τουρπάλη, όπου και βρίσκονταν μέχρι το 1949. Εκεί, θα δημιουργηθεί το μουσείο, το οποίο θα τα στεγάσει.

. . . . . .

Εκδηλώσεις για την Παγκόσμια Ημέρα Μουσικής από την Εστία Μουσών

Το πρωί ο Αναστάσης Στοϊδης παρουσίασε ένα μοναδικό κονσέρτο κιθάρας με έργα των Weiss, Bach, Legnani, VillaLobos, Barrios, ενώ μάγεψε με τη φωνή της η Αλίκη Κελεμουρίδη σε απόσπασμα της όπερας «Το Φάντασμα της Όπερας» του A.L. Weber. Στο δεύτερο μέρος οι Λάζαρος

Μπίντσης και Άλεξ Ιωσηφίδης εισήγαγαν το κοινό στον μαγικό κόσμο της τζαζ με το σαξόφωνο και το πιάνο τους.

Το απόγευμα το Τμήμα Μουσικής Προπαιδείας του Δημοτικού Ωδείου παρουσίασε το μουσικό παραμύθι «Ο Παραμυθοράφτης» βασισμένο στο βιβλίο της Βιολέτας Σολιδάκη. Τη διασκευή-επιμέλεια - διδασκαλία έκανε η Δήμητρα Μητρέντση ενώ στο πιάνο συνόδευσε η Ελένη Κολιάδη.

Το βράδυ στην πλατεία Καρατάσιου το 3ο Γυμνάσιο παρουσίασε μια μουσική βραδιά, μια συνύπαρξη ρεμπέτικης και λαϊκής μουσικής, με πρωταγωνιστές τους μαθητές και τους Αποστόλη Ζαφειρίου και Μαρίνα Γκοργκάτζε.

. . . . . .

Ο Μανώλης Μητσιάς στη Νάουσα

Μια από τις πιο όμορφες συναυλίες των τελευταίων ετών απόλαυσαν οι μουσικόφιλοι της πόλης μας, που κατέκλυσαντο θερινό θέατρο για να ακούσουν τον πασίγνωστο Έλληνα τραγουδιστή Μανώλη Μητσιά, σε μια σύμπραξη με εκλεκτούς μουσικούς της πόλης μας, που τον συνόδευσαν άψογα, ταξιδεύοντας το κοινό σε μνήμες από το παρελθόν, σε τραγούδια μεγάλων συνθετών μας, που σημάδεψαν την πορεία του τραγουδιστή και την ιστορία του ελληνικού τραγουδιού. Τη συναυλία, η οποία είχε τον τίτλο "Μ' ένα μύθο θα σας πω θύμησες παλιές", διηύθυνε ο Παναγιώτης Παπαδόπουλος, διευθυντής του ωδείου «Αριστοτέλης», ενώ

τα κείμενα επιμελήθηκε και διάβασε ο Πέτρος Στοϊδης. Συμμετείχαν οι Σοφία Στάμκου (πιάνο), Παντελής Βογιατζής (κλαρινέτο), Παναγιώτης Κελέκης (φλάουτο), Μαρία Γκοργκάτζε (βιολί), Ντίνα Σαρατζή (τσέλο), Δημήτρης Μπιλιούρης (μαντολίνο και μπουζούκι), Θεοδόσης Λιλιάμτης (μαντολίνο και μπαγλαμά), Παναγιώτης Ανδρέογλου (μπαγιάν), Ζαφείρης Μπέρσος (ακουστική κιθάρα), Πέτρος Ρίστας (κλασική κιθάρα), Σταύρος Καβαλιεράτος (κόντρα μπάσο), Πέτρος Στοϊδης (φυσαρμόνικα). Σολίστ στο μπουζούκι ο Ηρακλής Ζάκκας. Συμμετείχε στο τραγούδι η Αθηνά Πέιου.

Ξεχωριστή στιγμή η συμμετοχή των μελών της Φιλαρμονικής σε τρία παραδοσιακά τραγούδια, που τραγούδησε με την ιδιαίτερη χροιά της φωνής του ο Μανώλης Μητσιάς.

. . . . . .

Εθνομουσικολογικό σεμινάριο "Μουσικοί χάρτες της Ελλάδας"

Διήμερο εθνομουσικολογικό σεμινάριο «Μουσικοί χάρτες

της Ελλάδας», από τον εθνομουσικολόγο κ. Χάρη Σαρή, διοργανώθηκε από το Ωδείο της Μητρόπολης και την Εύξεινο Λέσχη. Το σεμινάριο τέθηκαν τα ερωτήματα: Ποια είναι η έννοια του μουσικού χάρτη; Είναι η μουσική ενός τόπου απλώς ένα σύνολο από αποθησαυρισμένες στατικές μουσικές ψηφίδες; Και τι είναι αυτό που ενεργοποιεί την κινητικότητα μουσικών, χορών, τραγουδιών και μουσικών οργάνων στο διάβα του χρόνου;

Μέσα από τέσσερις δίωρες εισηγήσεις και την προβολή ταινίας ντοκιμαντέρ σκιαγραφήθηκαν μουσικές διαδρομές, σχέσεις και αλληλεπιδράσεις, οι οποίες ξετυλίγουν ένα γοητευτικό κουβάρι όπου η μουσική και ο χορός πλέκονται με τρόπο αλληλένδετο με την ιστορία και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο. Εστιάστηκαν ιδιαίτερα στις περιοχές της Θράκης, από τη στεριανή Ελλάδα, και της Κρήτης από τη θαλασσινή, εξετάστηκε ο αντίκτυπος που είχαν στις παραδοσιακές μουσικές της Ελλάδας ορόσημα όπως η ανταλλαγή των πληθυσμών, ο Πόλεμος, η ραγδαία αστικοποίηση των μεταπολεμικών χρόνων, η μετανάστευση.

Ειδικός λόγος έγινε για το σήμερα, για το ρεύμα της «επαναανακάλυψης» του παραδοσιακού ήχου από την νεότερη γενιά καθώς και της διάδοσης των παραδοσιακών χορευτικών συγκροτημάτων.

. . . . . .

Βιβλιοπαρουσίαση

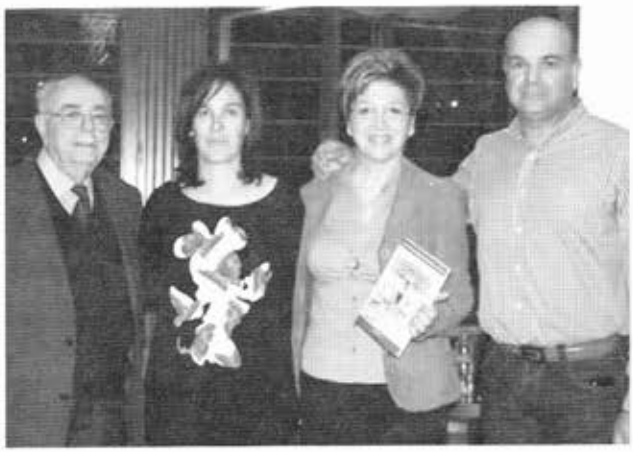

Παρουσιάστηκε στο cafe ΝΕΟΝ το βιβλίο της Θεοδώρας Μαυρίδου και του Κωνσταντίνου Χατζηστυλλή «Ιωάννης Τζαναβάρας. Ένας ξεχωριστός καθηγητής στην κατοχική Νάουσα» σε έκδοση της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας. Για το βιβλίο μίλησαν οι Γιώργος Μάλλιος, φιλόλογος, Χρήστος Σκούπρας, προϊστάμενος Εκπαιδευτικών Θεμάτων της Δ/νσης Β/θμιας Εκ/σης Ν. Ημαθίας και Θεοδώρα Μαυρίδου, καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής, ενώ τον συντονισμό της εκδήλωσης είχε ο πρόεδρος της Ε.Μ.Ι.Π.Η Μανώλης Ξυνάδας.

Πρόκειται για ένα βιβλίο βιογραφικού είδους και για την ερευνά του χρησιμοποιήθηκαν κυρίως ανέκδοτες πρωτογενείς πηγές, όπως τα αρχεία του Λαππείου Γυμνασίου, αλλά και συνεντεύξεις από ανθρώπους που γνώρισαν τον Γιάννη Τζαναβάρα, κυρίως εδώ στη Νάουσα.

Συγκεκριμένα συνεντεύξεις έδωσαν οι: Μανώλης Βαλσαμίδης, Ευδοξία Καραγιοβάννου, Χρήστος Καρούτσος, Χρήστος Μάρας, Πάνος Μαρνέρης, Ιωάννης Ματσακίδης, Κωνσταντίνος Μερτζάνης, Ευγενία Μέσκου, Ευθυμία Περδικάρη και Γεώργιος Σακελλαρίδης.

οι σοροί του Τέλου Άγρα και του Αντώνη Μίγγα μετά την δολοφονική ενέδρα των κομιτατζήδων

Ο ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΙΓΓΑΣ

Γράφει ο Τάκης Μπάιτσης, Λαογράφος

Το 1869 εξερράγη η Κρητική επανάσταση. Το 1870 ο σουλτάνος για να εκδικηθεί τους Έλληνες και το Πατριαρχείο, μετά από αίτημα του Ιγνάτιεφ, υπογράφει και την ίδρυση βουλγαρικών σχολείων σε όλη τη Μακεδονία, σε μέρη όπου τα 2/3 των κατοίκων της επιθυμούν να προσέλθουν στην Εξαρχία.

Μετά από αυτό η σλαβική προπαγάνδα κατόρθωσε να δημιουργήσει μεγάλη σύγχυση στις μικρές κοινωνίες ακόμα και σε οικογένειες σλαβόφωνων ελλήνων. Άλλοι να είναι Έλληνες και άλλοι βουλγαρόφιλοι.

Οι Βούλγαροι που δεν ικανοποιούνται με όλα αυτά, θέλοντας να πετύχουν γρήγορη λύση υπέρ αυτών από την Ευρώπη, οργανώνουν από το 1893 βουλγάρικα κομιτάτα, αποστέλλοντας ένοπλα σώματα στη Μακεδονία. Τον Απρίλιο του 1903 κορυφώνεται η αποστολή άριστα εξοπλισμένων στιφών, για να επιβληθούν.

Αντίστοιχα το 1903 οργανώνεται πλέον και από την ελληνική κυβέρνηση αντίσταση. Κέντρο το προξενείο της

Θεσσαλονίκης με αρχηγό το Λάμπρο Κορομηλά. Ανάμεσα στους συνεργάτες του και ο γιατρός Χριστόδουλος Περδικάρης, ο οποίος τίθεται υπεύθυνος του αγώνα στη Νάουσα. Στην περιοχή μας οι επιδρομές των κομιτατζήδων είναι άγριες και το αντάρτικο φουντώνει.

Οι ντόπιοι αγωνιστές, πρώτοι στο μετερίζι, με αρχηγό τον καπετάν Γιάγκο Σιμανίκα. Από την Αθήνα στέλνονται αξιωματικοί του στρατού με τα ψευδώνυμα Ακρίτας (Κων/νος Μαζαράκης), Μπούας (Σπύρος Σπυρομήλιος), Ρουβάς (Γιώργης Κατεχάκης), Κώστας Γαρέφης και Άγρας (Τέλος Αγαπητός) και άλλοι.

Την περίοδο αυτή καίγονται ολόκληρα χωριά και γίνονται λεηλασίες. Πολλές φορές δολοφονούνται Έλληνες γραικομάνοι, όπως τους λένε, ακόμα και μέσα στις εκκλησιές. Ο αγώνας γίνεται αδυσώπητος μέσα στο βάλτο των Γιαννιτσών, όπως αναφέρει και η Πηνελόπη Δέλτα. Ο Άγρας, νέος ανθυπολοχαγός της σχολής Ευελπίδων, παλεύει μέσα στη λίμνη γενναία. Προσβάλλεται από ελονοσία και διακομίζεται στη Νάουσα, για να γιατρευτεί. Φιλοξενείται και στο σπίτι του οδηγού του Αντώνη Μίγγα κοντά στον Αη-Γιώργη. Μεταξύ των δύο ανδρών αναπτύσσεται ειλικρινής φιλία.

Ο Αντώνης Μίγγας είναι νιόπαντρος με την Ευγενία Αλδάκου και έχει αποκτήσει ένα κοριτσάκι την Ελένη. Ένθερμος πατριώτης, ενστερνίζεται τις ιδέες του καπετάνιου του και κάνει ό τι καλύτερο για τον αγώνα. Παραμελεί τη δουλειά του σαν ράφτης-γουναράς, αγρότης και αποστάκτης τσίπουρων. Τώρα είναι ολοκληρωτικά δοσμένος στον αγώνα. Δεν πτοείται από τις παραινέσεις της γριάς μάνας του και των δύο αδελφών του. Δεν επηρεάζεται από τη γυναίκα του, που θέλει το ενδιαφέρον του να στραφεί στο μικρό βλαστάρι του και στις δουλειές του. Γι αυτόν μετράνε περισσότερο ο Αρχηγός και η λευτεριά της πατρίδας.

Όταν ο ονειροπόλος Άγρας, σαν δεύτερος Ρήγας, θέλει να ενώσει όλους του χριστιανούς ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και έρχεται σε συνεννόηση με τους κομιτατζήδες Κάσαπτσε και Ζλατάν, ο Μίγγας επικροτεί τις θέσεις του. Παρά τις συμβουλές του γιατρού Περδικάρη και των άλλων παραγόντων του Κέντρου της Νάουσας, που γνωρίζουν την τακτική των κομιτατζήδων, να μη συναντηθεί μόνος και άοπλος, γιατί αυτό θα είναι παγίδα, αυτός μόνος, με όπλα την ειλικρίνεια και τον καθάριο του χαρακτήρα, ξεκινά για τη συνάντηση. Ο Αντώνης δίπλα του σε ό,τι πει ο αρχηγός.

Με μια τετραμελή συνοδεία από τους Ζαφείρη Λόγγο, Αντώνη Μίγγα, Τόλιο και Γιώργη Γιαννακοβίτη φτάνουν στην τοποθεσία Γιαβράν Καμίνι για τη συνάντηση. Η παγίδα είναι καλά στημένη. Οι Βούλγαροι, τους κομιστές της ειρήνης τους συλλαμβάνουν. Αφήνουν όλους τους άλλους. Τους ενδιαφέρει μόνο ο Άγρας, που κατά το διάστημα της αρχηγίας του έγινε ο φόβος και τρόμος στην περιοχή. Ενώ οι σύντροφοι φεύγουν, ο Μίγγας αρνείται να αποχωριστεί τον αρχηγό του: «Η τύχη μας θα είναι κοινή».

Χτυπημένους, ταλαιπωρημένους, ξυπόλητους, οι κομιτατζήδες τους διαπομπεύουν στα χωριά της Έδεσσας, για να κάμψουν το ηθικό των Ελλήνων. Μετά τρεις μέρες στις 6-7-1907 τους απαγχονίζουν δίπλα-δίπλα σε μια μεγάλη καρυδιά στο Βλάντοβο. Το άλλο πρωί, με άδεια ταφής από τον Τούρκο διοικητή των Βοδενών, γυναίκες και άντρες Βλαδοβίτες αποκαθήλωσαν τους δύο ήρωες. Τους ενταφίασαν με κάθε τιμή και αθόρυβα στο νεκροταφείο του χωριού τους.

Η προτομή του μακεδονομάχου Αντώνη Μίγγα στο πάρκο της Νάουσας

Η αιματόβρεχτη Μακεδονική γη δέχτηκε στα σπλάχνα της τα κορμιά τους. Δύο κορμιά ντερέκια, βράχους θεμελιωμένους και ασάλευτους της ελληνικής ελευθερίας, θυσίας και τιμής. Το θλιβερό μαντάτο έρχεται στη Νάουσα και η τοπική κοινωνία παγώνει. Θρήνος στο σπίτι του Μίγγα, όπως μας περιγράφει η Θάλεια Σαμαρά στο βιβλίο της «στου Βερμίου την αντάρα». Χάθηκαν δύο παλληκάρια. Ο Μίγγας, που ήταν τότε 32 ετών, προστέθηκε στα ναουσαΐκα θύματα του Αγώνα δίπλα στους Σαμαρά, Μπάλιο, Ρούσσο και άλλα.

Αναπάντητο μένει το ερώτημα στους Ναουσαίους το τι ήθελε να αποκαλύψει ο μετανοιωμένος Ζλατάν, και ποιοι είχαν σχεδιάσει μαζί του τη δολοφονία των ηρώων, γιατί και ο ίδιος δολοφονήθηκε λίγο καιρό μετά τα γεγονότα.

Ο Αντώνης Μίγγας πίστεψε στον Αγώνα και τα ιδανικά του. Άφησε πίσω του μάνα, γυναίκα και κόρη τριών μηνών, για να ακολουθήσει τον αρχηγό του ως το τέλος. Τίμησε την ειλικρινή φιλία που σφυρηλατήθηκε μέσα στους κινδύνους και τις αγωνίες των ημερών εκείνων. Το όνομά του γράφτηκε στις χρυσές σελίδες της ιστορίας μας, πλάι στα ονόματα των επώνυμων και ανώνυμων ηρώων μαρτύρων.

Ευλαβικά ο λαός της Νάουσας κλείνει το γόνυ στον δαφνοστεφανωμένο από την Ελλάδα εθνομάρτυρα Αντώνη Μίγγα του Γιώργη. Θα είναι πάντα μαζί μας, φάρος πατριωτισμού, αυταπάρνησης, ήθους και πιστής φιλίας. ■

«ΧΩΡΙΣ ΨΩΜΙ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΑΡΧΑΣ ΧΕΙΜΩΝΟΣ: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ (1924)»

γράφει ο Ευάγγελος Χεκίμογλου, Δρ. οικονομολόγος

Ένα επεισόδιο της βιομηχανικής ιστορίας της Νάουσας που αφορά στην πρόκληση κοινωνικής αναταραχής λόγω ενός συνδυασμένου λοκ-άουτ στο οποίο κατέφυγαν δύο από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις της Νάουσας, η εταιρία «ΕΡΙΑ» και η εταιρία «Λαναρά-Κύρτση και Σια», με προφανή σκοπό να επιτύχουν κρατικές παραγγελίες. Εν όψει των συνεπειών που θα προκαλούσε η απόλυση των εργατών, η κυβέρνηση θα πιέζονταν να αναθέσει παραγγελίες στα δύο εργοστάσια αντί στο εξωτερικό. Μέσα από έγγραφα της εποχής ανιχνεύεται η στάση όλων των μερών που εμπλέχτηκαν στην τοπική αυτή κρίση, τόσο των βιομηχάνων όσο και των εργαζομένων αλλά και των Αρχών.

Όλα αυτά συσχετισμένα με τη γενικότερη πολιτική κατάσταση των ημερών εκείνων, με τη φοβερή κυβερνητική αστάθεια και τις απειλές πανελλαδικών κινητοποιήσεων από πλευράς των εργατικών συνδικάτων.

Ο μελετητής συμπεραίνει ότι το μικρό αυτό επεισόδιο είναι πολύ χαρακτηριστικό του τρόπου με τον οποίο ασκήθηκε η βιομηχανική πολιτική στη μεσοπολεμική Ελλάδα, απέναντι στις επαρχιακές βιομηχανίες, αν όλη η στάση του Κράτους συνιστά «πολιτική» και δεν είναι τυχαίο άθροισμα ενεργειών επιμέρους αδιωματούχων, όπως φαίνεται να συμβαίνει πράγματι σε επίπεδο «μικροϊστορίας». Αρχικά οι υποσχέσεις, η προσφυγή στα μικροβοηθήματα. Έπειτα η καταστολή, η εξασφάλισητων δυνάμεων της τάξης που θ' αντιμετωπίσουν με τα όπλα τους ανέργους. Σε ανώτερο επίπεδο, η αξιολόγηση του κινδύνου τωναριστερών δυνάμεων και ιδεών, η επίκληση της ανάγκης να γίνουν τα αιτήματα των βιομηχάνων δεκτά για να μην επωφεληθεί η Αριστερά.

Σκέψεις που δεν πηγάζουν από φίλα προσκείμενους στις βιομηχανίες, από τη στιγμή που εκφράζεται επίσημα η υποψία ότι οι βιομήχανοι θα συνεργήσουν με τους κομμουνιστές για τη διασάλευση της τάξης. Τέλος, ο Γενικός Διοικητής, που υιοθετεί πλήρως τις απόψεις των βιομηχάνων, χωρίς να συμβουλευτεί προηγουμένως τις απόψεις του Υπουργείου. Όλα δηλαδή τα πλέγματα που συνθέτουν τον Κρατισμό. Η ανάγκη της Τάξης, της καταστολής, της αντιμετώπισης των αντιπάλων ιδεών, η ενίσχυση της τοπικής βιομηχανίας, ο προστατευτισμός. Παιχνίδια για υψηλά πρόσωπα που κλήθηκαν να παίξουν οι πεντακόσιες εργατικές οικογένειες των προσφύγων,πρινκαλάκαλά εγκατασταθούν στη νέα τους πατρίδα. Αρχές χειμώνος, έτους 1924.

Η περίληψη αυτή της εισήγησηςτου Ευάγγελου Χεκίμολου στο Συνέδριο Βιομηχανική Κληρονομιά και οικονομική ανάπτυξη της Νάουσας, 1875-1994, Νάουσα 1994) δημοσιεύτηκε στη «Νιάουστα» τεύχος 67, Απρίλιος-Ιούνιος1994 σελ. 78-79 μαζί με τις περιλήψεις των υπολοίπων εισηγήσεων του συνεδρίου, σε επιμέλεια Αλέξανδρου Οικονόμου.

Το επόμενο κείμενο, αποτελεί απόσπασμα από την εισήγηση που προαναφέρθηκε και προέρχεται από το έργο των Ευφροσύνη Ρούπα και ΕυάγγελουΧεκίμογλου, Η επιχειρηματικότητα στην περίοδο 1900-1940. Μεγάλες επιχειρήσεις και επιχειρηματικές οικογένειες, τομ. Γ' στη σειρά Η ιστορία της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλονίκη, Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος, Θεσσαλονίκη 2004 (σελ. 24-28).

-Οι σχέσεις της μακεδονικής βιομηχανίας με τις δημόσιες υπηρεσίες της Αθήνας δεν ήταν οι καλύτερες. Τον Ιούνιο του 1924, το κράτος αποφάσισε να προμηθευθεί κλινοσκεπάσματα και οι δύο νοουσαΐικες βιομηχανίες «Έρια» και «Λόγγος Et Τουρπάλης» προσέφεραν τιμές, για κλινοσκεπάσματα άριστης ποιότητος, 13 σελίνια και 9 πένες. Οι άγγλοι ανταγωνιστές προσέφεραν τιμή 8 σελίνια, αλλά για ποιότητα κατώτερη. Δεν ήταν όμως μόνο ποιοτική η διαφορά. Διότι, αν στην τιμή αυτή λαμβάνονταν υπόψη και ο δασμός, που ήταν επίσης 8 σελίνια ανά μονάδα, η τιμή που προσέφεραν οι Άγγλοι ήταν ουσιαστικά 16 σελίνια.

Στην πράξη βέβαια ο δασμός δεν θα πληρωνόταν, αφού αγοραστής ήταν το κράτος, αλλά έπρεπε να ληφθεί υπόψη, ώστε να είναι συγκρίσιμες οι προσφορές ελλήνων και ξένων προμηθευτών, γιατί διαφορετικά οι έλληνες προμηθευτές του κράτους θα είχαν εις βάρος τους τις φορολογικές επιβαρύνσεις που περιέχονταν στο ίδιο το κράτος. Ωστόσο, το υπουργείο προτίμησε να μην προχωρήσει στην παραγγελία.

Το 1925 στη Μακεδονία λειτουργούσαν 211 «βιομηχανίες», οι σοβαρότερες στα κλωστοϋφαντουργικά. Οι νηματουργίες πετύχαιναν σημαντικές εξαγωγές στη Σερβία. Τα νήματα έρχονταν πρώτα στον κατάλογο των εξαγωγών, αλλά οι εριουργίες έχαναν σιγά σιγά την παραδοσιακή αγορά του στρατού. Στις 2 Σεπτεμβρίου 1925 και ενώ η κοινή γνώμη στην Ελλάδα ήταν στραμμένη στην προκήρυξη δημοτικών εκλογών για τις 5 Οκτωβρίου, οι δύο βασικές κλωστοϋφαντουργίες της Νάουσας κήρυξαν λοκ-άουτ. Η κήρυξη έγινε την ίδια ημέρα και με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή με τοιχοκόλληση *«ειδοποιήσεων»* προς το προσωπικό τους, σε *«διάφορα εμφανή σημεία»* των εργοστασίων.

...στις 2 Σεπτεμβρίου 1925 οι δύο βασικές κλωστοϋφαντουργίες της Νάουσας κήρυξαν λοκ-άουτ με την κοινή γνώμη στραμμένη στις εκλογές...

Το εργοστάσιο της εταιρείας «ΕΡΙΑ»

Συγκεκριμένα, η «Ανώνυμος Ελληνική Υφαντουργική Εταιρεία Ναούσης Έρια» γνωστοποίησε στο προσωπικό της τα εξής: *«Δεδομένου ότι από καιρού η Κυβέρνησις δεν μας παρέχει προμηθείας ερέας και κλινοσκεπασμάτων Στρατού, αγοράσασα πάντα τα αναγκαιούντα αυτή ποσά εκ του εξωτερικού, δηλούμεν μετά λύπης μας εις το προσωπικόν ότι ελλείψει εργασίας ευρισκόμεθα εις την σκληράν ανάγκην να σταματήσωμεν την λειτουργία του εργοστασίου από πρώτης προσεχούς Οκτωβρίου».*

Ανάλογο περιεχόμενο είχε και η γνωστοποίηση της εταιρείας «Λαναρό Κύρτση και Σια», σύμφωνα με την οποία, με «πόνον ψυχής» των ιδιοκτητών επρόκειτο να απολυθούν 240 εργάτες και εργάτριες από 1η Οκτωβρίου. Θα έμεναν στις θέσεις τους μόνο όσοι εργάζονταν στην παραγωγή των υφασμάτων της αγοράς.

Και συνέχιζε η ανακοίνωση: *«Την σκληράν αυτήν απόφασιν επρόκειτο να λάβωμεν προ τεσσάρων μηνών, όταν το Κράτος έδωκεν περί 630 χιλιάδες μέτρα χακί εις την Αγγλίαν, αλλ' επειδή εν τω μεταξύ μας υπέσχοντο ότι κάτι θα έδιδον εις την εγχώριαν βιομηχανίαν, εξηκολουθήσαμεν να κρατούμεν όλους τους εργάτας και εργατρίας και πληρώνομεν διακοσίας χιλιάδας κάθε μήνα ημερομίσθια χωρίς να βγάζωμεν παραγωγήν όπως όλοι σας το ξέρετε. Έτσι λοιπόν με υποσχέσεις πέρασαν τέσσαρες μήνες και επληρώσαμεν 800 χιλιάδας δραχμάς και το Κράτος δεν μας έδωσεν ούτε μέτρον».*

Την επόμενη μέρα, 3 Σεπτεμβρίου, οι δύο εταιρείες κοινοποίησαν στο Δήμαρχο Νάουσας Θ. Αρνή τα κείμενα των ανακοινώσεων προς το προσωπικό τους. Ταυτόχρονα, παρουσιάσθηκε στον δήμαρχο μία επιτροπή εκ μέρους των εργατών, η οποία υπέβαλε τα παράπονά της για την απόφαση των εργοστασίων *«και ετόνισεν τον βέβαιον κίνδυνον εις όν πρόκειται να εκτεθούν οι μέλλοντες να απολυθούν εργάται».*

Στην επιτροπή αυτή ο δήμαρχος συνέστησε υπομονή, φρόνηση και εγκαρτέρηση. Συνέστησε επίσης στα μέλη της να βρίσκονται σε συνεννόηση με τον ίδιο και τα διαβεβαίωσε ότι από πλευράς του θα διαβίβαζε αρμοδίως τα παράπονα και θα έκανε κάθε δυνατή ενέργεια για την αποτροπή του *«επικείμενου κακού».*

Και ενώ οι τοπικές ηγεσίες έσπευδαν να ζητήσουν τη βοήθεια του στρατού, διότι η πείνα θα έσπρωχνε τους εργάτες σε βίαια επεισόδια, ο τότε γενικός διοικητής της Μακεδονίας Ιωάννης Κανναβός έσπευσε να ζητήσει από την κυβέρνηση να αγοράσει το προϊόν των τοπι-

...προσέφεραν πολύτιμες υπηρεσίες στον ελληνικό στρατό και ήταν πάντοτε σε θέση να τον εφοδιάσουν, κυρίως σε στιγμές πολύ κρίσιμες, επί πιστώσει...

Το εργοστάσιο της εταιρείας «Λαναρά-Κύρτση και Σία»

κών εργοστασίων. Στη σχετική επιστολή του επισήμανε ότι τα δύο εργοστάσια παρήγαγαν ύφασμα χακί και κλινοσκεπάσματα, με ετήσια παραγωγή 450.000 μέτρα και με συνολικό προσωπικό 850 πρόσωπα. Τα δύο εργοστάσια προσέφεραν πολύτιμες υπηρεσίες στον ελληνικό στρατό, διότι ήταν πάντοτε σε θέση να τον εφοδιάσουν, και κυρίως σε στιγμές πολύ κρίσιμες, επί πιστώσει. Κάποια εποχή μάλιστα το κράτος όφειλε στα δύο εργοστάσια το σημαντικό ποσό των 10 εκατομμυρίων δραχμών. Παράλληλα, οι βιομηχανίες αυτές ήταν οι μοναδικές στην Ελλάδα ως προς τα είδη που παρήγαγαν, είχαν τέλειες εγκαταστάσεις και ήταν εφάμιλλες των ξένων εργοστασίων. Ωστόσο, κινδύνευαν να καταστραφούν τελείως λόγω της *«αστόργου»* συμπεριφοράς του κράτους και ιδιαίτερα του υπουργείου των Στρατιωτικών, το οποίο *«αδικαιολογήτως»* απέκλεισε τα εργοστάσια αυτά σε επανειλημμένες δημοπρασίες.

Αλλά από το Μάρτιο του 1924 η *«περιφρόνησις»* προς την βιομηχανία της Νάουσας συντέλεσε στο να επιδεινωθεί η θέση των εργοστασίων, ώστε να απειλείται κίνδυνος πλήρους εξόντωσής τους. Συγκεκριμένα, τον Μάρτιο είχε προκηρυχθεί δημοπρασία 630.000 μέτρων χακί, δηλαδή τμήμα μόνο της ζητούμενης ποσότητας με τιμή 10 σελίνια και 6 πένες το μέτρο. Η δημοπρασία όμως κατακυρώθηκε σε βρετανικά εργοστάσια αντί 9 σελινίων και 3 πενών, χωρίς να ληφθεί υπόψη ότι τα εγχώρια προϊόντα επιβαρύνονταν από μία σειρά φόρων, όπως, δημοτικός φόρος, εισαγωγικοί δασμοί για τα χρώματα και εισαγωγικοί δασμοί για το μαλλί, το μεγαλύτερο ποσοστό του οποίου τα εργοστάσια προμηθεύονταν από το εξωτερικό.

Έτσι, οι ελληνικές βιομηχανίες είχαν μια σοβαρή επιβάρυνση από κρατικούς φόρους. Αν αυτή η επιβάρυνση λαμβάνονταν υπόψη, τότε οι τιμές τους ήταν χαμηλότερες από τις αντίστοιχες βρετανικές. Ήταν λοιπόν, εντελώς άδικη η συνολική ανάθεση της εργασίας στις τελευταίες.

Η απάντηση του υπουργείου των Στρατιωτικών στο γενικό διοικητή ήταν παγερή. Έφθασε δώδεκα μέρες μετά. Δεν υπογράφηκε από τον υπουργό, αλλά από τον διευθυντή του γραφείου του, ο οποίος επέστρεψε το έγγραφο στον Κανναβό, σημειώνοντας ότι αρμόδια για να αξιολογήσει τις απόψεις του ήταν η νεοσύστατη Υπηρεσία Κρατικών Προμηθειών. Ο υπουργός απαξιούσε να ασχοληθεί με το θέμα, σε μια κυβέρνηση που επρόκειτο να πέσει σε μερικές μέρες. N

...η «περιφρόνησις» προς την βιομηχανία της Νάουσας επιδείνωσε τη θέση των εργοστασίων, ώστε να απειλείται κίνδυνος πλήρους εξόντωσής τους...

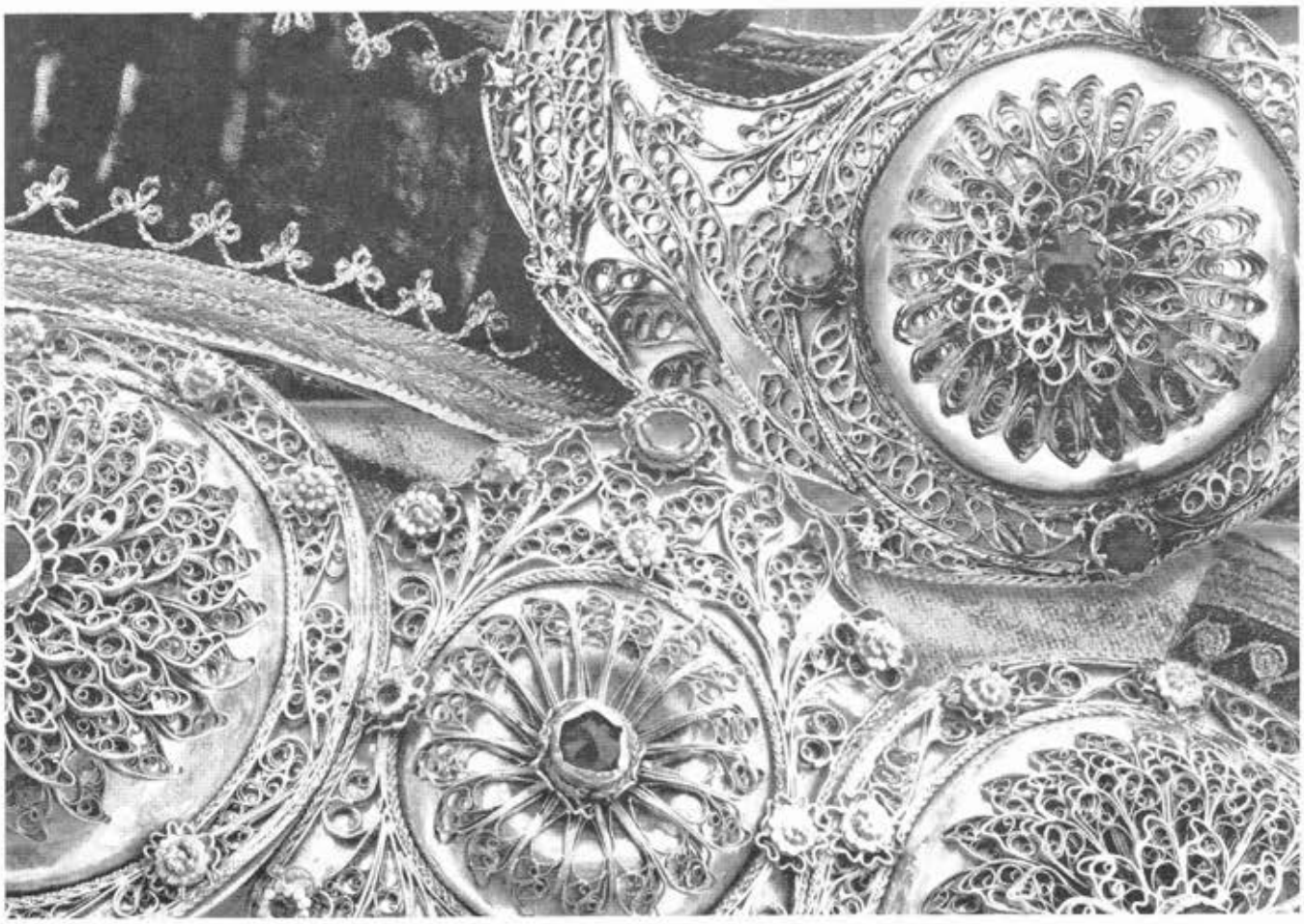

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΪΚΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

γράφει η Ευγενία Ζάλιου-Μπασιακούλη

Το κόσμημα, ως διακοσμητικό στοιχείο, διαμορφώνεται και από την εθιμική και αισθητική παράδοση του κάθε τόπου, δένει με τον τύπο της φορεσιάς και ακολουθεί την εξέλιξή της. Η Νάουσα δεν είχε ιδιαίτερη παράδοση στην κοσμηματοποιία. Κειμήλια που σώζονται στους απογόνους των λιγοστών αστικών οικογενειών της εποχής εκείνης, προέρχονται από την Αίγυπτο και τις παραδουνάβιες χώρες, όπου ήσαν εγκατεστημένοι Ναουσαίοι μεγαλέμποροι.

Διαφέρουν από τα παραδοσιακά κοσμήματα τα οποία κατασκευάζονταν από ντόπιους τεχνίτες και εξακολουθούσαν να συμπληρώνουν την τοπική φορεσιά στις λαϊκές τάξεις. Στα τέλη του 19ου αρχές 20ου αιώνα, καταγεγραμμένοι ντόπιοι χρυσικοί που επεξεργάζονταν κυρίως το ασήμι,

είναι ο Κων/νος Καραμπατζός και τα αδέλφια Κωνσταντός και Αναστάσης Κόλιου (Χρυσοχόου), το μετέπειτα επίθετο των οποίων σχετίζεται με το επάγγελμά τους.

«Οι παλιοί τεχνίτες με απλά μέσα δημιούργησαν κομψοτεχνήματα. Δεν παίζει ρόλο το μέταλλο, όσο η εργασία. Χρειάζεται δεξιοτεχνία χεριού, υπομονή, να είσαι άρρωστος με την τέχνη, να την αγαπάς. Η δουλειά με το καλέμι είναι πολύ κουραστική, εργαζόταν από την ανατολή του ήλιου μέχρι τη δύση, για ένα κομμάτι ψωμί». (Σπύρος Γιάγκας, 2008).

Τα κοσμήματα με την ιδιότητα του πολύτιμου και ακριβού αντικειμένου, συχνά αποτελούν μέσον κοινωνικής προβολής και διάκρισης, έχουν σταθερή αποταμιευτική αξία και ως είδος εύκολης μεταφοράς υπολογίζονται ιδιαίτερα σε περίοδο βίαιης μετακίνησης. Εκτός από είδος στολισμού, είναι και επένδυση, και πολλές φορές με την αξία τους καλύπτουν ένα αξιόλογο ποσοστό του συνόλου της προίκας. Με το κόσμημα συνδέονται πολύτιμα νομίσματα και φλουριά, τα οποία άλλοτε είναι διαμορφωμένα σε κοσμήματα, άλλοτε αναφέρονται αναλυτικά κατά είδος με την αξία τους ή δίδονται ως νάχτι.

Στο προικοσύμφωνο του 1909 της Ευφημίας Δημ. Τουρπάλη, *«συζευγνυομένης μετά του Γεωργίου Χριστίδη»*, η νύφη προικίζεται με κοσμήματα συνολικής αξίας 7.500γρ. και παίρνει νάχτι 250 λίρες. Η συνολική αξία της προίκας είναι 58.070 γρ. Παράλληλα το κόσμημα λειτουργεί και ως μαγικό μέσο, είτε για την προσέλκυση ευνοϊκών δυνάμεων, είτε για την αποτροπή του κακού, με ρευστά όμως όρια ανάμεσα σ' αυτές τις δύο λειτουργίες. Δώρο αγαπημένων προσώπων, έχει εναποθηκευμένες διαφορετικού είδους αξίες, θεωρείται κάτι ξεχωριστό, άσχετα από την αξία του και για το λόγο αυτό αλλάζει χέρια πιο δύσκολα από άλλα πράγματα.

Η Ναουσαία είχε αγέρωχο και υπερήφανο χαρακτήρα κι ανεξάρτητα από κοινωνική τάξη, άψογη και εντυπωσιακή εμφάνιση, την οποίαν όφειλε στη φορεσιά της, με τα πολυτελή υφάσματα και χρυσοκεντήματα. Όλη αυτή η αρχοντική εικόνα συμπληρωνόταν και με τα πολύτιμα στολίδια που φορούσε. Μαργαριτάρια, φλουριά, γιορντάνια, βραχιόλια, σκουλαρίκια, καρφίτσες, πόρπες, σταυροί, σημαδεύουν τη γυναικεία παρουσία δηλώνοντας και προφυλάσσοντας τη θηλυκότητά της. Σχετικοί είναι και οι στίχοι του δημοτικού τραγουδιού της Μακρυνίτσας, που αναφέρεται στην καταστροφή της Νάουσας:

...Πήραν γυναίκες με παιδιά και πεθερές με νύφες... Πήραν κι μιαν αρχόντισσα κι μια κυρά μιγάλη.. Απ' του φλουρί δεν φαίνουνταν κι απ' του μαργαριτάρι.

Ας θυμηθούμε επίσης και το γνωστό τραγούδι της Ευθυμίας Ζαφειράκη: *Πιρπάτα, μήλου κόκκινου κι ρόϊδου μου γραμμένου, μήνα τα ρούχα σι βαρούν μήνα τα κουντουγούνια, πού 'νι γιουμάτα απ' τα φλουριά κι απ' του μαργαριτάρι;*

> ...τα κοσμήματα εκτός από είδος στολισμού, είναι και επένδυση, και πολλές φορές με την αξία τους καλύπτουν ένα αξιόλογο ποσοστό του συνόλου της προίκας...

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω στοιχεία, προσπάθησα να αντλήσω τις πληροφορίες μου για τα πολύτιμα στολίδια που συμπλήρωναν τη ναουσαίικη φορεσιά, από προφορικές μαρτυρίες, από τα κοσμήματα που υπάρχουν σε ιδιωτικές συλλογές, από φωτογραφίες, στις οποίες φαίνεται και ο τρόπος που η γυναίκα τα φοράει, και από τα προικοσύμφωνα, όπου πάντα σημειώνεται η αξία τους, προσδιορίζεται με σαφήνεια η ύλη και συχνά τα μορφολογικά τους στοιχεία. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι σε όλα σχεδόν τα προικοσύμφωνα δίνονται ως προίκα κοσμήματα, ανάλογα βέβαια με την οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Τα κοσμήματα χρησιμοποιήθηκαν ευρύτατα, όχι μόνο από τις αρχόντισσες και τις πλούσιες μεγαλοαστές, αλλά και από τις γυναίκες των κατώτερων λαϊκών στρωμάτων.

Από πλευράς κοσμημάτων, η καθημερινή εμφάνιση της Ναουσαίας ήταν γενικά απέριττη. Εκτός από σκουλαρίκια, σταυρό, δαχτυλίδι και βέρα δεν έβαζε κανένα άλλο στολίδι. Από ανύπαντρη κοπέλα στολίζονταν με λίγα κοσμήματα, τα οποία γίνονταν περισσότερα αρχίζοντας από την ημέρα του γάμου της. Από εκεί και πέρα αφαιρούνταν σταδιακά, όσο μεγάλωνε σε ηλικία ή αν τύχαινε πένθος στην οικογένεια.

Τα στολίδια στη βρεφική και παιδική ηλικία, είχαν κατ' εξοχήν φυλακτικό χαρακτήρα: βαπτιστικοί σταυροί, σκουλαρικάκια, βραχιολάκια, δακτυλιδάκια μεγαλάζιες πέτρες, χαϊμαλιά, σταυρουδάκια, χρυσά για το καλό και ασημένια για την αγνότητα.

Στην εφηβεία ο στολισμός συ-

μπληρώνονταν με περιδέραιο από ένα ή περισσότερα φλουριά.

Όπως αναφέρθηκε ήδη, τα κοσμήματα αποτελούσαν μέρος της προίκας της γυναίκας. Πολλά ήταν και δώρα του γάμου της από δικούς της συγγενείς ή από την οικογένεια του γαμπρού. Ως τα πιο βασικά μπορούμε να θεωρήσουμε τα φλουριά, τα κολάνια, τα δακτυλίδια και τα σκουλαρίκια

Σήμερα ωστόσο, λιγοστά είναι αυτά που σώζονται γιατί τα σπίτια της Νάουσας κάηκαν αρκετές φορές λόγω των πολέμων και ιδιαίτερα του εμφυλίου το 1949 και έτσι χάθηκαν πραγματικοί θησαυροί. Στον πόλεμο του '40, πολλά κοσμήματα προσφέρθηκαν στον έρανο για την ενίσχυση του ελληνικού στρατού και άλλα πουλήθηκαν αργότερα, προκειμένου να αγοραστούν τρόφιμα, για να αντιμετωπιστούν προβλήματα επιβίωσης κατά την γερμανική κατοχή.

Στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο της πόλης μας υπάρχουν μόνον κάποια χαρακτηριστικά κοσμήματα. Αξιόλογα κομμάτια συνάντησα ως οικογενειακά κειμήλια, αλλά σε περιορισμένο αριθμό. Το ότι το κόσμημα προσφέρεται και μεταφέρεται ως προίκα, μοιράζεται ως κληρονομιά, δίνεται στους ξενιτεμένους, πουλιέται σε περίπτωση ανάγκης και το μέταλλό του λειώνει για να ξαναδουλευτεί αργότερα σύμφωνα με τις νέες επιταγές της μόδας, είναι ο λόγος που αρκετές οικογένειες έχουν μέρος μόνο από αυτά.

Οι φιλενάδες Χαρίτω Λαπαβίτσα, Αικατερίνη Φειδάντση, Πηνελόπη Φωκίου, Αναστασία Χ''Δημούλα, Μαρίκα και Σοφία Διαμάντη, ντυμένες με μεταξωτές γιορτινές φορεσιές, χρυσοκέντητα επανωφόρια, πλουμιστές τραχηλιές, φλουριά και κοσμήματα, φωτογραφίζονται μετά τον περίπατο στο πάρκο. (Αρχείο Ελ. Μισιρλή)

Ενώτια (σκουλαρίκια)

Τα ενώτια, τα συναντούμε σε όλα τα προικοσύμφωνα και είναι το κόσμημα που φοριόταν ως καθημερινό και γιορτινό από όλες τις γυναίκες, μέχρι μεγάλη ηλικία. Οιονομασίες τους είναι ανάλογες με την ποιότητα, την προέλευση, τη διακόσμηση ή το σχήμα: μαλαματένια, φλωρένια, ασημένια, ασημοκαπνισμένα, αργυροχρυσωμένασταχυοειδή, χρυσά με μαργαριτάρι, χρυσά με αδάμαντες, μαλαματένια με μαργαριτάρι. Ανάλογα με την αξία τους κατατάσσονται σε πρώτα, δεύτερα, κατώτερα.

Μέχρι τα τέλη του 19ου αρχές 20ου αιώνα, οι νεοπαντρεμένες αγαπούσαν ιδιαίτερα τα κρεμαστά σκουλαρίκια, με πολλά κρεμασίδια. Πολύ διαδεδομένα ήταν τα συρματερά τζοράκια, διακοσμημένα με χρωματιστές πέτρες, κρεμασίδια και βαρίδια και στις πλούσιες, τα μαλαματένια τζοράκια μετροκολάδες. Ήταν το πατρικό δώρο της νύφης και δεν έλειπαν σχεδόν από καμμιά προίκα. Γνωστά και αγαπητά ήταν τα σκουλα-

Η Άρτεμη Λιόλιου με τη γιορτινή φορεσιά της μητέρας της. Το μπούστο στολίζουν χρυσοκέντητες κισμιρένιες τραχηλιές, νυφικό «μαφέσι» με χρυσή καρφίτσα και ρολόι, τη μέση ζώνει το κολάνι και μπροστά προβάλεται η «κλωναράτη» ζώστρα. Φοράει «σαλταμάρκα» και κεφαλοκάλυμα «φούντα». (Αρχείο Αρτ. Λιόλιου)

ρίκια της βιέννης, με μαργαριτάρια και κρεμασίδια. Τα νυφικά ενώτια είναι χρυσά και λίγο κρεμαστά, συνήθως κυκλικά ως προς το σχήμα και στολίζονται στο κέντρο και ολόγυρα με μπριγιάν, μαργαριτάρια ή ημιπολύτιμες πέτρες.

Σε γιορτινή και καθημερινή χρήση φοριόταν φιτισέδες, στάχυα, τροκολάδες, σκουλαρίκια με φλωρία, καρκέλες και σκουλαρίκια απλά στρογγυλά με πέτρα στο κέντρο.

«Η γιαγιά μου Ευθυμώ Λαμνίδη για κάθε φουστάνι είχε και τα ανάλογα σκουλαρίκια. Τα βρήκαμε μέσα στις δίπλες απ' τα φουστάνια, όπως τα είχε τακτοποιημένα μέσα στο μπαούλο της», διηγείται η κα Ευθυμούλα Λαμνίδη-Τσολάκου.

Μπιλιτζίκια (βραχιόλια)

«Τα κάλλη τα δικά σου Μαρίγια, δεν τα 'χει άλλη καμιά.

Ισύ 'σι' νας καθρέφτης Μαρίγια, του Φράγκικου γυαλί, που φέγγει μες στη Δύση Μαρίγια, κι στην Ανατολή.

Ωφαϊμάν, γκάλι αϊμάν τα τζιτζίκια σου, γκέλι αϊμάν ωφ αϊμάν τα μπιλιτζίκια σου».

Τα βραχιόλια μπιλιτζίκια, αν και ήταν ιδιαίτερα αγαπητά στις νέες γυναίκες, δεν τα συναντούμε συχνά στα προικοσύμφωνα, όπου αναφέρονται συνήθως σε ζεύγη με τις εξής ονομασίες: χρυσά, αργυρά, συρματερά, σπαστά, φιδάκια, βέργες χρυσές, ασημένιες, βέργες με κουμπιά. Ως οικογενειακό κειμήλιο σώζεται και γυάλινο βραχιόλι. Πολύχρωμα γυάλινα βραχιόλια φορούσαν στην Κύπρο, ως συμπλήρωμα της γιορτινής φορεσιάς, ενώ στη Λέσβο οι λεχώνες τα είχαν ως φυλακτό.

«...Με χέρια ανασηκωμένα χορεύει η νύφη... φαίνεται ένα χέρι στολισμένο με απειράριθμα βραχιόλια»

Τα νυφικά βραχιόλια είναι χρυσά, φλωροκαπνισμένα ή ασημένια, με πολλές σειρές αλυσίδες με ανοικτή συρματέινη διακόσμηση. Τυλίγουν τον καρπό και όσο περισσότερες σειρές είχε το βραχιόλι, τόσο ακριβότερο θεωρούνταν.

Δακτυλίδια

Τα δακτυλίδια αποτελούν βασικό κοσμητικό στοιχείο με εξαιρετικά μεγάλη λαϊκή απήχηση, ασημένια, σε διάφορα μεγάλα κυρίως σχήματα, είναι στολισμένα με πολύτιμες ή ημιπολύτιμες πέτρες και είναι μέρος της προίκας ή δώρα του γάμου της νύφης.

Από τις φωτογραφίες που διασώθηκαν, εντύπωση προκαλεί ο μεγάλος αριθμός δακτυλιδιών που φορούσαν οι παντρεμένες. Χρυσά δακτυλίδια στολίζουν τα δάκτυ-

λα της Ολυμπιάδας. Στο αριστερό χέρι φαίνεται να έχει ένα δακτυλίδι όμοιο με τα σκουλαρίκια και επίπλέον άλλα δύο. Στο δεξί όμως χέρι, έμπαινε πάντοτε και η χρυσή βέρα. Στα δακτυλίδια των αστικών οικογενειών κυριαρχούν οι πολύτιμοι λίθοι. Τα νυφικά στολίζονται με διάφανες πέτρες ή μαργαριτάρι και για τα γιορτινά ακολουθεί το ζωηρό κόκκινο ρουμπίνι. Στις νεοπαντρεμένες, αλλά και μεγαλύτερες ηλικίες, απαραίτητο είναι το χρυσό αμυγδαλωτό ή σαΐτα δαχτυλίδι. Στις ηλικιωμένες ο αιματοστάτης και το τετράγωνο δαχτυλίδι με πλατειά στεφάνη και σκουρόχρωμη πέτρα.

Γκιουρντάνι (περιλαίμιο)

Το γκιουρντάνιείναι κόσμημα της βάσης του λαιμού, η ονομασία του προέρχεται από την τουρκική λέξη gerdan, gerden και είναι διαδεδομένο στη Μακεδονία και τη Θράκη. Το συναντούμε στα προικοσύμφωνα με τις ονομασίες: γκιουρντάνι, γιορντάνι, γιορδάνι, γερδάνι, συρματερό, κομματιαστό και η αξία του εξαρτάται από το υλικό που είναι κατασκευασμένο: ασημένιο (άσπρο), αργυροχρυσωμένο, μαλαματένιο, μαργαριταρένιο, χρυσωμένο, καπνισμένο.

Το αγαπημένο κόσμημα, για να στολίσει το λαιμό της νεοπαντρεμένης Ναουσαίας, ήταν αναμφίβολα το ταπεινό σε μέγεθος μαργαριτάρι.

Το μαργαριταρένιο γκιουρντάνι αποτελείται από πολλές σειρές μικρού μεγέθους πέρλες, που φθάνουν και τις δέκαεπτά, περασμένες σε κίτρινες μεταξωτές κλωστές. Σε προικολαβή του 1879 περιλαμβάνεται «ένα γκιουρντάνι μαργαριταρένιο 2000γρ.». Όσο περισσότερες σειρές είχε, τόσο πιο βαρυπροικισμένη θεωρούνταν η νύφη.

Η νιόπαντρη Ολυμπιάδα Τουρμπάλη. Το στήθος της στολίζουν φλουριά λαιμού, φαρδύ μαργαριταρένιο γιορντάνι και κρεμαστό ρολόι με χοντρή αλυσίδα. Σκουλαρίκια και δακτυλίδια συμπληρώνουν την νυφική ενδυμασία. 1905. (Αρχείο Αχ Γκούτα)

Φλουριά λαιμού

Τα φλουριά, κρεμασμένα στο στήθος της γυναίκας, είναι σχεδόν μια πανελλήνια συνήθεια που έχει μακρά παράδοση, τόσο στην Ελλάδα όσο και στον ελληνισμό της Μ. Ασίας. Στη Νάουσα αποτελούν το πιο χαρακτηριστικό στολίδι της φορεσιάς και δεν υπήρχε νέα γυναίκα που να μη καμάρωνε μέσα στην αστραφτερή λάμψη τους.

Λάμπει ου ήλιους, Μαριγώ, στα παραθύρια σου, λάμπουν κι τα φλουριά σου, Μαριγώ, πάνω στα στήτχια σου.

Η εντύπωση της αδιατάραχτης χρυσής ροής που δημιουργούσε ο στολισμός της νύφης, αρχίζοντας από το κεφάλι με το χρυσό κεφαλοκάλυμμα και καλύπτοντας όλη την έκταση του κορμού με τα

Οι αστές συνυφάδες Ευδοξία και Ευθυμώ Λαμνίδη (Λάμια), ιδιοκτήτριες εργοστασίου «ΕΡΙΑ» με γιορτινές φορεσιές και πολύτιμα κοσμήματα. Νάουσα τέλη 19ου αρχές 20ου αι. (Αρχείο Ευθ. Τσολάκου)

χρυσοκεντήματα της φορεσιάς και τα άλλα στολίδια, επιτείνεται στο άνοιγμα της τραχηλιάς, που σκεπάζεται από φλουριά. Τα φλουριά του λαιμού, προίκα της νύφης, αναφέρονται στις προικολαβές και ως περιδέραιον εις φλωρία και μετά το 1904 τα συναντούμε και ως καστίνι ή καστιόνι. Ήταν επίδειξη πλούτου και οι νεοπαντρεμένες συναγωνίζονταν ποια θα φορέσει περισσότερα και μεγαλύτερα. Σε προικολαβή του 1861 περιλαμβάνονται *«φλορία όπου φορεί το κορίτζι 4.800 γρ.»*.

Είναι ένα επιστήθιο πολύτιμο φανταχτερό κόσμημα με φλουριά, ραμμένα επάνω σε ύφασμα για να μην ερεθίζεται το δέρμα. Το περιδέραιο αυτό ήταν αρκετά βαρύ και αποτελούνταν το λιγότερο από 30 κομμάτια. Στη σειρά κρέμονταν πεντόλιρα, λίρες, ντούμπλες ή διακοσάρια, πορτοκαλιές, μαχμουντιέδες, μισήρικα, πολίτικα, βενέτικα, ρηγγίνες, αντηλιές, κωνσταντινάτα, βαθούλες, τσουκνίδες μεγάλες, ρουπιέδες, φλουριά με αγίους, ανάλογα με τον πλούτο και την αντοχή της οικογένειας. Ο λαϊκός ποιητής Κωνσταντούλης, σχολιάζει περιπαικτικά:

Φλωριά, αμάλγαμα σαφή έχετε κρεμασμένα, είναι φερμένα από μακριά 'που μέσα 'που τη Βγένα.

Τούτα τα επίσημα φλωριά το στήθος σου στολίζουν, τα κάλλη σας τα έμορφα, τους νέους τους ζαλίζουν.

Σημαντικός παράγοντας σ' αυτήν την ιδιαίτερη προτίμηση στα φλουριά θα πρέπει να θεωρηθεί η σταθερή τους αξία ως νόμισμα, που τα έκανε να είναι κινητό περιουσιακό στοιχείο σχετικά προσιτό και στις ασθενέστερες οικονομικά τάξεις.

Οι νεαρής ηλικίας κοπέλες στόλιζαν το στήθος με απλό περιδέραιο από λίρες ή φλουριά, το καστίνι, καστιόνι ή αρμαθιά, το οποίο αποτελούνταν από 5-8 φλουριά και λίρες που πολλές φορές έφταναν τις 12. Υπήρχαν και περιδέραια με λιγότερα ή ακόμα και ένα φλουρί, για τα μικρότερα κορίτσια. Στις αρραβωνιασμένες το περιδέραιο γίνεται πιο πλούσιο, από τα φλουριά που χάριζε ο γαμπρός, τα πεθερικά και το σόι του. Πρέπει να τονιστεί ότι η νύφη, όταν πήγαινε στην εκκλησία για την τελετή του γάμου, δεν έβαζε κανένα άλλο κόσμημα παρά μόνο τα φλουριά στο άνοιγμα της τραχηλιάς. Οι συγγενείς και οι φίλοι δώριζαν χρυσαφικά μετά την τελετή.

Κολάνια

Μετά τα φλουριά του λαιμού, που θεωρούνταν το χαρακτηριστικό επιστήθιο κόσμημα στην ενδυμασία, έχουμε το κολάνι, ένα από τα ωραιότερα παραδοσιακά κοσμή-

ματα. Είναι φανταχτερή και ιδιαίτερα εντυπωσιακή μεγάλη πόρπη, περασμένη σε χρυσοκέντητη ζώνη. Σαν κόσμημα μέσης το φορούσαν πάνω από την ζώστρα ή την ποδιά. Με το ωραίο σχήμα και την καλλιτεχνική του διακόσμηση έδινε ιδιαίτερη αρχοντιά στην εμφάνιση της Ναουσαίας. Ήταν δείγμα πλούτου και λόγω του μεγέθους και της αξίας του, φορέθηκε μόνο ως νυφικό και γιορτινό κόσμημα. Ως πολύτιμο απόκτημα της νύφης, αναφέρεται πάντα στα προικοσύμφωνα, όπου τονίζεται η αξία και η τεχνική του. Οι πιο ευκατάστατες κοπέλες προικίζονταν και με δύο κολάνια.

Οι ονομασίες με τις οποίες το συναντούμε είναι: συρματερό, συρματερό καπνισμένο, φλουροκαπνισμένο, καπνισμένο, με δάχτυλα, δαχτυλωτό καπνισμένο, αργυροχρυσωμένο, ασημοκαπνισμένο, ασημένιο κολάνι, ασημένιο άσπρο, κεκοσμημένο κολάνι, κολάνι με σιντέφια, άσπρο κολάνι, παφτάδες. Ωστόσο, οι πολλές ονομασίες δεν αναφέρονται σε ισάριθμα είδη, αλλά στον τρόπο κατασκευής, τα υλικά και τον διάκοσμό του.

Στα σωζόμενα προικοσύμφωνα από το 1833 μέχρι το 1908, ο τύπος που συναντάται στο μεγαλύτερο ποσοστό, είναι το συρματερό κολάνι το οποίο θεωρείται η αντιπροσωπευτική πόρπη της ναουσαίικης ενδυμασίας. Μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα, βρίσκουμε αρκετές φορές και το κολάνι με δάχτυλα, πολύ λιγότερο το ασημένιο άσπρο και σπάνια με σιντέφια και παφτάδες.

Τα συρματερά κολάνια είναι χυτά, σφυρήλατα, μπρούτζινα, σπάνια ασημένια και έχουν περίτεχνο συρματερό διάκοσμο, με τεχνική

Η Λένκου Διαμάντη με κεφαλοκάλυμμα «τιπιλούκι», άψογα τοποθετημένα «τσουλούφια» στο μέτωπο, ατλαζωτό «λιμπαντί», χρυσοπλεγμένες κισμιρένιες τραχηλιές με «μαφέσι» και φλουριά λαιμού. Νάουσα. 1929. (Αρχείο Παν. Διαμάντη)

που δημιουργεί δαντελωτή επιφάνεια, όπου τα σύρματα σχηματίζουν φυτικά μοτίβα, κολλημένα μεταξύ τους. Το σχέδιο επιβάλλει την εντύπωση του διάτρητου και επιστρατεύεται η συρματερή τεχνική, η οποία επιβίωσε και μετά το τέλος της βυζαντινής εποχής και έφτασε σε υπερβολική χρήση στους χρόνους της τουρκοκρατίας. Η διακόσμηση καλύπτει σαν δαντέλα όλη την επιφάνεια και κύριο θέμα είναι οι ρόδακες.

Το κολάνι με δάχτυλα, είναι μεγάλη πόρπη, σφυρήλατη, αρκετά βαριά, με πλούσιο ανάγλυφο φυτικό διάκοσμο.

Το κολάνι με συντέφια είναι μπρούτζινο σφυρήλατο και οι δύο παράπλευρες πτέρυγες καλύπτονται από φιλντισένιες πλάκες, με αναπαράσταση σχηματοποιημένου αετού και περικλείονται ολόγυρα με σφυρήλατο και εγχάρακτο διάκοσμο.

Τα κολάνια φορέθηκαν στη Νάουσα από όλες τις νέες γυναίκες ως τις αρχές του 20ού αιώνα, οπότε σταδιακά η χρήση τους άρχισε να περιορίζεται. Μετά την απελευθέρωση του 1912 καταργήθηκαν ως προίκα και δεν αντικαταστάθηκαν από άλλο είδος ζώνης με πόρπη.

Ζώνη

Το κολάνι, όπως είδαμε, είναι αναπόσπαστο τμήμα της ζώνης και μαζί αποτελούν ένα εντυπωσιακό κόσμημα που στολίζει τη μέση. Η ζώνη είναι λουρί πλάτους 5,5-6,5 εκ. από ευλύγιστο δέρμα, τυλίγει σφιχτά τη μέση και θηλυκώνει μπροστά με το κολάνι. Εξωτερικά καλύπτεται από βελούδο άριστης ποιότητας σε χρώματα κόκκινο, βύσσινο και πιο σπάνια μπλε, και είναι χρυσοκέντητη με τερζίδικα σχέδια. Στο κόκκινο και μπλε χρώμα, αποδίδονταν μαγικές ιδιότητες, που προφύλασσαν τη γυναίκα από το κακό μάτι.

Η γαμήλια όμορφα κεντημένη

Η νεοπαντρεμένη Ελένη Ζάλιου με τον σύζυγό της Αλέκο Τσιάκο. Το στήθος της στολίζουν χρυσοκέντητες κισμιρένιες τραχηλιές, μαφέσι και φλουριά. Το κεφαλοκάλυμμα «τιπιλούκι» έχει εντυπωσιακό «λουλούδι». Νάουσα 1937. (Αρχείο Θωμά Τσάκου)

ζώνη μαζί με το κολάνι, ήταν μέρος της προίκας, δώρο της οικογένειας στην κόρη. Ένα σπουδαίο και ξεχωριστό δώρο και προς τον γαμπρό. Σύμβολο αγνότητας, που το λύσιμό της θα γινόταν μόνο από τον ίδιο. Η κατασκευή και τα κεντήματα της ζώνης γίνονταν από τους άντρες ραφτάδες, που έκαναν και τα κεφαλοκαλύμματα.

Λοιπά κοσμήματα

Πάνω από τα φλουριά του λαιμού οι νύφες φορούσαν ως φυλαχτό, μεγάλο χρυσό σταυρό με χοντρή καδένα, δώρο της πεθεράς. Στο συγκεκριμένο κόσμημα, η αποτροπαϊκή ή φυλακτική δύναμη λειτούργησε παράλληλα με την ιδιότητά του ως στολίδι. Ο νυφικός σταυρός έχει συρματερό διάκοσμο με πολύτιμες πέτρες ή είναι εγχάρακτος. Οι παλιότεροι σταυροί, ήταν χυτοί, εσωτερικά κούφιοι, για να τοποθετηθεί κάποιο πρόσθετο φυλαχτό: τίμιο ξύλο, σταυρολούλουδο, κ.ά.

Άλλο φυλακτικό κόσμημα, γυναικείο και ανδρικό συγχρόνως, είναι τα χαϊμαλιά από βούκινο κέρας. Σε στρογγυλά ή οβάλ σχήματα, που περικλείονται από ασημένια ή μπρούτζινη στεφάνη και κρέμονται σε μικρή αλυσίδα, έχουν στις δύο όψεις ανάγλυφες μορφές αγίων ή άλλα φυλακτικά σύμβολα.

Συμπληρωματικά στολίδια της φορεσιάς ήταν και τα κοσμήματα δυτικής προέλευσης. Το κρεμαστό ρολόι με χρυσή θήκη, περασμένο σε μακριά χοντρή αλυσίδα γύρω από το λαιμό και η διακοσμητική καρφίτσα. Τη χρυσή αλυσίδα με το ρολόι, εξακολουθούσαν να τη φορούν και οι μεγαλύτερης ηλικίας γυναίκες, δεμένη κόμπο, χωρίς καρφίτσα στο μαφέσι. Τη βλέπουμε επίσης και στις φωτογραφίες των γυναικών που άρχισαν να φορούν ευρωπαϊκά.

Τα γυναικεία χρυσά κρεμαστά ρολόγια, έχουν θήκη με έκτυπες ανθεμωτές παραστάσεις, πολύχρωμα μοτίβα με σμάλτο, εγχάρακτο διάκοσμο και στις αστές νύφες στολίζονται με διαμάντια. Ο όμορφος διάκοσμός τους τα μετέβαλε σε πολύτιμα κοσμήματα. Η εισαγωγή τους γίνονταν από ευρωπαϊκές χώρες, όπου ήκμαζε η τέχνη αυτή.

Στο στολισμό της νύφης, η νυφική τσίπα στερεώνονταν και με χρυσή συρματερή διακοσμητική καρφίτσα, από την οποία κρέμονταν με αλυσίδες μικρά φλουριά. Ήταν δώρο του γαμπρού και πίστευαν ότι έχει αποτροπαϊκή και φυλακτική δύναμη.

Με την καλή φορεσιά απαραίτητο στολίδι ήταν και η καρφίτσα στο μαφέσι, στολισμένη με πολύτιμες ή ημιπολύτιμες πέτρες, συρματερή διακόσμηση ή άλλα μοτίβα. Στα τέλη του 19ου αρχές 20ου αιώνα αγαπητά κοσμήματα ήταν και το παντατίφ, που το φορούσαν σαν καρφίτσα πάνω στο μαφέσιτου φορέματος. Οι κοπέλες και οι νεαρής ηλικίας γυναίκες, αγαπούσαν ιδιαίτερα τα πουγγιά, πλεγμένα και λεπτοδουλεμένα με μεταξωτές πολύχρωμες χάνδρες. Τα πουγγιά, συνοδευτικό στοιχείο της ενδυμασίας, είχαν ευρύτατη διάδοση σε Ευρώπη και Ανατολή, ήταν έργα τέχνης και τα χρησιμοποιούσαν γυναίκες και άνδρες.

Μετά το 1920, οι πλούσιες Ναουσαίες που εξακολουθούσαν να φορούν εντόπια ρούχα, άρχισαν να κρατούν στο χέρι χρυσό ή ασημένιο κρεμαστό συρματερό τσιαντί με αλυσίδα. Ήταν το ευρωπαϊκό στοιχείο που προστέθηκε στη ντόπια φορεσιά. Οι τελευταίες που κρατούσαν ασημένιο τσιαντίήταν η Μαρία Λόγγου, η Λυμπιάδα Βάντση και η Ανθία Κάλλη, του Χριστάκη. «Χρυσό τσιαντί είχε μόνο η Ολυμπιάδα Τουρπάλη». ■

ΤΑ ΝΕΡΟΠΡΙΟΝΑ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΑΔΩΝ ΣΤΟ ΣΕΛΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΓΚΟΥΡΝΟΣΟΒΟ

γράφει ο Στέργιος Αποστόλου, Ιστορικός ερευνητής-Συγγραφέας

Η μελέτη αυτή αφορά αποκλειστικά στην κατασκευή και εκμετάλλευση νεροπρίονων κατά τα μέσα του 19ου με αρχές του 20ού αιώνα στο όρος Βέρμιο, στις τοποθεσίες Σέλι και Γκουρνόσοβο, από ειδικούς τεχνίτες και επεξεργαστές ξυλείας που κατάγονταν από τα χωριά Ντάρδα και Ζίτσιστα περιοχής Κορυτσάς, τους οποίους οι Ναουσαίοι αποκαλούσαν «Αρβανίτες». Θα αναφερθώ ειδικά στο χωριό Ντάρδα.

Το χωριό αυτό είναι ορεινό, βρίσκεται στο όρος Μοράβα και σε υψόμετρο 1300 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας. Παλιά ήταν κεφαλοχώρι με έντονη δραστηριότητα στον οικονομικό, πνευματικό και πολιτιστικό τομέα. Το χωριό δεν είναι πολύ παλιό. Ο χρόνος ίδρυσής του φτάνει σε βάθος τριών - τεσσάρων αιώνων, όχι περισσότερο. Είναι γνωστό ότι οι κάτοικοί του κατά το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχονται από φυγάδες κυνηγημένους από τους Τούρκους, μεγάλο μέρος των

οποίων έλκει την καταγωγή από τα χωριά του Σουλίου, ειδικότερα από την Κιάφα, Μπότσα κ.ά.

Θα αναφερθώ ενδεικτικά στον παππού μου Πέτρο Κιαφούλη (από την πλευρά της μητέρας μου), κάτοικο της Ντάρδας, που έφερε το επώνυμο Κιαφούλης, επειδή ο προπάτορας αυτής της οικογένειας που ήλθε και εγκαταστάθηκε στο χωριό αυτό, κατάγονταν από το χωριό Κιάφα Σουλίου. Η Ντάρδα, την οποία έχω επισκεφθεί κατ' επανάληψη, περιβάλλεται από πυκνά δάση με πεύκα, έλατα και οξιές, από καταπράσινα λιβάδια και οργιώδη βλάστηση. Σήμερα είναι θέρετρο και θεωρείται ο ιδανικότερος τουριστικός τόπος.

Ελάχιστη έκταση διαθέτει για αγροτική καλλιέργεια, γι' αυτό οι κάτοικοί του από λόγους βιοπορισμού αναγκάστηκαν από παλιά να στραφούν σε επαγγέλματα που έχουν σχέση με την εκμετάλλευση των δασών, όπως, κατασκευαστές και χειριστές νεροπρίονων, επεξεργαστές της ξυλείας σε διάφορες μορφές και διαστάσεις, μεταφορείς και έμποροι ξυλείας, κατασκευαστές καμινιών για παραγωγή ξυλανθράκων, ξυλοκόποι και πελεκητές ξυλείας και άλλες συναφείς με τα ανωτέρω δραστηριότητες.

Από υπάρχοντα γραπτά στοιχεία μας παρέχεται η πληροφορία ότι οι Νταρδάρηδες (κάτοικοι τα Ντάρδας), πέραν της επαγγελματικής απασχόλησής τους σε διάφορες περιοχές της Αλβανίας, είχαν επεκτείνει τη δραστηριότητά τους στην εκμετάλλευση των δασών και σε άλλες χώρες, όπως Ελλάδα, Τουρκία, Σερβία, Βουλγαρία, Ρουμανία κ.α. Ειδικότερα, η παρουσία των Νταρδάρηδων στην Ελλάδα, αναφέρεται αρχικά στο όρος Όλυμπος, στο οποίο υπήρχαν νεροπρίονα από το 1800 μέχρι το 1935, στο Βέρμιο (στο Σέλι πρώτα και ύστερα στο Γκουρνόσοβο) από το 1840 μέχρι το 1913, στο Άγιο όρος από το 1850 μέχρι το 1926, στις περιοχές Λάρισας, Ιωαννίνων, Καρδίτσας, Λαμίας κ.α. από το 1820 μέχρι το 1910, στην Πάτρα από το 1840 έως το 1880, στο Μεσολόγγι από το 1845 μέχρι το 1910, στο Αγρίνιο από το 1850 μέχρι το 1935, στην Πελοπόννησο από το 1800 μέχρι το 1908, στη Θάσο, στην Κρήτη, στη Ρόδο κ.α.

Ως προς την παρουσία των Νταρδάρηδων στο Σέλι του Βερμίου, από πηγές του οικογενειακού και συγγενικού μου περιβάλλοντος και από μαρτυρίες των Νταρδάρηδων που εγκαταστάθηκαν τελικά στη Νάουσα, προκύπτει ότι η πρώτη οικογένεια από το χωριό Ντάρδα που ήλθε στο Σέλι το 1840-1850 και κατασκεύασε νεροπρίονο με το οποίο εκμεταλλεύονταν τα παρθένα δάση του ήταν η οικογένεια Ουρμάνη. Αυτό ήταν το αρχικό αυθεντικό επώνυμο αυτής της οικογένειας. Στη συνέχεια, από Ουρμάνης τράπηκε σε Γερμάνης για να καταλήξει σε Σανιδάς (από το επάγγελμα κοπής και επεξεργασίας σανιδιών).

Οι γόνοι αυτής της οικογένειας εγκαταστάθηκαν οριστικά στη Νάουσα και φέρουν πλέον το επώνυμο Σανιδάς. Δεν μας είναι γνωστό το (βαπτιστικό) όνομα του Ουρμάνη που ήλθε πρώτος στο Βέρμιο, όμως γνωρίζουμε το όνομα του γιού του που λέγονταν Ηλίας, καθώς και τα ονόματα των τέκνων του τελευταίου που ονομάζονταν Σωτήριος, Περικλής, Νικόλαος, Ευδοξία, Ελένη και Πολυξένη. Ο Ηλίας είχε και δύο αδελφές που παντρεύτηκαν στη Νάουσα με Ναουσαίους, η μία με άντρα από την οικογένεια Παπανάνου και η άλλη με άντρα από την οικογένεια Μπακάλη.

> ...η πρώτη οικογένεια από το χωριό Ντάρδα που ήλθε στο Σέλι το 1840-1850 και κατασκεύασε νεροπρίονο με το οποίο εκμεταλλεύονταν τα παρθένα δάση του ήταν η οικογένεια Ουρμάνη...

Μετά από κάποιο διάστημα από την εγκατάσταση του πρώτου νεροπρίονου στο Σέλι από τον Ουρμάνη, κατέφθασε και άλλος Νταρδάρης στο Σέλι, ο Θεμελής, που έστησε και αυτός νεροπρίονο και άρχισε να ανταγωνίζεται τον Ουρμάνη. Τελικά, μετά από αρκετά χρόνια, ο Ουρμάνης και ο Θεμελής αναγκάστηκαν να κλείσουν οριστικά τα νεροπρίονά τους στο Σέλι γύρω στο 1880, γιατί την εποχή αυτή εμφανίστηκε εκεί ένας δαιμόνιος συγχωριανός τους, ο Ηλίας Πάζης, με τεράστια πείρα στην κατασκευή νεροπρίονων και στην εκμετάλλευση των δασών.

Επειδή ο Ουρμάνης και ο Θεμελής δεν μπόρεσαν να ανταγωνισθούν τον Ηλία Πάζη εγκατέλειψαν τα νεροπρίονά τους. Από αυτούς, ο μεν Ουρμάνης, όπως προαναφέρθηκε, εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Νάουσα, ο δε Θεμελής στη Βέροια, όπου εφεξής άσκησε το επάγγελμα του ξυλέμπορου. Πρέπει να σημειώσω ότι την περίοδο εκείνη οι περισσότερες εκτάσεις του Βερμίου ανήκαν σε Αλβανούς μπέηδες, γόνους αρχηγών Αλβανικών μισθοφορικών σωμάτων, προς τους οποίους η Υψηλή Πύλη, επειδή δεν είχε χρήματα να πληρώσει τους μισθούς των

μισθοφόρων, είχε εκχωρήσει με ταπιά (τίτλοι ιδιοκτησίας) εκτεταμένες εκτάσεις στο Βέρμιο.

Καίτοι αγράμματος ο Ηλίας Πάζης, μιλούσε με ευχέρεια τα Αλβανικά, τα Ελληνικά, τα Τουρκικά και το Σλαβόφωνο γλωσσικό ιδίωμα των χωριών του κάμπου της Νάουσας. Διορατικός όπως ήταν, μετά την άφιξή του στο Σέλι και την εγκατάσταση από αυτόν του δικού του πρώτου νεροπρίονου, έκρινε σκόπιμο να επισκεφθεί τους προαναφερόμενους μπέηδες στην Κωνσταντινούπολη για να τους γνωρίσει προσωπικά.

Όλα αυτά και όσα θα αναφέρω στη συνέχεια για τον Ηλία Πάζη, μου τα αφηγήθηκε ο γιός του Μιχαήλ Πάζης, πρώην βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος που εκλέχτηκε από τις εκλογές του 1946 και θείος μου (ήταν εξάδελφος της μητέρας μου). Από την αρχή της γνωριμίας τους με τον Ηλία Πάζη, οι μπέηδες έδειξαν εμπιστοσύνη στο πρόσωπό του. Επειδή διέβλεπαν ότι πολύ σύντομα ο Βορειοελλαδικός χώρος θα ενσωματώνονταν στο ελεύθερο Ελληνικό κράτος και ότι θα έχαναν τις ιδιοκτησίες τους στο Βέρμιο, δέχτηκαν την πρότασή του να τον καταστήσουν πληρεξούσιο να ενοικιάζει και να πωλεί εν μέρει ή εν όλω αυτές κατά την κρίση του, αρκεί να τους απέστελλε το εισπραττόμενο αντίτιμό τους.

Ήταν η εποχή που η Ρουμανική προπαγάνδα οργίαζε κυριολεκτικά στα Βλαχοχώρια μέσω του Ρουμανοδιδάσκαλου Απόστολου Μαργαρίτη, ο οποίος σε πολλά Βλάχικα χωριά είχε κατορθώσει να ανοίξει Ρουμανικά σχολεία. Οι εκπρόσωποι των Ρουμανιζόντων Βλάχων του Βερμίου είχαν πλησιάσει τον Ηλία Πάζη και προσπαθούσαν να τον πείσουν να πουλήσει τις εκτάσεις των μπέηδων στο Βέρμιο σ' αυτούς, υποσχόμενοι να πληρώσουν την αξία τους σε λίρες. Τότε ο Ηλίας Πάζης ταξίδεψε στην Αθήνα, επισκέφτηκε τα ανάκτορα και γνωστοποίησε σ' αυτά και στην Ελληνική κυβέρνηση τις προθέσεις των Ρουμανιζόντων Βλάχων. Η ενέργεια αυτή του Ηλία Πάζη επέσυρε την εύνοια των ανακτόρων και της Ελληνικής κυβέρνησης στο πρόσωπό του.

Ο Ηλίας Πάζης σε προχωρημένη ηλικία, η γυναίκα του Παναγιώτα, οι κόρες του Θεοδώρα και Ρωξάνη και ο Ντερβάρης Κώστας Γκεράζης

Ο Ηλίας Πάζης, ως πληρεξούσιος των Αλβανών μπέηδων, πούλησε μεγάλη δασική έκταση του Βερμίου κοντά στη Νάουσα στην Ελληνική βασιλική οικογένεια. Έκτοτε, η οικογένεια Πάζη που είχε εγκατασταθεί οριστικά στη Νάουσα, έγινε φανατικός υποστηρικτής των ανακτόρων. Αργότερα, με εισήγηση των ανακτόρων, απονεμήθηκε από την Ελληνική Βουλή στον Ηλία Πάζη το αριστείο εξαιρέτων πράξεων.

Σχεδόν, ταυτόχρονα με την εγκατάσταση στο Σέλι νεροπρίονου από τον Ηλία Πάζη, εμφανίζεται στο Γκουρνόσοβο και άλλος «Αρβανίτης», ο Σωτήρης ή Σωτηράκης (άγνωστο το επώνυμό του) με καταγωγή από το χωριό Ζίτσιστα περιοχής Κορυτσάς, πανέξυπνος κι' αυτός και εφάμιλλος του Ηλία Πάζη, ο οποίος κατασκεύασε νεροπρίονο και εκμεταλλεύονταν τα δάση της περιοχής. Κατόπιν τούτου, εκδηλώθηκε οξύτατος ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Αρβανιτάδων.

Ο Ηλίας Πάζης, για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τον ανταγωνιστή του, μετέφερε στο Σέλι από τη Ντάρδα και από το διπλανό χωριό Σινίτσα τεχνίτες νεροπρίονων, επεξεργαστές ξυλείας και υλοτόμους. Πολλοί από αυτούς έφεραν αργότερα και τις οικογένειές τους και εγκαταστάθηκαν οριστικά στις πόλεις Νάουσα, Βέροια, Κατερίνη και Έδεσσα. Ειδικά, τα επώνυμα των οικογενειών από το χωριό Ντάρδα που εγκαταστάθηκαν στη Νάουσα είναι: Πάζης, Τσιότσης, Κιαφούλης, Κτώνας, Βενέτης και από τη Σινί-

Διακρίνονται από αριστερά: Ευθύμιος Κιαφούλης, θείος γράφοντα, Πέτρος Κιαφούλης, παππούς γράφοντα (τεχνίτες νεροπρίονων), Μήτης Σκέντες, άγνωστος (υλοτόμοι)

τσα: Αποστόλου, Τορορής, Σίνος, Πίνης, Κιούτης, Γκόγκας.

Ο Ηλίας Πάζης πολύ σύντομα θα αποκτήσει μεγάλη οικονομική ευρωστία από την εκμετάλλευση της ξυλείας στο Σέλι και βέβαια, ένεκα τούτου, σεβαστή περιουσία.

Θα αγοράσει μέρος του δάσους Χωροπανίου (Στενημάχου), μεγάλα οικόπεδα στο Σιδηροδρομικό Σταθμό Νάουσας και στο Χωροπάνι, πολλούς αγρούς στη Νάουσα και στο Χωροπάνι και θα ανεγείρει στο κέντρο της Νάουσας μεγαλοπρεπή οικία με εντυπωσιακές Καρυάτιδες κάτω από τους εξώστες της. Στις μάχες μεταξύ του Εθνικού στρατού με το Δημοκρατικό στρατό κατά την επίθεση του τελευταίου εναντίον της Νάουσας την 11η Ιανουαρίου 1949, η οικία αυτή θα γίνει παρανάλωμα του πυρός μαζί με το συνεχόμενο κτίριο της δημοτικής βιβλιοθήκης.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα έσοδα του Ηλία Πάζη είχαν αυξηθεί σημαντικά από τη συμμετοχή του σε διαγωνισμό του Τουρκικού Δημοσίου κατά τη διάρκεια της κατασκευής της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης – Μοναστηρίου (Bitola) για την προμήθεια ξυλείας που θα χρησιμοποιούνταν σαν τραβέρσες. Στις αποθήκες που είχε στο σιδηροδρομικό σταθμό Νάουσας υπήρχαν αποθηκευμένες μεγάλες ποσότητες ξυλοκάρβουνων, τα οποία αγόραζαν διάφοροι ξυλέμποροι και τα μετέφεραν με το τρένο σε άλλες πόλεις.

Οι τεχνίτες και επεξεργαστές ξυλείας που είχε στο νεροπρίονό του ο Σωτηράκης στο Γκουρνόσοβο, κατάγονταν κυρίως από τα χωριά Χότσιστα, Γκράψι, Γκιουρέσι περιοχής Κορυτσάς και ελάχιστοι από τη Ντάρδα. Οι περισσότεροι από τους υλοτόμους του ήταν Βλάχοι από τη γύρω περιοχή και μερικοί Ναουσαίοι. Πολύ σύντομα δόθηκε και σ' αυτόν η δυνατότητα να αγοράσει κάποια ακίνητα στο κέντρο της Κοζάνης. Κατά την περίοδο της ένοπλης φάσης του Μακεδονικού Αγώνα (1903-1908), ο Ηλίας Πάζης συμπαραστάθηκε στα Ελληνικά ανταρτικά σώματα παρέχοντας αφειδώς τροφή, στέγη, και κάθε άλλη περίθαλψη σ' αυτά, πράγμα που δεν έπραξε ο Σωτηράκης, ο οποίος εξ αρχής δεν παρείχε καμιά βοήθεια προς αυτά. Για τον Σωτηράκη τον Αρβανίτη κάνει μνεία στο βιβλίο της «ΣΤΟΥ ΒΕΡΜΙΟΥ ΤΗΝ ΑΝΤΑΡΑ» και η Θάλεια Σαμαρά (Δεύτερη έκδοση, σελ. 154 – 161, Αθήνα 1977).

Σύμφωνα με τα γραφόμενά της, ο Σωτηράκης αρνήθηκε πεισματικά να συμμορφωθεί με τη διαταγή που του έδωσε στο σπίτι του Ναουσαίου γιατρού Χριστόδουλου Περδικάρη ο αρχηγός των Ελληνικών ανταρτικών σωμάτων περιοχής Βερμίου Γεώργιος Κατεχάκης (Θεόφιλος) να προσλαμβάνει εφεξής στο πριόνι του μόνο Ναουσαίους υλοτόμους και όχι Ρουμανίζοντες Βλάχους, οι οποίοι κατέδιδαν συστηματικά τους Έλληνες αντάρτες στους Τούρκους. Είναι γνωστό, άλλωστε, ότι οι Ρουμανίζοντες Βλάχοι υλοτόμοι του Σωτηράκη είχαν σκοτώσει στο νεροπρίονό του δύο Ναουσαίους, τον Χαραή και τον Ντριστιλιάρη και τρεις Ελληνόφωνους Βλάχους από τη συνοικία Αλώνια, που εργάζονταν σαν υλοτόμοι σ' αυτόν.

Κατά τα γραφόμενα πάντοτε της Θάλειας Σαμαρά, ο Σωτηράκης οργίσθηκε σφόδρα από τη διαταγή του Κατεχάκη, δεν θέλησε να υπακούσει και εκτόξευσε απειλές προς αυτόν και προς τον Περδικάρη ότι θα ειδοποιήσει την Τουρκική φρουρά της Νάουσας. Δεν δίστασε μάλιστα να τραβήξει το περίστροφό του για να πυροβολήσει τον Κατεχάκη. Παρενέβη αμέσως όμως ο Περδικάρης ο οποίος τον πρέμησε. Μετά παρέλευση ορισμένου χρο-

νικού διαστήματος από το περιστατικό αυτό, ο Σωτηράκης, με εντολή του Κατεχάκη και της τοπικής Επιτροπής Μακεδονικού αγώνα, συνελήφθη ύστερα από ενέδρα που του έστησαν οι αντάρτες μέσα στη Νάουσα και φυλακίστηκε σ' ένα σπίτι στα Αλώνια.

Επειδή, και μετά τη σύλληψή του, συνέχισε να αρνείται με πείσμα να συνεργασθεί με τα Ελληνικά ανταρτικά σώματα. σφάχτηκε τελικά στο αγώγι (αυλάκι με νερό) που περνούσε από το σπίτι που ήταν φυλακισμένος. Υπερήλικες Ναουσαίοι διηγούνταν ότι, επί ώρες μετά τη σφαγή του Σωτηράκη, το αυλάκι ήταν ακόμα κατακόκκινο από το αίμα του. Άξιο απορίας είναι για ποιο λόγο οι Βουλγαρόφωνοι κομιτατζήδες με επικεφαλής τους βοεβόδες Λούκα Ιβάνωφ και Χατζή είχαν πυρπολήσει το νεροπρίονο και τη ξυλεία του στο Γκουρνόσοβο, γνωστού όντος ότι αυτός δεν περιέθαλπτε τα Ελληνικά ανταρτικά σώματα. Το περιστατικό αυτό το περιγράφει σε ποίημά του ο Ναουσαίος λαϊκός ποιητής Κωσταντούλης Σιούγγαρης.

Από το ποίημα αυτό παραθέτω αποσπασματικά μέρη του: *«Χατζής και Λούκας κίνησαν στον Πρόδρομο να πάνουν και με τον διάβολο οδηγό το έργο τους να κάνουν. Ο διάβολος τους έλεγε στον Πρόδρομο να πάτε, να κάμετε χρυσή δουλειά, με όρεξη να φάτε. Κάψατε την περιοχή, ανώγια και οντάδες, έτσι θα σας δώσω αξίωμα σαν τους ντερβεναγάδες. Κι' έτσι αποφασίσανε τον Πρόδρομο να κάψουν. (....) Κι' αφού έκαμαν το κακό στο μέγα μοναστήρι εις το πριόνι πήγανε του Αλβανού Σωτήρη και τα σανίδια κάψανε μαζί με το πριόνι...».*

(Τάκης Μπάιτσης «ΚΩΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ». Ο λαϊκός ποιητής της Νιάουστας. Σελ. 32. Νάουσα 1982).

Μετά από την πυρπόληση του νεροπρίονου του Σωτηράκη στο Γκουρνόσοβο, οι τεράστιες ποσότητες ξυλανθράκων που είχε αποθηκευμένες στο σιδηροδρομικό σταθμό της Νάουσας ο Ηλίας Πάζης, έγινα παρανάλωμα του πυρός από εμπρηστική ενέργεια και κάηκαν ολοσχερώς. Φυσικά, δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς ότι δράστες του εμπρησμού ήταν οι Βουλγαρόφωνοι κομιτατζήδες.

Πριν κλείσω, θα προσπαθήσω εν ολίγοις να περιγράψω τι ακριβώς ήταν το νεροπρίονο. Το νεροπρίονο αρχικά δεν αποτελούσε μόνιμη εγκατάσταση, αλλά το συναρμολογούσαν κοντά στο σημείο που γίνονταν η υλοτόμηση κάθε φορά, μεταφέροντας τα ξύλινα και μεταλλικά εξαρτήματά του εκεί (φτερωτή, πριόνι, βαγένια κ.ά.). Κάθε φορά κατασκεύαζαν νέα ντάνα, δηλαδή βάση, που την αποτελούσαν επάλληλες σειρές από κομμάτια χοντρών κορμών, τοποθετημένες χιαστί. Το μέγεθός του, κυρίως το μήκος του, εξαρτώνταν από το πόσο μεγάλοι ήταν οι κορμοί που επρόκειτο να πριονισθούν.

Η θέση για την εγκατάσταση του νεροπρίονου επιλέγονταν να βρίσκεται πάντοτε σε πλαγιά με μεγάλη κλίση ώστε να είναι δυνατή η μεταφορά των κορμών με ολίσθηση επάνω σε ξυλόδρομους ή με σπρώξιμο με τσεκούρια ή με χρήση της ροής του ποταμού. Αργότερα, με την πάροδο του χρόνου, παρέστη η ανάγκη κατασκευής μόνιμου νεροπρίονου σε στεγασμένες εγκαταστάσεις, συνήθως πλάι στα ποτάμια ή στους πρόποδες των δασωμένων πλαγιών στην περιοχή όπου γίνονταν η υλοτόμηση.

> ...το νεροπρίονο δεν αποτελούσε μόνιμη εγκατάσταση, αλλά το συναρμολογούσαν κοντά στο σημείο που γίνονταν κάθε φορά η υλοτόμηση μεταφέροντας τα εξαρτήματά του...

Κατά τη λειτουργία του νεροπρίονου, η περιστροφική κίνηση της κατακόρυφης φτερωτής του και του οριζόντιου άξονα, μέσω ενός μεταλλικού στρόφαλου μετατρέπονταν σε παλινδρομική κατακόρυφη κίνηση του πριονιού. Σε κάποια νεροπρίονα υπήρχε η δυνατότητα κοπής σε ένα λεπτό της ώρας κορμού μήκους 2-3 μέτρων.

Τα νεροπρίονα των Αρβανιτάδων στο Βέρμιο παύουν να υπάρχουν μετά το 1913, πρώτα στο Γκουρνόσοβο και μετά στο Σέλι.

Στα πρόθυρα του Α' Παγκοσμίου πολέμου εμφανίζεται στο Βέρμιο η Αγγλική εταιρεία «Millars Timber & trading company Limited» που κατασκεύασε δικά της πριόνια στο Γκουρνόσοβο. Το έτος 1985 πραγματοποιήθηκε στην Αλβανία το πρώτο επιστημονικό Συνέδριο για το χωριό Ντάρδα, στο οποίο έγινε και εισήγηση από τον Νταρδάρη Vasil Balli με τίτλο *«Pylli dhe sepata e Dardharit» (Το δάσος και το τσεκούρι του Νταρδάρη)* με αναφορά στις επαγγελματικές δραστηριότητες των κατοίκων της Ντάρδας γύρω από τη συστηματική εκμετάλλευση του δασικού πλούτου. Η ανωτέρω εισήγηση περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Νταρδάρη συγγραφέα Vangjo Ilo: *«DARDHA DHE NJEREZIT E SAJ», libri 1, ribotim, faq. 110 - 115. Tirane 2008.*

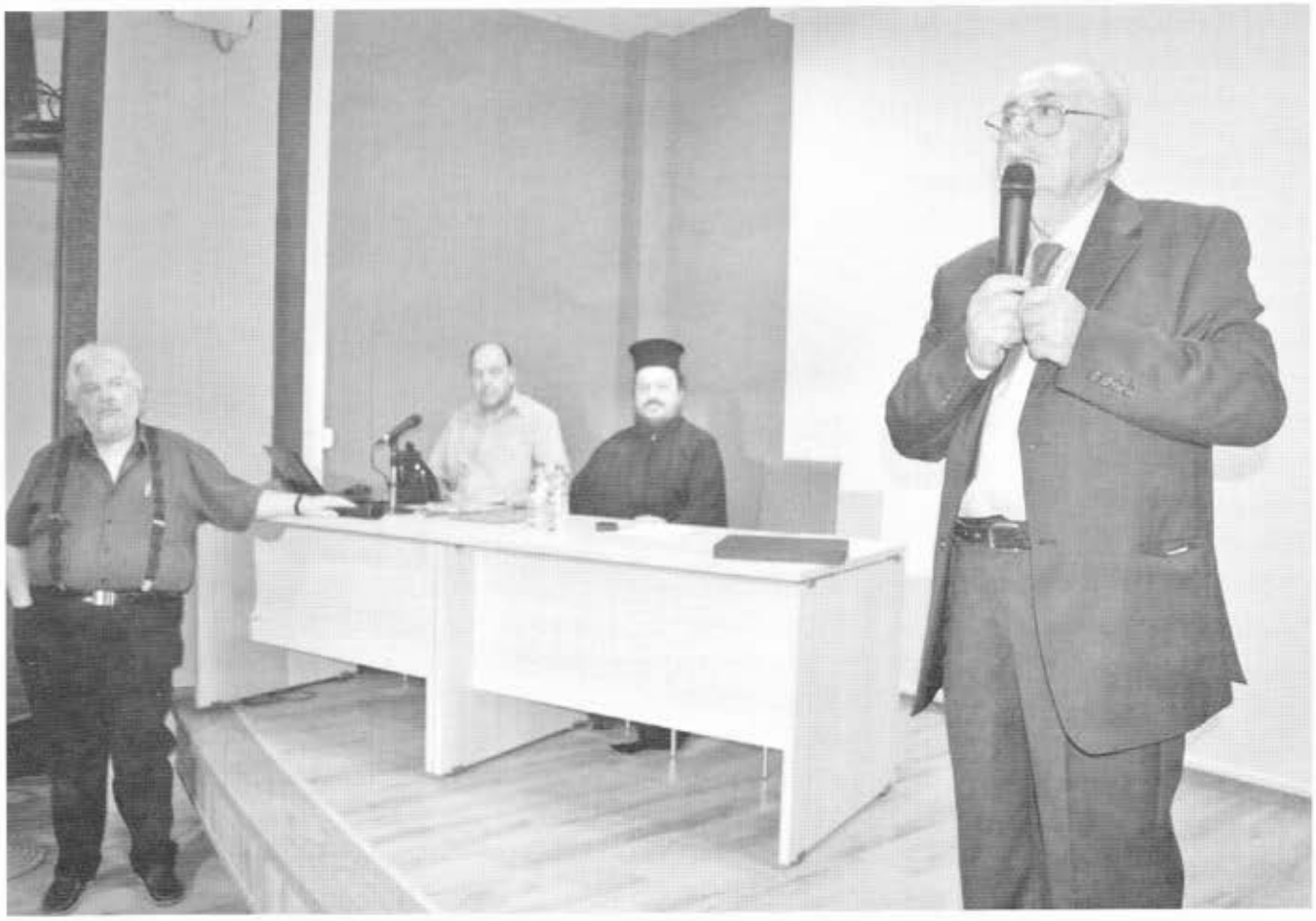

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ: «ΝΑΟΥΣΑ 1906-1922»

Παρουσιάστηκε στον Πολυχώρο «Βέτλανς», στο πλαίσιο των φετινών «Παυλείων», το δίτομο έργο «Νάουσα 1906-1922» του συγγραφέα Εμμανουήλ Βαλσαμίδη. Το έργο αυτό είναι συνέχεια του έργου του ίδιου συγγραφέα με τίτλο «Νάουσα 1892-1906» και εκδόθηκε υπό την αιγίδα της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών, με χορηγούς την Περιφερειακή Ένωση Δήμων Κεντρικής Μακεδονίας (ΠΕΔ/ΚΜ), τον Δήμο Νάουσας και την Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας «Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος».

Γράφει ο Ηρακλής Τέσσας, Δημοσιογράφος

Το έργο, το οποίο πραγματεύεται τη λειτουργία της Ελληνορθόδοξης Κοινότητας κατά την περίοδο 1906-1922, δηλαδή τη συγκρότηση των οργάνων της, τη λήψη και υλοποίηση των αποφάσεών της, τις σχέσεις της με τις τότε κρατούσες Οθωμανικές Αρχές, τις αντιθέσεις, τις συγκρούσεις αλλά και τις συνεργασίες

και τις συνθέσεις μεταξύ των τοπικών κοινωνικών ομάδων και επαγγελματικών συσσωματώσεων, και ιδιαίτερα την αδιάλειπτη φροντίδα της Κοινότητας για την παροχή ελληνικής παιδείας στη νεολαία του τόπου, κ.λπ., σημειώνει στον πρόλογό του ο ομότιμος καθηγητής της ιστορίας του νεότερου ελληνισμού κ. Αθανάσιος Καραθανάσης.

Τα βιβλία παρουσίασαν ο φιλόλογος Πέτρος Στοΐδης, ο π. Αθανάσιος Νίκου, διδάκτωρ θεολογίας και ο αρχιτέκτονας Αλέξανδρος Οικονόμου, οι οποίοι αναφέρθηκαν αναλυτικά στο περιεχόμενο και στη σημασία της έκδοσης αυτής.

Το όλο έργο αποτελεί ένα πολύμοχθο, αλλά συναρπαστικό ταξίδι στον πλούτο των Κωδίκων, κυρίως «της Ορθοδόξου Ελληνικής Κοινότητος Ναούσης», που αφορά στα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας και στα πρώτα δύσκολα χρόνια της μετάβασης στις νέες πραγματικότητες που επεβλήθησαν με την ενσωμάτωση της Μακεδονίας στο σύγχρονο Ελληνικό κράτος, μετά τους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-13, που όπως αναφέρει ο ίδιος ο συγγραφέας-ερευνητής στο Προλογικό του σημείωμα *«...είναι χρόνια ελευθερίας, εποικοδομητικής και δημιουργικής συνεργασίας της ελεύθερης ελληνικής πόλης με το ελληνικό κράτος, αλλά και χρόνια αφομοίωσης και κατάργησης, με το χρόνο, των αυτοδιοικητικών αρμοδιοτήτων της Κοινότητας».*

Όπως συνέβη και στον πρώτο τόμο του έργου, που περιλαμβάνει την κρίσιμη δεκαπενταετία της Νάουσας στα χρόνια της ύστερης τουρκοκρατίας (1892-1906), το υλικό των δύο νέων τόμων ταξινομείται σύμφωνα με τις περιόδους της Αρχιερατείας του μητροπολίτη Απόστολου (Χριστοδούλου)(1906-1909), που διαδέχθηκε τον Κωνστάντιο Ισαακίδη, του μητροπολίτη Λουκά (Πετρίδη-Τρικώλη) (1909-1911) και τέλος του μητροπολίτη Καλλίνικου (Δελικάνη) (1911-1922). Η έρευνα που παρουσιάζεται στο πόνημα αυτό αναδεικνύει τον βασικό ρόλο της Ενορίας στην Κοινοτική ζωή των Ελλήνων και ιδιαίτερα όταν οι μεταρρυθμίσεις που επιβλήθηκαν από τη Δύση επέτρεψαν την εκλογή μέσα από τις Ενορίες των αντιπροσώπων της πόλης για το ευρύτερο Κοινό, την πόλη ή την περιφέρεια, αντιπροσώπων που αποφασίζουν για πολύ σοβαρά θέματα όπως η Παιδεία, η δικαιοσύνη, η ασφάλεια, οι παραγωγικές εργασίες, η αγορά και η ανάπτυξη.

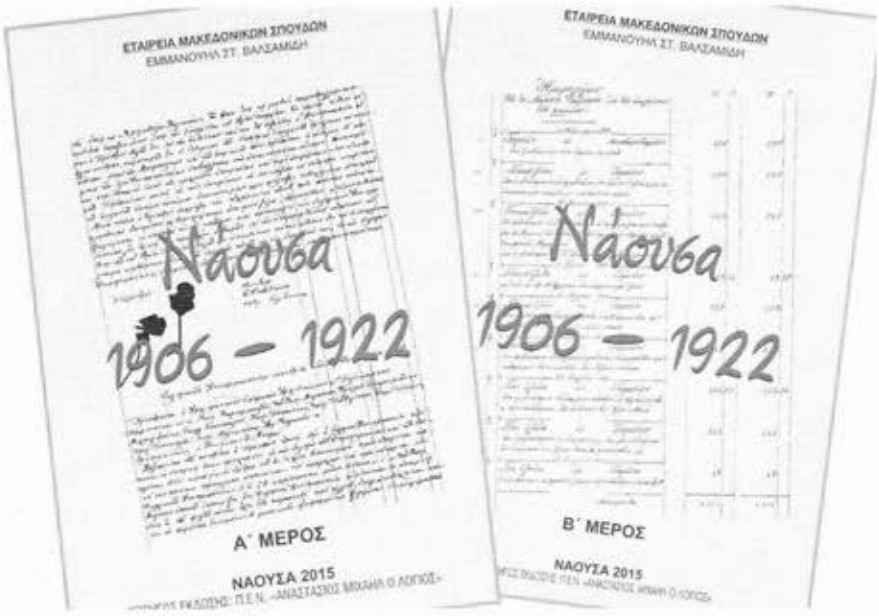

Τα εξώφυλλα του δίτομου έργου του Μανώλη Βαλσαμίδη «Νάουσα 1906-1922»

Το έργο προλογίζει ο πρόεδρος του Δ.Σ. της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, που είχε την ευθύνη της έκδοσης, ομότιμος καθηγητής της θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. κ. Αθανάσιος Καραθανάσης, ενώ χαιρετίζει ο Πρόεδρος της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Κεντρικής Μακεδονίας, που είναι χορηγός της έκδοσης, κ. Λάζαρος Κυρίζογλου, δήμαρχος Αμπελοκήπων-Μενεμένης.

Ο πρώτος τόμος εκτείνεται σε 353 σελίδες και περιλαμβάνει τις περιόδους του Μητροπολίτη Αποστόλου (1906-1909) με επί μέρους κεφάλαια Α'-ΛΑ', του Μητροπολίτη Λουκά (1909-1911) με επί μέρους κεφάλαια Α'-ΚΖ' και την αρχή της ιερατείας του Μητροπολίτη Καλλινίκου (1911-1922) με επί μέρους κεφάλαια Α'-Β'. Προτάσσεται το Προλογικό σημείωμα του συγγραφέα και ολοκληρώνεται με Πίνακα Ονομάτων.

Ο δεύτερος τόμος εκτείνεται σε 345 σελίδες και περιλαμβάνει κυρίως την συνέχεια της περιόδου του Μητροπολίτη Καλλινίκου (1911-1922) με επί μέρους κεφάλαια Γ'-ΙΓ'. Στον τόμο αυτό περιλαμβάνεται και μια σειρά εκτεταμένων ειδικών θεμάτων, όπως οι λογαριασμοί της Επιτροπής ανεγέρσεως των Σχολείων, οι εγκαταστάσεις και ανταλλαγές πληθυσμών στη Νάουσα, η ιστορία του Λαμπείου Γυμνασίου, το Μοναστήρι της Υπαπαντής κλπ.

Προτάσσεται το Προλογικό σημείωμα του συγγραφέα, χαιρετισμοί του Αντιπεριφερειάρχη Ημαθίας κ. Κώστα Καλαϊτζίδη και του Δημάρχου Νάουσας κ. Νίκου Κουτσογιάννη και ολοκληρώνεται με φωτοτυπημένες σελίδες από τους διάφορους Κώδικες και Ημερολόγια, μαζί με Πίνακα Ονομάτων, Πίνακα χωρών, πόλεων κλπ., Πίνακα ναών, σχολείων σωματείων, περιοδικών και φυσικά εκτενέστατη βιβλιογραφία.

«Η συνομιλία με το παρελθόν και η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης, σε μια εποχή τεχνολογικού θριάμβου, αποτελεί, για όσους πραγματικά εργάζονται για την πρόοδο και την ευημερία αυτού

του τόπου, τον ακρογωνιαίο λίθο σε κάθε προσπάθεια να οικοδομηθεί κάτι νέο, και είναι εγχειρίδιο πολύτιμο για όλες τις επιστημονικές και πνευματικές μας κατακτήσεις. Αυτή εμπνέει τους αγώνες μας για το σήμερα και το αύριο, μας θωρακίζει με αξίες και ιδανικά και σηματοδοτεί την αποστολή μας. Η πόλη μας έχει ανάγκη από αυτούς τους ανθρώπους που «σκαλίζουν» το παρελθόν, τους «δοσμένους» στο σκοπό τους. Ευχόμαστε το έργο αυτό του Μανώλη Βαλσαμίδη να ανοίξει νέους δρόμους στην κατάκτηση της συλλογικής μας αυτογνωσίας!», επεσήμαναν στο κλείσιμό τους.

«Συζητάμε για το κοινοτικό πνεύμα σε μια εποχή που ο ατομικισμός άρχισε να φθίνει. Βλέπουμε που μας οδήγησε η εγκατάλειψη των αξιών του γένους μας. Οφείλουμε να επανέλθουμε στα δικά μας ελληνικά πρότυπα. Να πάμε μπροστά, βοηθώντας ο ένας τον άλλον», τόνισε στην καταληκτική του ομιλία ο ίδιος ο συγγραφέας.

Η παρέμβαση του Μ. Βαλσαμίδη

Μιλώντας στο τέλος της παρουσίασης, ο συγγραφέας κ. Μ. Βαλσαμίδης είπε μεταξύ άλλων για το έργο του αυτό:

Το βιβλίο δεν είναι μυθιστόρημα. Είναι όμως συναρπαστικό, γιατί είναι ανεύρεση - ανάδειξη μεγάλου και εξαιρετικά χρήσιμου πολιτικού θησαυρού. Πέσαμε σε μαντέμι, είπα σε φίλη που μου έστειλε ευχές. Πέσαμε σε πνευματικό, κοινωνικό και πολιτικό μεταλλείο, ατίμητη πατρογονική κληρονομιά. Σήμερα έρχεται στο φως, θεματικά οργανωμένο, το πλήθος των πρακτικών των σπουδαίων κωδίκων της Ορθοδόξου Ελληνικής Κοινότητας της Νάουσας και ακούγεται συναρπαστική η οδηγητική φωνή της πολύπαθης - ένδοξης πόλης - στον κατάλληλο καιρό.

Η Νάουσα ξαναμιλάει. Και μιλάει και αυτή τη φορά, εκκωφαντικά και πολύ σοβαρά.

Πρώτη φορά η Νάουσα θάμπωσε τον κόσμο με την πρόοδό της στη διάρκεια των τεσσάρων αιώνων της τουρκοκρατίας. Αξιοζήλευτη Ελληνίδα πόλη. Την πρόσεξαν δικοί μας και ξένοι. Περίφημη πόλη! Μένω στον Πουκεβίλ. Την αποκαλεί χριστιανική μητρόπολη της εντεύθεν του Αξιού Μακεδονίας. Η λέξη χριστιανική έχει και εθνικό περιεχόμενο και η λέξη μητρόπολη σημαίνει την μητέρα των πόλεων.

Το δεύτερο ξάφνιασμα ήταν η απόφαση της Νάουσας να συμμετάσχει στην επανάσταση. Ήταν πόλη που τα είχε όλα. Δεν της έλειπε ούτε η ελευθερία. Θυσίασε τα πάντα «τοις κείνων ρήμασι» πειθόμενη. Έγινε ολοκαύτωμα και μίλησε και μιλάει για την αξία της πίστης στο Θεό και στην Πατρίδα. Και εάν υποθέσουμε ότι κάποτε θα σταματήσει να ακούγεται στους Στουμπάνους το άγριο βουητό των νερών της Αράπιτσας, η θυσία της θα συνεχίσει να μιλάει για την αξία της ελευθερίας.

Το τρίτο θάμπωμα ήταν, είναι, τα μετά την καταστροφή γεγονότα. Ανατρέπεται σε λιγότερο από οκτώ χρόνια σουλτανική απόφαση και επιτρέπεται να κατοικηθεί η πόλη από χριστιανούς ραγιάδες, παράλληλα προς τους ήδη εγκατεστημένους στην πόλη, για πρώτη φορά, Τούρκους, αφεντικά. Η πάλη για ανάκτηση δικαιωμάτων είναι συνεχής, με πρόοδο και πισωγυρίσματα, επώδυνη, ώσπου, γεγονός, οργανώνεται η Κοινότητα.

Υψώνονται τέσσερες ενοριακές εκκλησιές, λειτουργούν, χτίζονται σχολεία, βιβλιοθήκη, Νοσοκομείο. Ανατρέπονται κατεστημένα και οι ραγιάδες γίνονται ελεύθεροι, κυρίαρχοι στην πόλη, αφεντικά, περιθωριοποιώντας απόλυτα τους κυρίαρχους.

Μίλησε η ψυχή. Μίλησαν οι αιώνες. Μίλησαν οι αξίες της φυλής, η δικαιοσύνη, η αλληλεγγύη, ο αλτρουισμός, το Κοινοτικό πνεύμα, η προσήλωση στην ιδέα πόλη, στην ιδέα πολίτης, που υπάρχει σαν οντότητα εφόσον υπάρχει η πόλη. Η θετική, ενωτική σχέση πόλης και μορίων κατά Αριστοτέλη ή σώματος και μελών κατά τον Απόστολο Παύλο δημιούργησαν την οντότητα Κοινότητα, το Κοινοτικό σύστημα, με βάση συνταγματικό χάρτη θεωρημένο και ψηφισμένο από Γεν. συνελεύσεις πολιτών.

Το σύστημα αυτό κρατήθηκε στην Ρωμαιοκρατία, ανδρώθηκε στο Βυζάντιο, δοκιμάστηκε στην τουρκοκρατία και περισώθηκε όπου βρήκε γόνιμο έδαφος και έσωσε τον Ελληνισμό. Το διαβάζουμε και σήμερα και το θεωρούμε βέβαιο ότι έτσι έγινε, και έτσι έγινε, όμως πηγές που να μιλούν αναλυτικά για το σύστημα και να περιγράφουν την λειτουργία του, δεν υπάρχουν ή και αν υπάρχουν δεν είδαν το φώς της δημοσιότητας.

Αυτό το κενό διαφάνηκε ότι καλύπτεται με τον προηγούμενο τόμο, «Νάουσα 1892-1906». Με το ανά χείρας πόνημα, το δίτομο έργο «Νάουσα 1906-1922», το ξάφνιασμα θα μεγαλώσει. Τα χρόνια πλέον γίνονται τριάντα δύο...

Τοπική αυτοδιοίκηση, πολιτειακοί παράγοντες, παιδαγωγοί, πνευματικοί άνθρωποι, πανεπιστήμια έχουν ανάγλυφη, λεπτομερειακή τη λειτουργία της Ορθόδοξης Ελλ. Κοινότητας της Νάουσας, άφθονο υλικό για δημιουργική εργασία στον τομέα του καθενός. Είναι ευτυχής συγκυρία να συζητούμε για το Κοινοτικό πνεύμα σε μια εποχή που η απολυτοποίηση του ατομικιστικού προτύπου φθίνει. Βλέπουμε πού μας οδήγησε η λάθος ιεράρχηση των αξιών.

Καιρός να αποβάλουμε από πάνω μας τον υλιστικό ατομοκεντρικό υλιστικό επενδύτη και να προχωρήσουμε ντυμένοι την πανοπλία του πνεύματος, πραγματικοί πολίτες, με ευθύνη και αγάπη για τον τόπο, κατά τα δικά μας πρότυπα. Θα κλείσω με ένα δάνειο από τον χαιρετισμό του κ. Κυρίζογλου, από τον Όμηρο, καταλληλότατα για την περίσταση: *«Πρόσω ίεστε, αλλήλοις κέλεσθε»*. Βαδίζετε μπροστά, δίδοντας κουράγιο ο ένας στον άλλο. Ταυτόσημο με το λαϊκό γνωμικό: Κράτα με να σε κρατώ ν' ανεβούμε το βουνό. Αυτό είναι το Ελληνικό διαχρονικό πνεύμα. N

«ΥΦΑΔΙ»: 15 ΧΡΟΝΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μια ξεχωριστή όσο και συγκινητική εκδήλωση για τα 15χρονα λειτουργίας του «Υφαδιού» πραγματοποιήθηκε στον πολυχώρο της «Βέτλανς», παρουσία του συγγραφέα και ηθοποιού Γιώργου Καπουτζίδη. Την 15ετή δράση του συλλόγου παρουσίασε η δημοσιογράφος Κική Καπάτου, η οποία κατέγραψε τις πολυσχιδείς δραστηριότητες που αναπτύσσουν τα παιδιά παλεύοντας ενάντια στην κοινωνική αποξένωση.

γράφει η
Κική Καπάτου, Δημοσιογράφος

Η παιδοψυχολόγος Ειρήνη Αναγνώστου τόνισε ότι το άτομο με ειδικές ανάγκες επιβάλλεται να έχουν την φροντίδα και την στοργή όλων μας καθημερινά. Τους ομιλητές προλόγισε η πρόεδρος κ. Ευγενία Ζάλιου, ενώ ο σεβασμιώτατος μητροπολίτης κ. Παντελεήμων εξήρε το παραγόμενο έργο του «Υφαδιού» εκφράζοντας το «βαθύ συναίσθημα τιμής καί ἀναγνωρίσεως γιά τούς ἀνθρώπους

πού ἀγωνίσθηκαν 15 χρόνια τώρα γιά νά λειτουργήσει αὐτό τό ἐργαστήριο προσφέροντας διέξοδο, συμπαράσταση, εὐκαιρίες, βοήθεια σέ γονεῖς καί παιδιά πού τό εἶχαν καί τό ἔχουν ἀνάγκη. Εἶναι ἕνα βαθύ συναίσθημα τιμῆς καί ἀναγνωρίσεως γιά τά μέλη τοῦ ἐργαστηρίου πού ἔδωσαν τόν καλύτερο ἑαυτό τους, ἤ μᾶλλον προσπάθησαν καί ἀγωνίσθηκαν νά τόν ὑπερβοῦν, γιά νά ἐπιτύχουν ὅσα μποροῦσαν περισσότερο καί νά μάθουν ὅσα μποροῦσαν περισσότερο, ἀλλά καί γιά νά μάθουν καί σέ ὅλους ἐμᾶς ὅτι ὅταν ἔχει κανείς τή θέληση τότε βρίσκει καιτή δύναμη νά ἐπιτύχει· ὅταν ἔχει κανείς τή θέληση μπορεῖ νά βρεῖ διέξοδο καί στά ἀδιέξοδα τῆς γραφειοκρατίας, τῆς ἀδιαφορίας, τῶν ἐλλείψεων πού μπορεῖ νά ὑπάρχουν· ὅταν ἔχει κανείς τή θέληση μπορεῖ νά δημιουργήσει πολλά καί νά ἐπιτύχει ἀκόμη περισσότερα».

Ο Γιώργος Καπουτζίδης, που ήρθε από την Αθήνα ειδικά για την εκδήλωση, ανέφερε ότι η φροντίδα της Πολιτείας για τα άτομα αυτά δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκής και ότι χρειάζονται να γίνουν πολλά ακόμη, χαρακτήρισε δε το «Υφάδι» ως φωτεινό παράδειγμα για τα άτομα με νοητικές και κινητικές δυσκολίες και επεσήμανε ότι τον εκφράζει το σύνθημα «όλοι είμαστε διαφορετικοί, όλοι είμαστε ίσοι». Πρέπει, είπε, η Πολιτεία να ενδιαφερθεί περισσότερο για τα άτομα αυτά, δημιουργώντας τις κατάλληλες υποδομές και δράσεις.

Εξαιρετικά συγκινητικό ήταν το μέρος της εκδήλωσης, που οι μητέρες κάποιων από τα παιδιά αυτά περιέγραψαν τις δυσκολίες της καθημερινότητάς τους, τον κοινωνικό αποκλεισμό που βίωναν πριν από τη λειτουργία του «Υφαδιού», τις αγωνίες τους για το μέλλον των παιδιών όταν οι ίδιοι δεν θα βρίσκονται δίπλα τους για να τα φροντίσουν και την καθοριστική συμβολή του παραγωγικού αυτού εργαστηρίου και της προέδρου του Ευγενίας Ζάλιου στην κοινωνικοποίηση των παιδιών και την ριζική αλλαγή στις συμπεριφορές του προς το καλύτερο.

Η εκδήλωση συνοδευόταν από έκθεση φωτογραφίας καθώς και προβολή φωτογραφικού υλικού από τις δραστηριότητες του «Υφαδιού», που επιμελήθηκε ο Πέτρος Στοϊδης. Στους παρευρισκόμενους προσφέρθηκαν στο τέλος αναμνηστικά κεραμικά που κατασκεύασε ο Διονύσης και η Δήμητρα Μπεσλίκα μαζί με τα παιδιά και κεράσματα, προσφορά του Φούρνου Θανασούλη και της Πίτσας Αλπίνα και DaElio.

ΥΦΑΔΙ: 15 χρόνια διδάσκει αγάπη και αποδοχή της διαφορετικότητας

Η ιδέα της ίδρυσης του Παραγωγικού Εργαστηρίου «ΥΦΑΔΙ» γεννήθηκε τον Οκτώβρη του 1999, σε μια χρονική στιγμή που στη Νάουσα δεν υπήρχε τίποτε σχετικό, καμία δομή, καμία πρόβλεψη – πρόνοια για παιδιά και ενήλικες μετά το Σχολείο Ειδικής Αγωγής. Την Ευγενία Ζάλιου, με τις ιδιότητές της ως δημοτικής συμβούλου και υπεύθυνης Κοινωνικής Πρόνοιας του Δήμου - επί Δημάρχου Δημήτρη Βλάχου- την απασχολούσε τι θα απογίνουν οι νέοι και οι νέες της πόλης μας που, λόγω διαφόρων προβλημάτων, δεν μπορούσαν να ενταχθούν στην υπάρχουσα εκπαίδευση, με αποτέλεσμα, όταν αποφοιτούσαν από το Σχολείο Ειδικής Αγωγής, κλείνονταν στα σπίτια τους, με τα γνωστά επακόλουθα. Ήθελε, από καρδιάς, να δημιουργηθεί ένας χώρος όπου θα μπορούσαν να εκφραστούν ελεύθερα, να νιώσουν ότι αξίζουν και να αποκτήσουν κάποια εξειδίκευση. Έτσι δημιουργήθηκε το ΥΦΑΔΙ με τα πρώτα 18 κορίτσια και αγόρια από την Νάουσα και τη γύρω περιοχή.

> ...το «ΥΦΑΔΙ» γεννήθηκε τον Οκτώβρη του 1999, σε μια χρονική στιγμή που στη Νάουσα δεν υπήρχε τίποτε, καμία δομή καμία πρόνοια...

Η ονομασία που επιλέχθηκε έχει σχέση με την υφαντουργική παράδοση της Νάουσας αλλά και διότι θυμίζει ότι καθημερινά στο εργαστήρι υφαίνονται σχέσεις και δημιουργίες. Με την θερμή υποστήριξη του Δημάρχου Βλάχου στο εγχείρημα, εξασφαλίστηκε η στέγαση του εργαστηρίου στις εγκαταστάσεις του Κέντρου Εργαζόμενης Νεότητας της Εργατικής Εστίας. Η συνύπαρξη των παιδιών του ΥΦΑΔΙ με άλλα άτομα των τμημάτων της Εργατικής Εστίας έκανε καλό και στις δύο «πλευρές», καθώς προκάλεσε αλλαγή συμπεριφορών που οδήγησαν στην αποδοχή του διαφορετικού, στον σεβασμό και στην αλληλοεκτίμηση.

Ως σκοπός του Εργαστηρίου ορίστηκε η ψυχοπαιδαγωγική – κοινωνικοθεραπευτική μέριμνα, η προεπαγγελματική εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση – αποκατάσταση των κοινωνικά αποκλεισμένων νέων-μελών του, με τελικό στόχο την κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωσή τους μέσω της παραγωγικής διαδικασίας. Σκοπός που, με σιγουριά μπορούμε να πούμε σήμερα, ότι επιτελέστηκε –και συνεχίζει να επιτελείται- πλήρως και με τον καλύτερο τρόπο αυτά τα 15 χρόνια λειτουργίας του ΥΦΑΔΙ. Τα άτομα που συμμετείχαν από την αρχή, μικρά παιδιά τότε, ενηλικιώθηκαν μέσα σ' αυτό το εργαστήρι και παραμένουν, ακόμη και σήμερα, συγκινητικά κοντά του. Το «Εργαστήρι Δημιουργικής Απασχόλησης ΑμεΑ ΥΦΑΔΙ» φιλοξενεί σήμερα 25 νεαρά άτομα με νοητική υστέρηση, κινητικά προβλήματα και σύνδρομα ελαφριάς μορφής.

Το διοικεί ο Σύλλογος Γονέων και Φίλων που δημιουργήθηκε για το σκοπό αυτό. Μαθητές, διδάσκοντες, εθελοντές κατάφεραν να κερδίσουν την αγάπη, την

αποδοχή και τον σεβασμό της τοπικής κοινότητας, συναισθήματα που διατηρούνται αναλλοίωτα αυτά τα 15 χρόνια και δυναμώνουν ακόμη περισσότερο.

Αναγνώριση – βραβεύσεις

Η σημασία της λειτουργίας του ΥΦΑΔΙ και το «ειδικό του βάρος» στην κοινωνία μας, αλλά και η ακτινοβολία του πολύ έξω από αυτήν, σε διεθνές επίπεδο, αναγνωρίστηκε από δημόσια πρόσωπα και φορείς. Το έργο του και η αποτελεσματικότητα των ανθρώπων του επιβραβεύτηκαν πολλές φορές. Η δουλειά που γίνεται στο ΥΦΑΔΙ εκτιμήθηκε και διαχρονικά κέρδισε την υποστήριξη σημαντικών προσωπικοτήτων της χώρας. Αλλά κέρδισε και την εκτίμηση και την αγάπη των απλών ανθρώπων και των επαγγελματιών της περιοχής, που την εκφράζουν με κάθε τρόπο.

Σήμερα: Νέα στέγη, νέοι στόχοι

Εδώ και δύο χρόνια, το ΥΦΑΔΙ έχει αποκτήσει νέα στέγη. Το σπιτάκι του επιστάτη στην αυλή του Λαππείου Γυμνασίου, που προσέφερε ο Δήμος Νάουσας, ανακαινίστηκε πλήρως με έξοδα του συλλόγου και την βοήθεια χορηγών και εθελοντών και το εργαστήριο στεγάζεται στον όμορφο πλέον χώρο του. Το ΥΦΑΔΙ, όμως, πρέπει να αποκτήσει δική του στέγη, γιατί αυτό αποτελεί βασική προϋπόθεση (μαζί με το απαιτούμενο προσωπικό) για να επιτευχθεί η πιστοποίησή του από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, αλλά και η αξιοποίηση επιδοτούμενων προγραμμάτων. Και αφού δεν υπάρχει καμία οργανωμένη δομή της πολιτείας, τόσο στη Νάουσα όσο στη γύρω περιοχή ο στόχος αυτός καλό θα ήταν να ενταχθεί στα αιτήματα των τοπικών αρχών και φορέων και να διεκδικηθεί δυναμικά η ικανοποίησή του. Έως τότε, η συμβολή των εθελοντών θα παραμείνει αναγκαία και καθοριστική για την ύπαρξη και την συνέχιση της λειτουργίας του εργαστηρίου...

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση για τα 15 χρόνια στον Πολυχώρο «Βέτλανς»

Εθελοντισμός στο ΥΦΑΔΙ

(Παρέμβαση της εθελόντριας Πόπης Νικούση)

Ακούσαμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις δράσεις, τις συμμετοχές, τις επιτυχίες του ΥΦΑΔΙΟΥ όλα αυτά χρόνια. Εντυπωσιαστήκαμε στα αλήθεια. Τίποτα όμως από όλα αυτά δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί χωρίς την αδιάλειπτη και αδιάκοπη παρουσία των εθελοντών, χωρίς τις ιδέες τους, την δουλειά, την προσφορά τους. Είμαι σήμερα εδώ μαζί σας για να σας μεταφέρω την εμπειρία ενός εθελοντή στο ΥΦΑΔΙ, όπως την έχω βιώσει η ίδια. Συγχωρέστε μου τον προσωπικό τόνο και την έκδηλη συγκίνηση, αλλά η σημερινή εκδήλωση είναι πολύ ιδιαίτερη για όλους εμάς που το ΥΦΑΔΙ είναι κομμάτι της καθημερινότητας μας και τα παιδιά του οι δικοί μας άνθρωποι.

Σεβασμιότατε, δεν είναι επειδή βρισκόμαστε στα Παύλεια, είναι επειδή οι προτροπές του Απόστολου των Εθνών είναι σημείο αναφοράς, κίνητρο και κινητήριος δύναμη για τον εθελοντισμό στο ΥΦΑΔΙ, και θα 'ταν παράληψη να μην αναφερθώ: «Πᾶν ὅ.τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις». Δηλαδή καθετί που κάνετε, να το εργάζεσθε πρόθυμα και με την καρδιά σας, σαν να το εργάζεσθε στον Κύριο και όχι σε ανθρώπους, προτρέπει ο Απόστολος, υπογραμμίζοντας το γεγονός ότι υπηρετώντας τους αδελφούς μας υπηρετούμε τον ίδιο τον Κύριο. Αλλά και «Μακάριον ἐστί μᾶλλον διδόναι, ἢ λαμβάνειν», συνοψίζοντας τη βάση της χριστιανικής διδασκαλίας: να ξεχνάω τον εαυτό μου -με την καλή έννοια- και να σκέφτομαι τον άλλο, συμμετέχοντας στην δυσκολία του και επιχειρώντας την ανακούφισή του.

Το κίνητρο του εθελοντή μπορεί να έχει εφαλτήριο πνευματικό, μπορεί να έχει τη βάση του σε αξίες πανανθρώπινες, μπορεί να στηρίζετε σε βαθιά πίστη στο ιδανικό της αλληλεγγύης, να καλύπτει την προσωπική ανάγκη της προσφοράς ή να αντλεί έμπνευση από την τέχνη... Πυξίδα τα λόγια του μεγάλου ανθρωπιστή Σβάιτσερ *«Δεν γνωρίζω ποιο θα είναι το μέλλον του κόσμου, γνωρίζω μόνο ένα πράγμα: οι μόνοι που θα είναι αληθινά ευτυχισμένοι θα είναι όσοι αναζητήσουν και βρουν τον τρόπο να προσφέρουν».* Και πόσο μιλάει στην καρδιά ο αγαπημένος Λειβαδίτης, όταν υπενθυμίζει: *«Γιατί οι άνθρωποι σύντροφε, ζουν απ' όταν βρουν μια θέση στη ζωή των άλλων».*

Μπορώ να βεβαιώσω πόσο όμορφο είναι να ζεις έχοντας βρει τη θέση σου

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση για τα 15 χρόνια στον Πολυχώρο «Βέτλανς»

στη ζωή αυτών των παιδιών, των παιδιών από το ΥΦΑΔΙ και πόση πληρότητα απολαμβάνεις όταν προσπαθείς να την κάνεις λίγο καλύτερη. Το ΥΦΑΔΙ έχει τα δικά του μαθηματικά, με δικούς τους ανατρεπτικούς κανόνες. Όταν δίνεις, το αρχικό κεφάλαιο δεν μειώνεται. Αντίθετα πολλαπλασιάζεται ακολουθώντας γεωμετρική πρόοδο... Δίνεις αγάπη και παίρνεις πίσω πολλαπλάσια. Δίνεις προσοχή και παίρνεις πίσω πολλαπλάσια.

Δίνεις ενδιαφέρον και παίρνεις πίσω πολλαπλάσιο. Το αρχικό κεφάλαιο πολλαπλασιάζεται και σου φτάνει για να δώσεις κι αλλού, και να το ξαναπάρεις πίσω μεγενθυμένο και να αναζητάς τρόπους και ανθρώπους να το μοιραστείς γιατί φτάνει και περισσεύει για τις δικές σου ανάγκες, γιατί κλείνεις τα μάτια και κρυφά φαντάζεσαι ότι γεμίζει ο αέρας από αποθέματα αγάπης, και δεν μένει κανείς που δεν μπορεί να το προσλάβει στην απαραίτητη δόση, με μια διαδικασία τόσο απλή όσο η αναπνοή... Και είναι τότε που σε ρωτάνε γιατί χαμογελάς και παίρνουν για απάντηση ένα ακόμη πιο αφηρημένο χαμόγελο.

Στο ΥΦΑΔΙ, ανατρέπονται και οι ρόλοι. Ο προγραμματισμός λέει πως βρίσκεσαι εκεί για να κάνεις ορισμένα μαθήματα. Η πραγματικότητα λέει πως από δάσκαλος γίνεσαι μαθητής και μάλιστα σε μια σειρά μαθημάτων. Μάθημα πρώτο και κύριο: μαθαίνεις να λες τα πράγματα με το όνομα τους, χωρίς υπεκφυγές και κοιτώντας κατάματα την αλήθεια. Αρχίζεις να απεχθάνεσαι φράσεις όπως ειδικές ικανότητες, ιδιαίτερες δεξιότητες και άτομα με ειδικές ανάγκες και μιλάς πλέον για αναπηρία. Και αποφασίζεις ότι καμιά αναπηρία στον κόσμο, σωματική ή πνευματική δεν είναι ικανή να στερήσει από κανέναν μια φυσιολογική ζωή. Και αποφασίζεις ότι στο βαθμό που περνάει από το χέρι σου, αυτό θα γίνει πράξη.

Μαθαίνεις ακόμη την ανάγκη της συμμετοχής, σε κάθε πτυχή της δημόσιας ζωής, ανεξάρτητα από την όποια διαφορετικότητα του καθενός. Και αποφασίζεις ότι στο βαθμό που περνάει από το χέρι σου, αυτό θα γίνει πράξη.

Επιβεβαιώνεις αυτό που υποψιαζόσουν, τα άτομα με αναπηρία βιώνουν τα συναισθήματά τους όπως όλοι. Γελάνε όπως όλοι, κλαίνε όπως όλοι, θυμώνουν όπως όλοι, νευριάζουν όπως όλοι, φοβούνται όπως όλοι, χαίρονται όπως όλοι, γοητεύονται και απογοητεύονται όπως όλοι. Μαθαίνεις επίσης ότι η αναπηρία δεν είναι ισοπεδωτική ως προς τους χαρακτήρες. Ο καθένας τη βιώνει διαφορετικά και πολύ λίγο μπορούν να σε βοηθήσουν οι επιστημονικές τεχνικές αντιμετώπισης, αν δεν έχεις αποφασίσει να αντιμετωπίσεις το άτομο απέναντί σου ως ξεχωριστή προσωπικότητα.

Οι εθελοντές στο ΥΦΑΔΙ, είναι ιδιαιτέρως καλοπληρωμένοι. Ακόμη και σε καιρό κρίσης αμείβονται πλουσιοπάροχα με χαμόγελο και μάτια που λάμπουν. Λαμβάνουν ικανοποίηση από μικρά καθημερινά πράγματα, από το μήνυμα για καλημέρα του Μέρκου, από το χαμόγελο του Μάκη όταν τρέχει να σου δείξει το αυτόγραφο που πήρε, από τον ενθουσιασμό στο βλέμμα της Ελενίτσας όταν σου αρέσει το καινούργιο της φουστάνι. Παίρνουν χαρά από καθημερινά συμβάντα, από το χορό του Στέργιου και του Κυριάκου στο άκουσμα του αγαπημένου τους τραγουδιού, από την εμπιστοσύνη της Φούλης και της Πόπης όταν σου εκμυστηρεύονται τα μυστικά τους, από τη διάθεση του Μιχάλη να μοιραστεί τις γνώσεις του.

Ενθουσιάζονται με τις ζωγραφιές του μεγάλου Βασίλη και χαίρονται με τη χαρά του μικρού Βασίλη όταν κερδίζει η αγαπημένη του ομάδα. Απολαμβάνουν να συζητούνε με το Δημήτρη, το Βαγγέλη, την Έφη και τη Μαρία, δεν χορταίνουν το ενθουσιασμό του Γιώργου για τα αθλήματα.

Είναι πολλά ακόμη αυτά που θα μπορούσα να μοιραστώ μαζί σας. Θα κλείσω όμως εδώ, λέγοντας ότι στο ΥΦΑΔΙ, μικρά αόρατα νήματα μας κρατάνε δεμένους, στο υφαντό των ανθρώπινων σχέσεων, των σχέσεων ζωής που έχουμε δημιουργήσει. Αν μπορείτε να δείτε τον εαυτό σας μέσα στο πολύχρωμο υφαντό μας, ως φίλοι ή ως εθελοντές, σας λέμε ότι πάντα υπάρχει χώρος αλλά και ανάγκη για νέα πρόσωπα με διάθεση προσφοράς. Ελάτε να συμπορευτούμε και σίγουρα δεν θα βγείτε χαμένοι. N

ΗΛΙΑ ΤΣΕΧΟΥ «ΑΓΡΙΟΧΟΡΤΟ ΣΤΟΜΑ»

γράφει ο Σίμος Ανδρονίδης - Υποψήφιος Διδάκτωρ ΑΠΘ

Κυκλοφόρησε το 11ο βιβλίο του Ημαθιώτη ποιητή Ηλία Τσέχου, από τις εκδόσεις Ενδυμίων 2015, και τα 42 ποιήματα χωνεύουν και ξερνούν τις εποχές μιας άνοιξης, βουτώντας το ψωμί στο θάνατο του νου, μίας παγκόσμιας κοινότητας μίσος αναμασώντας.

"Οι ποιητές μισήθηκαν / Όσο αγαπήθηκαν..." Λόρκα

ΜΙΚΡΟ ΣΧΟΛΙΟ ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΣΗΣ

Η ποίηση, η ποιητική τέχνη είναι περισσότερο αναγκαία και επίκαιρη όσο ποτέ. Η ποιητική γραφή προσδίδει νόημα και βάθος στα πράγματα και στους ανθρώπους, χαράζει τους δρόμους του μέλλοντος. Υπάρχει ένα ορατό νήμα που συνδέει ποιητές όπως ο PabloNeruda, ο Γιάννης Ρίτσος και ο Ηλίας Τσέχος; Αυτό το ορατό νήμα περικλείει τις ιστορίες και τα πάθη

των ανθρώπων. Ο άνθρωπος εργάζεται σκληρά, ερωτεύεται, αναπνέει. Τα δικά τους προτάγματα μετασχηματίζονται σε ποίηση. Ο επικός Neruda συναντά τον ανθρώπινο Ρίτσο και τον γήινο Τσέχο. Η ποίηση ως η τέχνη του λόγου συναρθρώνει το λέγειν με το πράττειν, προσδίδει νόημα, ουσία και περιεχόμενο στους κοινωνικοπολιτικούς αγώνες.

Ο ποιητής τολμά, καινοτομεί, αφουγκράζεται το καινούργιο, αποδομεί το όλο εξουσιαστικό πλαίσιο. Η προσίδια στατικότητα δεν αποτελεί ίδιον της μαχόμενης ποίησης. Θα λέγαμε πως μία χαρακτηριστική λεκτική κινητικότητα συναρθρώνει τους ποιητές διαφορετικών εποχών. Οι σύγχρονοι ποιητές οφείλουν να είναι ενεργοί, να αφουγκράζονται τις «κρισιακές» περιστάσεις και τις ανάγκες των «από κάτω». Το ποιητικό έργο έτσι ανάγεται στο διηνεκές, χωρά μέσα τις πολλαπλές αγωνιστικές στάσεις, μεταπλάθει το πεδίο του κοινωνικού.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Canto General του Pablo Neruda. Ο σπουδαίος Χιλιανός, ορμώμενος από το ιστορικό παρελθόν, «συνενώνει» λέξεις και αιτήματα, ματωμένα λαϊκά χέρια και κόκκινες σημαίες, παραδόσεις και πολύχρονες αγώνες. Η χυμώδης και ρεαλιστική του ποίηση, αποδομεί και απονομιμοποιεί συνάμα τα στυγνά δικτατορικά καθεστώτα της ηπείρου, λειτουργώντας ως εργαλείο χάραξης ενός νέου κοινωνικοπολιτικού γίγνεσθαι.

Αυτό το επικό παλίμψηστο, ανάγει την ποίηση σε ύψιστη μορφή τέχνης, εκεί όπου οι μαχόμενοι άνθρωποι-εργάτες προσδιορίζουν το είναι. Η ποίηση που «αναπνέει» το ανθρώπινο είναι και τις θεμελιώδεις ανθρώπινες ανάγκες είναι ζωτικά επίκαιρη και αναγκαία. Δεν σβήνει ποτέ. Και ναι, η στρατευμένη τέχνη, η στρατευμένη ποίηση που ξεφεύγει από τις νόρμες της προσίδιας ουδετεροποίησης, προσιδιάζει στο ένδοξο αγωνιστικό παρελθόν, στο δύσκολο τώρα και στο ελπιδοφόρο μετά. Η ποίηση τολμά και νικά.

Απλώνεσαι αέρας / Κι όλο ρίχνεσαι / Υγροποιώντας τα λίπασμα / Ακούγοντας τον Λόρκα / " Οι ποιητές μισήθηκαν / Όσο αγαπήθηκαν / Φοβήθηκαν όσο / Τους έχουν Φοβηθεί / Και όσο ξετινάζεσαι / Έρχεται πάλι σκόνη / Να σε θρέψει / Ακούγοντας τραγούδι Πέρα μακριά παράδοσης / Χορούς να μην διακρίνεις

(Ηλίας Τσέχος, Η σκόνη αύριο)

Η νέα ποιητική συλλογή του Ημαθιώτη ποιητή Ηλία Τσέχου φέρει τον τίτλο «Αγριόχορτο στόμα». Το ποιητικό «αγριόχορτο στόμα», αποτελεί μία σύγχρονη και κρισιακή συνάμα ποιητική κραυγή, εκεί όπου ο ποιητής παρεμβαίνει ενεργά, ανασύροντας στην επιφάνεια μνήμες και κρυμμένες αξίες. Ο ποιητής έχει «κατακτήσει» την ποίηση ως όλον, που εισχωρεί στις γωνίες της κοινωνικής κανονικότητας. Το «Αγριόχορτο στόμα» διακρίνεται για τον ωμό ρεαλισμό του, για την «γήινη» επαφή του ποιητή με τις λέξεις και την ποίηση, και τελικά για την ίδια την συγκρότηση μίας ζώσας ποιητικής πράξης.

Είναι δύσκολο να γράφεις ποίηση την εποχή της βαθιάς οικονομικής κρίσης. Κι όμως, ο Ηλίας Τσέχος τοποθετεί την ποίηση του στην «καρδιά» της οικονομικής κρίσης, καταγράφοντας σκέψεις και πράξεις μίας δύσκολης κοινωνικοπολιτικής καθημερινότητας. Θα έλεγα πως του αξίζει ο χαρακτηρισμός μείζων «κρισιακός» ποιητής, καθότι η κρισιακή ποιητική του ταυτότητα λειτουργεί σαν πυξίδα και εργαλείο αποδόμησης των διαφόρων εκφάνσεων της κρίσης. Η ποιητική του πρόζα προσδίδει εύρος στον άνθρωπο, τον συγκροτεί ξανά και ξανά ως ποιητικό ον.

...η χυμώδης και ρεαλιστική του ποίηση, αποδομεί και απονομιμοποιεί συνάμα τα στυγνά δικτατορικά καθεστώτα της ηπείρου, λειτουργώντας ως εργαλείο χάραξης ενός νέου κοινωνικοπολιτικού γίγνεσθαι...

Μετά «Τα πλήθη του ενός» (2013), έρχεται η ποιητική συλλογή «Αγριόχορτο στόμα» για να καταγράψει στο χαρτί «άγριες» λέξεις μίας «ιδρωμένης» και πλέριας ζωής. Θαρρείς πως οι λέξεις σχηματίζουν μία ποιητική αλληλουχία που συνδέει το παρελθόν με το παρόν, μία αλληλουχία οποία αφενός μεν ανανεώνει και αναζωογονεί την εγχώρια ποιητική πρόζα, αφετέρου «δε σφραγίζει» με ποίηση τους σημερινούς δύσκολους καιρούς.

"Δεν ψιθυρίζεσαι/ Κραυγείς,διαιωνίζεις / Επήρα λάθος δρόμο / Ξηραίνεσαι χλωραίνεσαι / Άγρια άγρια / Όχι δεν γράφω να / Συγχωρηθεί ο θάνατος / Να πας τουαλέτα / Άλλη μία ιδρωμένο sex / Δεν γράφω να / Ομορφαίνουν / Χεσμεναόνειρα / Χορτοβρυκόλακες / Ανέμοι"

Στο ποίημα «αγριόχορτο», συμπυκνώνεται το ποιητικό γίγνεσθαι του Ηλία Τσέχου. Γιατί πριν και πάνω από όλα αυτή η διάσταση που αναδύεται είναι η κραυγή, η κραυγή που προσλαμβάνει την μορφή της ποίησης. Στο «Αγριόχορτο στόμα» ο ποιητής επιδιώκει να υπερβεί τις θλιμμένες γωνίες της σιωπής και της λήθης, προσδίδοντας έρμα και νόημα στις υπαρξιακές αναζητήσεις της καθημερινότητας. Κι έτσι, αναδύεται η ποίηση της «μιας ανάσας», καυτή, ιδρωμένη και «γυμνή», η ποίηση που πόρρω απέχει από την γλυκιά εξιδανίκευση της ζωής.

"Δεν γράφω να / Ομορφαίνουν / Χεσμεναόνειρα / Χορτοβρυκόλακες / Ανέμοι", τονίζει ο ποιητής που γίνεται δέκτης μηνυμάτων και τα μετασχηματίζει σε ποίηση που «σπάει τα κόκκαλα» των

συμβάσεων, των υλικών αντιλήψεων και του καθωσπρεπισμού. Όχι το «αγριόχορτο στόμα» δεν σχετίζεται με την κατάπτωση της υλικότητας και την διάψευση των ονείρων. Αντιθέτως, «εγγίζει» την «γυμνή» υπόσταση του ανθρώπου, δίνοντας «φωνή» όχι στο όνειρο, αλλά στην πράξη. Έτσι ακριβώς πρέπει να κατανοήσουμε το «Αγριόχορτο στόμα». Ως μία ποιητική πράξη που δύναται να προκαλέσει ρήξεις και τομές σε ότι ονομάζουμε και προσλαμβάνουμε ως ευθύγραμμη πορεία της τέχνης και της ζωής.

"Όσο απουσιάζω / Κάντε με παρέα / Χαρακώματα / Ταράσσεται χαρά / Από το φως που / Φεύγει κι έρχεται / Πελάτη αναγνώστη / Μανταλάκι / Ρούχα γκρεμνά / Πότισμα αυτόματο / Σε κάποτε περίπτερα / Ανάλογα τα / Οπισθόφυλλα / Τιμή να αλλάξεις / Μάνα χώρα / Χρόνο".

Η «απουσία» του ποιητή αφήνει πίσω της τα σημάδια της ποίησης. Η ποίηση του "εγγίζει" τις "γωνίες" της ύπαρξης, "φωτίζει" τον δρόμο για έναν καθημερινό ποιητικό ριζοσπαστισμό. Η *"Τιμή να αλλάξεις / Μάνα χώρα / Χρόνο"*, άπτεται της ίδιας της ποιητικής παρέμβασης του «αγριόχορτου στόματος». Εδώ η αλλαγή, κύριο, ισοδυναμεί με το εύρος που αποκτά η ποιητική συλλογή «Αγριόχορτο στόμα» .

Ο ποιητής Ηλίας Τσέχος ομιλεί ως εκπρόσωπος των ανθρώπων που βιώνουν τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Ο χρόνος αντιστρέφεται και αποκτά τα νοήματα της ποίησης και της ποιητικής πορείας του και ενσωματώνει τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της ποίησης του Κώστα Βάρναλη: *"Δε δίνω λέξεις παρηγόρια, δίνω μαχαίρι σ' ολουνούς καθώς το μπήγω μες το χώμα γίνεται φως, γίνεται νους"*.

Και οι λέξεις και τα νοήματα του «αγριόχορτου στόματος», «γίνονται νους», απαραίτητα «εργαλεία» για την κατανόηση του σύγχρονου γίγνεσθαι. Ο Ηλίας Τσέχος, με την καινούργια ποιητική συλλογή του, «μεταφέρει» την ίδια την ποίηση και τις όψεις της στο τώρα, στο σήμερα, που προσδιορίζεται από την υλικότητα των συμφερόντων. Μας καλεί σε ένα αρχέγονο ταξίδι στον χώρο και στο χρόνο, εκεί όπου τον πρώτο, αλλά και τον τελευταίο λόγο έχει η ποίηση. Γράφει ο ποιητής:

"Αφεντικό τι νομίζεις / Σπίτι στο χωριό / Στην πόλη άλλο / Ασφάλτου αυτοκίνητο / Άλλο στα χαλίκια / Αδιάβαστα αγράμματα / Τρία παιδιά Τσουβάλια στο τσουβάλι / Τι νομίζεις / Πάει η ζωή / Με μια γυναίκα μάπα / Σε κλαίω αφεντικό / Σκίζω μάγουλα μελάτα / Προσκύνα με / Δεν σε πιστεύω".

Ο Ηλίας Τσέχος απαγγέλει ποίημά του από τη συλλογή «Αγριόχορτο Στόμα»

Στο συγκεκριμένο ποίημα, ο ποιητής προβαίνει στην αμφισβήτηση και στην απόρριψη ενός δεδομένου τρόπου ζωής. Με τρόπο σατιρικό και άμεσο, προβαίνει στην καταγγελία του εύκολου πλουτισμού και της επίδειξης. Οι λέξεις «εκτοξεύονται» άγριες, ανοίγουν δρόμο για να διαβεί το «αγριόχορτο στόμα», που είναι το «στόμα» του ποιητή που «λαξεύει» την μνήμη, την καταγγελία και την αποδόμηση στον χώρο και στο χρόνο. Το «Αγριόχορτο στόμα» βαθαίνει την τέχνη του καιρού μας. Δεν επιζητεί την επιδαψίλευση τιμών, αντιθέτως, καλεί τον αναγνώστη σε ένα ταξίδι που καταλήγει στο «σταθμό» του σήμερα. Και σε αυτό το ταξίδι ο υποψιασμένος αναγνώστης συναντά την μνήμη, την αποδόμηση , τον έρωτα που είναι «γυμνός», «σκληρός», αλλά και υπέρβαση του ατομικού είναι.

Ενδιάμεσοι σταθμοί δεν υπάρχουν. Το «Αγριόχορτο στόμα» εκκινεί και καταλήγει έχοντας ως βασικό οδηγό την ποίηση που δεν επαναπαύεται στα κεκτημένα του παρελθόντος, αλλά «βουτάει» στη «λάσπη» του σήμερα, για να ανασύρει στην επιφάνεια εκείνες τις αξιακές και ρηξιακές τομές που συγκροτούν μια νέα αντίληψη. Διαμορφώνει την υποκειμενικότητα της ποίησης , που με τον δικό της τρόπο καταγράφει, παρατηρεί και αναλύει. Κι αυτή η υποκειμενικότητα δεν στέκεται μετέωρη, δεν στροβιλίζεται στις γωνίες των «φονταχτερών» λέξεων. Μετασχηματίζεται σε ένα αμάλγαμα πνευματικής διαφορετικότητας που τόσο έχουμε ανάγκη

σήμερα. Ας κλείσουμε αυτό το κείμενο με τις υπομνήσεις του ποιητή:

"Αυτή η νύχτα Άδεια / Θα σπάσω Πέτρες / Ένα το χελιδόνι Δύο κυνηγοί / Χάρτινο το Μισθουλάκι / Ρίξε στο κορμί μου Μέλλον / Ζιγκουάλα Μαχαίρι μεγάλο / Έχε γεια Παναγή / Ο πιο καλός ο μαθητής Μια καπιτάλα / Δώδεκα ευζωνάκια Ανήλικα / Ζεϊμπέκικο της Μαλακίας / Κάτω στης Μαργαρίτας Ξενιτιές / Σου' πα μάνα μ' Σούπα / Παιδιά της Ελλάδος Κωλόπαιδα / Μακεδονία ξακουστή Φατσούλα / Το πλοίο θα σαλπάρει Τρένα / Σαν τα μάρμαρα Της μπάγκας / Συννεφιασμένη Κυριακή Δευτέρας/ Μήλο μου κόκκινο Σοβατισμένο / Ιτιά, ιτιά ΔουΝουΤιασμένη / Σαν πας στην Καλαμάτα μάνι money / Κεφάλαιο να παρατραγουδάς"

Η ποιητική συλλογή του Ηλία Τσέχου «Αγριόχορτο στόμα» δεν παρελθοντολογεί, «γεννά» τα όρια μιας νέας παρεμβατικής και συνάμα «κρισιακής» ποίησης, της ποίησης που ενώνει τον άνθρωπο-αναγνώστη με τον κοινωνικό χώρο που τον περιβάλλει. Τα ποιήματα που συγκροτούν την ποιητική συλλογή, εγκιβωτίζονται στον χώρο ως όψεις διαμόρφωσης μίας νέας ποιητικής «υλικότητας» και υποκειμενικότητας, και περιέχει «λαβωμένες' τις ζωές της.

ΚΑΙ ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ...

«Η ποίηση είναι η καθημερινή μας ανάγκη αληθείας». *Συνέντευξη στη ΜΑΙΡΗ ΛΑΡΕΝΤΖΑΚΗ - ΓΚΙΩΝΗ (Πρώτη δημοσίευση: 17/9/2015- Εβδομαδ. εφημερίδα Γαλατσίου «Παλμός»).*

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση της συλλογής «Αγριόχορτο Στόμα» του Ηλία Τσέχου

Ο Ηλίας Τσέχος γεννήθηκε το 1952 στο Γιαννακοχώρι Νάουσας. Από το 1976 έως το 2001 έζησε στην Αθήνα. Συμμετείχε για δέκα χρόνια στα μπαλέτα της Δόρας Στράτου (1976-1986) σα χορευτής. Συνεργάστηκε στις κινηματογραφικές ταινίες των Κούνδουρου, Τζεφιρέλι, Αγγελόπουλου, Ζερβουλάκου, Ψαρρά, Αχουριώτη, Χαραλαμπόπουλου, Σμαραγδή, Ρακιντζή, Χούρσογλου κ.ά.

Από το 2002 δημοσιογραφεί σε τοπικές εφημερίδες των νομών Ημαθίας και Πέλλας. Ποιήματα και στίχοι του έχουν μελοποιηθεί από τους Θόδωρο Αντωνίου, Τάσο Γκρους. Ποιήματά του έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά, γερμανικά, λιθουανικά, αλβανικά. Στη ζωή και το έργο του αναφέρονται τα ντοκιμαντέρ του Ηλία Ιωσηφίδη, «Από πέτρα και χρόνο» (2009), «Η σταγόνα ή ωκεανός» (2010). Στις ποιητικές του συλλογές περιλαμβάνονται: «Έρημη αλήθεια» (Κέδρος, 1978), «Ταγμένα» (Διογένης, 1980), «Δάφνε πόταμε» (Διογένης, 1981), «Ανθέμια» (Κέδρος, 1982), «Τα πάθη που φοράς» (Θεωρία, 1983), «Φωνές σ' ένα μουσείο, Απρόοπτη ύλη, Μύθοι σγουροί» (Ηριδανός, 1985), «Διώροφο μέλλον» (Σύγχρονη Εποχή, 1988), κ.ά.

«ΠΑΛΜΟΣ»: ***Στο Γιαννακοχώρι της Νάουσας ξεκινούν και εξελίσσονται όλα;***

ΗΛΙΑΣ ΤΣΕΧΟΣ: Στο Γιαννακοχώρι της Νάουσας ξεκινούν, εξελίσσονται, επιστρέφουν, όλα, από παλαιά και φορτωμένα, αύριο απομένουν τα μισά και στο μέλλον, αυτό γνωρίζει. Εδώ, στο Γιαννακοχώρι, από το 2000, τα δέκα χρόνια με τη μάνα και τα τελευταία πέντε χρόνια, «κολλημένος», όμως με καλή καλλιέργεια και παραγωγή, έχοντας από το 2011 τέσσερα βιβλία, «Η σταγόνα ή ωκεανός» 2011, «Νόμοι αφιερώσεων» 2012, «Τα πλήθη του ενός» 2013, «Αγριόχορτο στόμα» 2015, αφού προηγήθηκε εκδοτική σιωπή 22 ετών!

«Π»: Η ποίηση είναι η γλώσσα της αλήθειας που δεν είναι πάντα τόσο όμορφη;

Η.ΤΣ.: Ερωτώντας ή όχι, η ποίηση είναι η καθημερινή μας ανάγκη αληθείας, επιτυχώς μίας, αδιαίρετης, εμπνέοντας τέχνες, χείλη, ζωή και θάνατο γραφής! Τί είναι πικρό; Τόση λατρεία, τόση σπουδή, γύρω στους 2000 αγγελικούς υπηρέτες της και δεν έχει αναγνώστες, βεβαίως εποχής «αγράμματης». Όμως διαλαλώ, «η ποίηση βάλτος του μέλλοντος/ δίχως κουνούπια». Όλα τα βιβλία,

όλοι οι ποιητές, οι λέξεις, οι γραφές, έχουν χώρο στην καρδιά μας, στο νου, γι' αυτόν το λόγο κραυγάζουμε: Διαβάστε, διαβάζετε... Το βιβλίο είναι ο καλύτερος εαυτός μας στο φίλο.

«Π»: Η ενασχόλησή σας με το χορό (10 χρόνια στα μπαλέτα της Δώρας Στράτου) είναι η άλλη έκφραση του ποιητή με το σώμα του; Είναι ο χορός στα γονίδιά μας; Είναι η ποίηση μελωδία στη ζωή μας;

Η.ΤΣ.: Τι μου θυμίζεις, τι! Πολλά καλοκαίρια, 1978-1988, στο λόφο Φιλοπάππου και στο θέατρο της αυτοκράτειρας Δώρας Στράτου... Ιδρώναμε μες στους χορούς, κάθε βράδυ, πέντε μήνες! Αλλάζαμε κάθε δύο εβδομάδες πρόγραμμα και τόπους, κοστούμια και μεράκια, από τα ορεινά ως τα πεδινά, από τον Πόντο έως τη Θράκη, από νησί σε νησί, χοροί, χοροί, να λάμπει ο αέρας, πλήθη, πλήθη κόσμου... Εκεί συναντούμε Γιάννη Ρίτσο, Γιάννη Τσαρούχη , γινόμαστε φίλοι και χορεύουν οι ψυχές μας στο χρόνο!!!

...Όπου και να ταξιδέψω στην Ελλάδα, χορεύω μαζί της, πάνω από χίλιους ελληνικούς λαϊκούς χορούς... *«Χόρευαν ωραία οι Έλληνες / Τα ωραιότερα κοστούμια φορώντας / ...Χόρευαν ωραία οι Έλληνες / Τα ωραιότερα λάθη φορώντας»* λέμε σ' ένα ποίημα...

«Π»: Υπήρξε κάποιο βιβλίο ή κάποιος ποιητής που έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στο ν' αρχίσετε να γράφετε ποίηση; Τι σας επηρεάζει, τι σας αναστατώνει, σας διεγείρει, σας εμπνέει στο να γράφετε;

Η.ΤΣ.: Ο ρόλος της ποίησης δεν έχει ρόλους ή ο ρόλος της ποίησης δεν έχει ρόλους, έχει όλη την ψυχή του κόσμου, όσα αναπνέουν, φωτίζονται, ξυπνούν την πλάση, σε απέραντες εκτάσεις ασταμάτητα... Όλα τούτα έρχονται να μας συναντήσουν σκληρά και τρυφερά, να πληθαίνει η παρέα, το σώμα, να πονέσουν για να σωθούν στο χαρτί και να χορεύουν αναγνώσεως... Πώς να το πω και να μην τρομάξουμε! Η ποίηση παραληρεί μες στα σφιχτοδεμένα όνειρα, που λύνονται μόνο με πράξεις ωφέλιμες, πως όλες οι εμπνεύσεις άνθρωποι θέλουν να γίνω, είναι η ροή του χρόνου που είμαι εγώ...

«Π»: Σε ποιό αναγνωστικό κοινό απευθύνονται τα βιβλία σας, μιας και κυκλοφορούν και σε άλλες γλώσσες;

Η.ΤΣ.: Εννοείτε πως έχουν μεταφραστεί ποιήματα μου σε άλλες γλώσσες, όχι πως έγραψα σε άλλη γλώσσα! Πάντως ο πρώτος αναγνώστης, ο πρώτος αντίπαλος είμαι εγώ και δεν απευθύνομαι, ευθύνομαι... Σε ώριμη ηλικία , φαίνεται ολοκάθαρα αυτό... Όπως και το αναγνωστικό κοινό, από την προσωπική διαδρομή μου, μόνο στο μέλλον αντιλαμβάνομαι υπάρχει ,αλλά είμαι ευτυχής της σήμερον, για όσες αγκάλες ανοίγουν αναγνώσεως... και μας καλωσορίζουν, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του σύμπαντος.

«Π»: Ένας στίχος που σας αγγίζει ιδιαίτερα...;

Η.ΤΣ.: Έναν στίχο; Δέκα σας παρακαλώ και σας χαμογελώ...

- Η διαιώνιση του είδους, εκατονταπλάσια τα λάθη μας.
- Είναι δυστυχία το μέλλον να μην έχει παρόν.
- Τάχα δεν ηττηθήκαμε στο τέλος της αγάπης.
- Πως και οι άλλοι πιθανότητες είναι, που θέλουν να ζήσουν.
- Ό,τι βία γεννά, μη γεννηθείτε ακόμα.
- Όσο παιδεύεσαι στα μέγιστα, τόσο παιδεύουν τα ελάχιστα.
- Δεν δικαιώνεσαι με κέρδη, δεν αγαπάς από πριν.
- Με λίγα σύννεφα στα μάτια, όλος ο ντουνιάς βροχή.
- Όλες οι λέξεις πέρασαν μαζί μου το ποτάμι.
- Από τον Άδη έρχομαι, δεν έχει αμαρτίες.

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση της συλλογής «Αγριάχορτο Στόμα» του Ηλία Τσέχου

«Π»: Οι καιροί αλλάζουν. Αλλάζει και ο ποιητής; Στον κατ' εξοχήν επικοινωνιακό μας αιώνα, χρειάζεται επικοινωνία ή έκφραση, κατά τη γνώμη σας;

Η.ΤΣ.: Οι καιροί αλλάζουν κι «όλο τα ίδια μένουν» έλεγε ο Ν. Παπάζογλου,

πόσο μάλλον οι ποιητές! Μπα! Κουβαλάμε την παιδικότητα μας, το ίδιο αίμα μας, επιθυμίες που δεν πραγματώθηκαν από τότε και όσα ο νους υλοποίησε, εξαργυρώνοντάς μας αλύτρωτα... Το τέλος πάντα διαγράφει την αρχή και η αρχή αρχίζει αμαρτωλά... Τι ωφελεί η τόση επικοινωνία, αφού τώρα είσαι ξένος και μας αρνείται η ξενιτειά... Πλήθαινε ο κόσμος, πλήθαινε και το κακό μας ήδη χάλι... Τίποτα δεν μας έλκει. Όμως και πάλι όλα ανθρώπινα είναι, ας είναι δια παντός ασυγχώρητα...

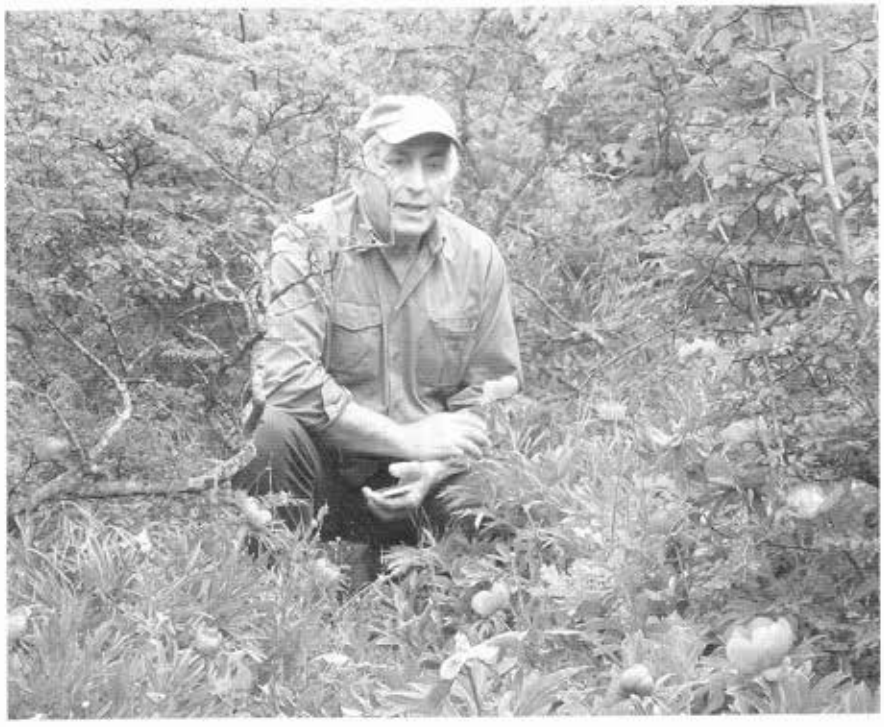

Ο Ηλίας Τσέκος σε λόφο της περιοχής «Κράστα»

Των αιώνων αδυναμίες μας, ασυμφωνίες μας, μέτριες μοναδικότητες μας... Και πέφτουν ερωτήματα και δεν σηκώνονται ποτέ, κανείς δεν το «σηκώνει»...

Χρειάζομαι; Χρειάζεσαι; Χρειάζεται; Πόσο πονά η γέννηση, έχει όμως ακλόνητο άλλοθι το πέρασμα, μεθώντας η επικοινωνία, μας αγαπά τελικά, όλα αγάπης τυραννία είναι και δικαίωσης...

Δεν θα αλλάξουν τα πράγματα με τέτοιο νου και γνώση ολισθαίνουμε τάχιστα, όλο και περισσότερο, δεν εμπιστεύεται κανείς κανέναν, δεν κοινωνικοποιούνται ανάγκες, οι ιδιώτες πώς να το πεις και να τ' ακούσεις, γιατί να το πεις, γιατί να το ακούσεις: *«Φονιάδες των λαών νοικοκυραίοι»*. Μην ταράζεστε τόσο, ισχύει... Η ιδιοκτησία είναι το χειρότερο αγαθό, η οικογένεια αθεράπευτα... Ας σταματήσω!!!

«Π»: Ποιό είναι αυτό που σας ενοχλεί περισσότερο;

Η.ΤΣ.: Η καταστράτευση αξιών. Ο πλούτος. Οι κλίκες. Οι τεμπελιές. Οι «αναρριχήσεις». Οι εξουσιαστές. Η εργατική τάξη που δεν αναγνωρίζει την τάξη της. Η προσυμφωνημένη ποίηση. Οι πληρωμένες κριτικές. Οι μπλόφες διαφημίσεις. Οι άτιμες τράπεζες. Οι δανειστές που έχουν κι άλλα τόσα θέλουν. Ο ξεδιάντροπος πόλεμος και όσους τον αγαπούν και τον προτείνουν. Τα ψέματα ψωμί. Την τέχνη όταν εμπορεύεται.

Και ποιά δημοκρατία κράχτη, σφάχτη ο Ευρώς... Ας σταθμεύσω ξόδεμα!

«Π»: Ο ποιητής Χέντερλιν έλεγε «εκεί όπου μεγαλώνει ο κίνδυνος, μεγαλώνει κι αυτό που σώζει». Συμφωνείτε; Η «πολιτική ορθότητα» είναι η χαρακτηριστική προοδευτική μορφή της πολιτικής κατά ενός φοβισμένου λαού;

Η.ΤΣ.: Η ερώτηση, από μόνη της είναι ένα πολιτικό δοκίμιο, ένας άταφος κόσμος, πόσες πλευρές έχει το σύμπαν, ένας θλιμμένος έρωτας, μια μάνα δίχως παιδιά, ένας εκδότης έμπορας, πατέρας σκοτωμένος, η κατανόηση πως τελειώνει η ζωή, οχυρωμένες οι ανοησίες, κλειστά μάνταλα, όλα «πολιτικώς ορθά» φυλακισμένα... Δεν απαντώ!

Μόνον που ο Χέντερλιν έλεγε: *«Κι οι ποιητές τι χρειάζονται σ' ένα μικρόψυχο καιρό; Ακριβώς στα σκοτάδια της νυχτός έχει χρέος ο ποιητής, Σαν ιερέας του Διόνυσου που είναι, Να τραγουδήσει και να μην αδρανεί»* (σε μετάφραση Τάκη Παπατσώνη). Έλεγε επίσης: *«Ένας λαός μπορεί να δώσει τον καλύτερο εαυτό του / Όταν αυτοαναγκαστεί»*. Μακάρι, διότι ανοργάνωτος πάει εκεί που είναι...

«Π»: Τι αγαπάτε; Μας αγαπάτε;

Η.ΤΣ.: Τι αγαπάτε; Μας αγαπάτε; Κλείνουμε την συνέντευξη;

Ψηλές κορφές μας αγναντεύουν, οι νεκροί μας αγαπούν, τα άνθια οι ευωδιές μας, καρποί ώριμοι μας αγαπούν, νερά ξεδιψώντας τον τόπο, οι θάλασσες μυριάδες ψάρια κόσμος, Η αρχαιοελληνική κληρονομιά, Η ποίηση αιώνων, Ρίζα όλων των θρησκειών αγάπη, Τα πατρογονικά μαγιάτικα εργατικά στεφάνια, Ο ήλιος μας τις νύχτες, Οι έρωτές σαν ακορντεόν, φλογέρα, φυσαρμόνικα, Οι λέξεις, οι στίχοι, τα ποιήματα, κέρδη μας στις τράπεζες...

Ναι, σας αγαπώ, αν δεν λησμονιέται η ποίηση, η αλήθεια, η αξία. Και όταν ο κόσμος καεί... Αναρωτιέμαι: Γιατί χιλιετηρίδες τώρα ο άνθρωπος, ακόμα δεν πήρε το μάθημά του!!! Αθώα σας λέω... Μην αγαπάτε όσο δεν πράττετε. Μακρόν Τραπεζών εάν αγαπάτε. Να κλείσουμε την κουβέντα μας; Ναι! Και εξομολογούμαι: Κάθε συνέντευξη με οργώνει, με σπέρνει, με θερίζει. ■

«Η ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΤΩΝ ΤΡΕΝΩΝ» ΤΗΣ ΜΑΡΛΕΝΑΣ ΠΟΛΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΜΕ ΒΑΘΟΣ ΠΕΔΙΟΥ ΤΗ ΝΑΟΥΣΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Γράφει η Δήμητρα Τζάκη, Εκπαιδευτικός

Το ντύσιμο έχει ξεκινήσει χαράματα. Έχουν βγάλει τις στολές και τα στολίδια από τα σεντούκια, το αγόρι στέκεται όρθιο στη μέση της σάλας. Οι ίδιες κινήσεις θα επαναληφθούν όπως τα χρόνια που το πάτωμα ήταν χώμα πατημένο και το ταβάνι το στήριζαν κυπαρίσσια κομμένα από το κτήμα της οικογένειας στις πλαγιές του Βερμίου. Έργο του πατέρα να ράψει τη ζώνη στη φορεσιά, και το κάνει με υπομονή. Άλλη τόση υπομονή έχει ο γιος, που στέκεται ακίνητος να ραφτούν τα στολίδια πάνω του. Στην πουκαμίσα τα ασημικά στερεώνονται ένα ένα. Όπως τότε.

(απόσπασμα από την εισαγωγή)

«Η Πηνελόπη των τρένων» είναι ένα βιβλίο που μας αφορά, όχι μόνον επειδή είναι μία δυνατή ιστορία με μυστήριο, πλοκή και δράση. Μας αφορά επειδή σ΄ αυτό το μυθιστόρημα, που βρήκε το δρόμο του στα βιβλιοπωλεία από τον Ιούνιο, ο τόπος μας και η σύγχρονη ιστορία του, από την κατοχή έως και τις μέρες μας, παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο.

Μας αφορά ακόμα, επειδή η συγγραφέας Μαρλένα Πολιτοπούλου έζησε στην πόλη μας πάνω από ένα μήνα με αφορμή την έρευνα για τη συγγραφή της ιστορίας της, φιλοξενήθηκε από φίλους- τους ονοματίζει ευγενικά στο τέλος του βιβλίου-, ακολούθησε την τελετουργία της Μπούλας, περπάτησε τους αρχαιολογικούς χώρους, τα στενά και τις εξοχές μας, επισκέφτηκε χωριά και οινοποιεία της περιοχής για να στήσει τις εικόνες της, να δώσει στους ήρωές της ψυχή απ' την ψυχή μας.

Αυτή η επιλογή του τόπου μας δεν ήταν τυχαία. Είναι κάτι που συνηθίζει η Μ.Π. στις αστυνομικές της ιστορίες. Κάθε φορά ένας συγκεκριμένος τόπος είναι που λειτουργεί ως να είναι η κεντρική σκηνή για την πλοκή, τα πρόσωπα και τα μυστήρια που τα συνέχουν, τα επί μέρους τοπία και τις ομίχλες τους που θολώνουν τη μνήμη.

Χτίζει το φανταστικό πάνω στο πραγματικό, έτσι ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να γίνει μέρος της ιστορίας. Στην Πηνελόπη των τρένων είναι η Νάουσα και η γύρω περιοχή. Στο βιβλίο της «Ο κύριος Μάριος μετάνιωσε αργά» είναι η Άνδρος. Στη «Μνήμη της Πολαρόιντ», το βιβλίο που καθιέρωσε την Μ.Π. στους αναγνωρισμένους πια συγγραφείς του νέου ελληνικού αστυνομικού μυθιστορήματος, είναι το Πήλιο.

Κι όταν λέμε σύγχρονη αστυνομική λογοτεχνία, το λεγόμενο και νουάρ μυθιστόρημα στο οποίο ανήκουν τα βιβλία της Μ. Π. εννοούμε το αστυνομικό μυθιστόρημα που χτίζεται γύρω από την ιδέα πως η ιστορία είναι η πραγματικότητα κάτω από το πόδια μας και πως ένα αστυνομικό μυθιστόρημα πρέπει να υπολογίζει και σε αυτόν τον παράγοντα. Στις ιστορίες των πιο αξιόλογων σύγχρονων συγγραφέων του είδους (Αττιά, Ιζό, Πάκο Τάιμπο ΙΙ, Καμιλέρι, αλλά και στον Μάρκαρη) η ιστορία, το παρελθόν, παίζει καθοριστικό ρόλο, όπως και οι πολιτιστικές αξίες, οι καθημερινές συνήθειες, οι ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις, οι κοινωνικές αντιθέσεις.

Ένα άλλο στοιχείο που διαφοροποιεί το αστυνομικό μυθιστόρημα των τελευταίων δεκαετιών είναι ο κύριος χαρακτήρας αυτός του ερευνητή μιας αστυνομικής υπόθεσης. Το σύγχρονο αστυνομικό μυθιστόρημα δε βασίζεται πια στον έξυπνο αστυνομικό ή ντετέκτιβ που στέκεται έξω από τον κύκλο των εμπλεκομένων στη μυθιστορία και τους παρατηρεί (Αγκάθα Κρίστι και Ηρακλής Πουαρώ, Κόναν Ντόιλ και Σέρλοκ Χολμς), ούτε στον μπλαζέ τύπο ντετέκτιβ, τον λίγο βρώμικο, το άνθρωπο της νύχτας που τα έχει δει όλα (Ντάσιελ Χάμετ και Σάμ Σπέιντ, το κορυφαίο παράδειγμα του είδους).

Ο ήρωας, ο ερευνητής, στο σύγχρονο αστυνομικό μυθιστόρημα γίνεται μέρος της ιστορίας που καλείται να λύσει καθώς καταλαβαίνει πως και ο ίδιος είναι ακολούθημα μιας ιστορικής και κοινωνικής πραγματικότητας που βασάνισε και βασανίζει τους ήρωές του. Είναι συνήθως διανοούμενος ο ίδιος και ενοχικός, νιώθει πως χρωστάει στην αλήθεια. Νιώθει πως η αναμέτρηση με το παρελθόν, η συμφιλίωση με την αλήθεια είναι λύτρωση.

> ...η συγγραφέας έζησε στην πόλη μας πάνω από ένα μήνα με αφορμή την έρευνα για τη συγγραφή της ιστορίας της, επισκέφτηκε την περιοχή μας για να στήσει τις εικόνες της, να δώσει στους ήρωές της ψυχή απ' την ψυχή μας...

Το λέει αποκαλυπτικά η Μ.Π. στην Πηνελόπη των τρένων: *«Αργυρώ, όλοι κουβαλάμε ένα σακουλάκι με τα ζόρικα. Άλλος το έχει κρεμασμένο στο στήθος του, το βλέπει και αναμετριέται, κι άλλος στην πλάτη του και κάνει πως δεν το ξέρει. Κι εσύ κι εγώ το σακουλάκι το έχουμε μπροστά μας. Το δικό σου μου μοιάζει υφαντό και έχει παλιές ιστορίες μέσα».*

Η εξιχνίαση του εγκλήματος για την Μαρλένα Πολιτοπούλου, όπως και για τους περισσότερους συγγραφείς της σύγχρονης αστυνομικής λογοτεχνίας, είναι μάλλον η αφορμή και ένα τέχνασμα που κρατά το ενδιαφέρον του αναγνώστη ως το τέλος.

Στα βιβλία της πρωταγωνιστικό ρόλο παίζουν η περιγραφή και η ανίχνευση μιας συγκεκριμένης πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας και κάτω από ποιες συνθήκες αυτή διαμορφώθηκε και διαμόρφωσε ή επηρέασε και επηρεάζει τους ήρωες των ιστοριών της και τις προσωπικές τους ιστορίες και διαδρομές.

Το μυστήριο δεν είναι το έγκλημα αυτό καθεαυτό, αλλά οι άνθρωποι και τα πάθη τους, οι κοινωνικές τους σχέσεις, οι συνθήκες που οδηγούν τη ζωή τους, οι ψυχολογικές επιπτώσεις που έχουν στους ήρωές της, οι οικογενειακές επιλογές, οι πολιτικές πεποιθήσεις, αλλά και το οικογενειακό υπόβαθρο, η εναγώνια προσπάθεια διαφυγής από το οικογενειακό παρελθόν, η δυνατότητα έστω συμφιλίωσης.

Αν και η λογική της αστυνομικής πλοκής στα βιβλία της Μ.Π. υπάρχει εξ αρχής και κρατά το ενδιαφέρον ως το τέλος, στην πορεία της ανάγνωσης η αφήγηση δείχνει πως άλλο είναι το ζητούμενο: Η παρατήρηση των ηρώων. Η κριτική προσέγγιση της ιστορίας και της κοινωνικής τους πραγματικότητας.

Οι συνθήκες που οι άνθρωποι φτιάχνουν την προσωπική τους ιστορία και που είναι συνθήκες που εν πολλοίς δεν διάλεξαν οι ίδιοι. Και η μνήμη εντέλει, η ανάμνηση ως δικαίωση, όπως λέει το μότο του βιβλίου.

Το Θέμα ή πρόσχημα της «Πηνελόπης των τρένων» είναι δύο φόνοι ανεξιχνίαστοι. Ο ένας στο σταθμό του Μονάχου το 1965 την ώρα που πλήθος ελλήνων μεταναστών υποδέχονται με λατρεία τον Καζαντζίδη και ο άλλος το 1969 στις σπηλιές στη Σχολή του Αριστοτέλη, στη Νάουσα. Οι δύο φόνοι συνδέονται με ένα τεκμήριο που στο Μόναχο εξαφανίστηκε από τον τόπο του εγκλήματος, ενώ στις σπηλιές, στα Ισβόρια, το τεκμήριο έχει περισυλλεγεί από την αστυνομία δίχως να ερευνηθεί η σχέση του με το φόνο και πολύ περισσότερο με τον άλλο, του 1965.

Δύο υποθέσεις που συσχετίζονται και που ζητούν το δικαίωμα στην αλήθεια. Το τεκμήριο της σύνδεσης των δύο υποθέσεων είναι μια ζώστρα, η Γλώσσα, όπως λέει η Ε. Ζάλιου στο βιβλίο της για τη γυναίκα της Νάουσας και την φορεσιά της. Μια περίτεχνη ζώστρα δύο μέτρων με κρόσσια κατά μήκος την οποία μεταξύ του 1925 και 1940 φορούσαν οι παντρεμένες γυναίκες στη μέση τους και που η μια της άκρη κατέληγε σαν γλώσσα ως το μήκος της ποδιάς. Είναι μια ζώνη λοιπόν που μιλάει και έχει πολλά να πει. Είναι μια γλώσσα που δίνει λόγο, που αποδίδει ίσως δικαιοσύνη, αν σκεφτούμε πως ζώνη φορούσε και η Ίρις η θεά του λόγου και της δικαιοσύνης, μια ζώστρα που δεν την έβγαζε ποτέ για να μην ξεχνάει το καθήκον της.

Η ανεξακρίβωτη αυτή υπόθεση των δύο φόνων είναι μία από τις 7 υποθέσεις στο γραφείο του αστυνομικού πατέρα του ερευνητή που δεν έκλεισαν και που η συγγραφέας μας καλεί να παρακολουθήσουμε τη διαλεύκανσή της, χρόνια μετά. Ο Παύλος, ο ερευνητής, κύριος ήρωας των αστυνομικών

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση του βιβλίου στη Νάουσα, στις 5 Οκτωβρίου 2015

βιβλίων της Μ. Πολιτοπούλου, είναι στο επάγγελμα αρχιτέκτονας, σκιτσογράφος στον τύπο και στην αστυνομία και περιστασιακός βοηθός σε εγκληματικές υποθέσεις.

Ο πατέρας του Παύλου έχει πεθάνει. Ο γιος, όπως όλοι οι γιοι και οι κόρες με τους γονείς, έχει θέματα να λύσει, κενά να καλύψει, άγνωστες πτυχές της ζωής του πατέρα του να ξεσκεπάσει, να τον γνωρίσει έστω μετά τον θάνατό του. Και η παράλληλη αυτή έρευνα, αφήνει να εννοηθεί η Μαρλένα Πολιτοπούλου, θα κρατήσει ως εκεί που αντέχεται το βάρος της. Ως εκεί που ο ήρωας, αλλά και ο αναγνώστης κατά κάποιον τρόπο, αντέχει τη δική του προσέγγιση και αναδίφηση στο οικογενειακό του παρελθόν.

«Η Πηνελόπη των τρένων» είναι η τρίτη υπόθεση που ερευνά ο Παύλος από τις ανεξιχνίαστες υποθέσεις του πατέρα του. Σ΄ αυτή την υπόθεση, που οπωσδήποτε μας αφορά μια και μιλάει για τον τόπο μας, για τους δικούς μας ανθρώπους, ο ήρωας καλείται να ακούσει την αντήχηση του εμφυλίου στο χρόνο και να εισέλθει στην αδιευκρίνιστη και αχαρτογράφητη περιοχή της δεύτερης κατοχής που είναι η ιστορία των δωσίλογων της χώρας μας. Των μικρών έστω. Καλείται να βιώσει τον πόνο και τους καημούς των μεταναστών στη Γερμανία της δεκαετίας του '60, καλείται να παρακολουθήσει τη ζωή της δεύτερης και τρίτης γενιάς των μεταναστών που ζούνε τη σημερινή πραγματικότητα στη χώρα μας.

Έτσι στήνεται ένα πολιτικό και κοινωνικό αφήγημα με πρόσχημα ένα έγκλημα που συνέβη στο παρελθόν και που αν και ποτέ δεν εξιχνιάστηκε, έχει επηρεάσει έναν ευρύτατο κύκλο ανθρώπων για πολλά χρόνια μετά. Η αναζήτηση της λύσης του μυστηρίου για τον ήρωα της Μ.Π. είναι αναζήτηση και της δικής του ύπαρξης και ταυτότητας. Οι ανοιχτοί λογαριασμοί με το παρελθόν δεν κλείνουν ένας- ένας μόνο για τους ήρωες της ιστορίας που ερευνά ο κεντρικός της ήρωας, κλείνουν και για τον ίδιο κατά κάποιον τρόπο.

Είναι και για τον ίδιο ένα ταξίδι στις ανεξιχνίαστες πτυχές της ζωής των δικών του ανθρώπων, τόσο, όσο και το ταξίδι στις ζωές και στους τόπους που έζησαν οι ήρωές του βιβλίου.

Η Πηνελόπη των τρένων έχει και ένα πρόσθετο ενδιαφέρον. Σ΄ αυτό το βιβλίο η συγγραφέας μιλάει κατά κάποιο τρόπο και για πρώτη φορά για την

Η Μαρλένα Πολιτοπούλου μιλά στο κοινό για την «Πηνελόπη των τρένων»

ίδια. Πώς γράφει, πώς προετοιμάζεται, πώς αντιλαμβάνεται τα τοπία μέσα στα οποία θα ολοκληρωθούν ή και όχι οι ήρωές της.

«Άργησα να γράψω» λέει η Ειρήνη Λίτη, ένα από τα πρόσωπα της ιστορίας, συγγραφέας και η ίδια.. *«Στην αρχή, όταν καθόμουν μπροστά στο χαρτί, οι λέξεις πετούσαν σε έναν κόσμο απ' όπου ήταν αδύνατο να τις ανασύρω. Κάποια μνήμη μπλόκαρε τις λέξεις. Η αγάπη μου στη δύναμη και στην αυθεντικότητα του λαϊκού στοιχείου και η αναζήτηση μιας συγγραφικής φινέτσας που δίνει η εσωτερική ανάγκη για ομορφιά νομίζω πως με μπέρδευε για χρόνια. Και ήρθε η ώρα που έσπασε ένα φράγμα άσχετο με τη γραφή. Φαινομενικά άσχετο. Στον κοινό νου άσχετο. Η γραφή δεν έχει να κάνει με τον κοινό νου, είναι εντελώς ακοινώνητη. Κι έτσι, τα φρένα λύθηκαν και πήρα τον δρόμο που ενώνει τον φανταστικό κόσμο του νου με το χαρτί. Εσύ σχεδιάζεις με ευκολία;»*

Και ο ερευνητής της υπόθεσης ξετυλίγει τη δική του εκδοχή γι αυτό που κάνει: *«Σχεδιάζω με μεγάλη ταχύτητα και αφάνταστη ευκολία· διαφορετικά, δεν πιάνω το μολύβι στο χέρι μου. Αν το πιάσω, είμαι έτοιμος. Ερευνώ όμως με τεράστια δυσκολία, σκέφτομαι πολύ αν θα αναλάβω μια υπόθεση, κάθε μου βήμα το σχεδιάζω με προσοχή. Δεν κοιμάμαι τις νύχτες, κι όταν κοιμηθώ, έχω το μπλοκάκι μου δίπλα, αν ξυπνήσω κι έχω μια ιδέα, να τη γράψω να μη χαθεί».*

Σ΄ αυτή τη συνομιλία κρύβεται ο τρόπος που ξεδιπλώνονται οι ιστορίες της η Μ.Π. από την αρχική επινόηση ως το κάθε βήμα προς την ολοκλήρωση της αφήγησης. Διότι πράγματι ο κεντρικός της ήρωας, ο Παύλος, κατά την έρευνά του οπτικοποιεί τα γεγονότα σχεδιάζοντας πρώτα τον περίγυρο, το περιβάλλον, το τοπίο στο οποίο τελευταία τοποθετούνται τα πρόσωπα που εμπλέκονται.

Η οπτικοποίηση μιας ιστορίας όπως ξέρουμε από τα κόμικς, το σενάριο και τον κινηματογράφο κρύβει μεγάλη δύναμη. Ο ερευνητής έχει αυτή την ανάγκη να φανταστεί, να δομήσει -αρχιτέκτονας, πως αλλιώς - και να στεριώσει το τοπίο στο οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα, επειδή χωρίς τη δύναμη της εικόνας, ο λόγος μένει αδύναμος και επειδή ίσως το τοπίο το φτιάχνουν οι άνθρωποι κάθε φορά.

Αυτό κάνει και η Μ.Π.: Πίσω από την ιστορία της κρύβεται μια ενδελεχής έρευνα, μια μοναχική διαδρομή, που έχει σχέση με τους τόπους της ιστορίας και με τον καμβά, το γενικότερο ιστορικό πλαίσιο στο οποίο και δια του οποίου διαδραματίζονται οι ιστορίες των ηρώων της. Αλλά και πέρα από αυτό επινοεί την οπτική αναπαράσταση, επειδή η οπτικοποίηση του χώρου, η δημιουργία παράλληλα με την ιστορία ενός οπτικού σεναρίου συμβάλλει ίσως στην ανατροπή της εικόνας που έχει για το χώρο ο αναγνώστης... (π.χ. τα Ισβόρια είναι τόπος ηρεμίας, ένα ενεργειακό θετικό πεδίο συνδεμένο με τον Αριστοτέλη. Όταν ο Παύλος ζωγραφίζει τις σπηλιές, αφού τελειώσει με το τοπίο, τοποθετεί στο χώρο το σώμα του δολοφονημένου σύμφωνα με τις αναφορές της αστυνομίας. Για τον αναγνώστη τότε το τοπίο γίνεται κάτι άλλο, συνδέεται με έναν άλλο κόσμο πιο πρόσφατο, σκληρό και αφανέρωτο, που ζητά να φανερωθεί.)

Η γραφή της Μ.Π. είναι αψιμιθίαστη, στακάτη (δεν μπερδεύει τους ήχους της κάθε εποχής, τα πρόσωπα και τα νοήματα), θυμίζει δημοσιογραφικό λόγο, με την έννοια ότι αποφεύγει τα περιττά. Είναι μια γλώσσα γρήγορη που δεν εκβιάζει τη συγκίνηση με γλαφυρότητες και ψυχολογικά τερτίπια. Μια γλώσσα που εξυπηρετεί την ιστορία να βρει το δρόμο της δίχως εσωτερικούς ή εξωτερικούς εξαναγκασμούς, μια γλώσσα που υπηρετεί τους χαρακτήρες και αυτό που πρέπει να ειπωθεί. Μια γλώσσα που δένει την ιστορία σφιχτά, όπως εκείνη η άλλη γλώσσα, η ζώστρα, το υφαντό, ύφανε και έδεσε σφιχτά τους ανθρώπους της ιστορίας της Πηνελόπης των τρένων.

Η Πηνελόπη των τρένων έχει όλα τα γνωρίσματα ενός καλού μυθιστορήματος: Ολοκληρωμένοι χαρακτήρες, ζωντανοί και χρήσιμοι για την ιστορία διάλογοι, ενδιαφέρουσα πλοκή. Ο τρόπος επίσης που εισχωρεί το παρελθόν στο παρόν (ο εμφύλιος στη δεκαετία του '60, η δεκαετία του '60 στη ση-

μερινή πραγματικότητα) μέσα από τις επιμέρους ιστορίες των χαρακτήρων κάνει αυτή τη σύνδεση πέρα για πέρα αληθοφανή και δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να ταυτιστεί, να αναγνωρίσει στην ιστορία ένα κομμάτι της δικής του ιστορίας ή της ιστορίας δικών του ανθρώπων. Διότι όπως το λέει και η ίδια η Μ.Π. σε έναν από τους διαλόγους του βιβλίου της: *«αν δε βρεις τρόπο να μιλήσεις για πράγματα που είναι βαθιά στη μνήμη των ανθρώπων με τρόπο αληθινό, θα κολυμπήσεις στα ρηχά.»*- δεν κάνεις λογοτεχνία.

Σ' αυτό το τελευταίο, στην αληθοφάνεια της ιστορίας, συμβάλλουν οι τόποι που διαδραματίζονται τα γεγονότα και ό,τι αποφασίζει η Μ.Π. να φωτίσει από αυτούς τους τόπους: Μόναχο, Αθήνα, Νάουσα.

Μόναχο 1965: Η πόλη του Μονάχου είναι απούσα στην Πηνελόπη των τρένων. Η ωραιότερη πόλη της Γερμανίας για τον μετανάστη δεν υπάρχει στο βιβλίο, όπως δεν υπήρχε και στην πραγματικότητά του. Όλο το αρχιτεκτονικό τοπίο συμπυκνώνεται στο σταθμό του Μονάχου- το σημείο αναφοράς του έλληνα μετανάστη. Εστιάζεται ακόμα στα αμιγώς ελληνικά καφενεία, στα Heim όπου στοιβάζονταν τα πρώτα χρόνια οι μετανάστες, στα άθλια διαμερίσματα και στους χώρους δουλειάς- στη διαμάχη κυρίως μεταξύ των ελλήνων μεταναστών και των Γερμανών συνδικαλιστών για το ακόρντ. Και βέβαια στα τραγούδια της ξενιτιάς του Καζαντζίδη που οι στίχοι τους διατρέχουν όλο το βιβλίο. (Ο Καζαντζίδης είναι όπως όλοι γνωρίζουμε ο τραγουδιστής του μετανάστη. Και ο Καζαντζίδης με τη Μαρινέλα πράγματι τον Οκτώβριο του 1965 πήγαν στη Γερμανία για συναυλίες και η υποδοχή που τους ετοίμασαν οι μετανάστες εκεί ήταν συγκινητική. Είχαν μαζί τους τον Χ. Νικολόπουλο μόλις 17 χρονών τότε και επίσης τον Ημαθιώτη Μίμη Παπαϊωάννου.)

Αθήνα: Στο βιβλίο της Μαρλένας

Το εξώφυλλο του βιβλίου «Η Πηνελόπη των τρένων»

Πολιτοπούλου η Αθήνα είναι η Αθήνα του σήμερα. Των μεταναστών, της οικονομικής κρίσης, της πολιτιστικής παραίτησης και αποξένωσης. Μια πρωτεύουσα η παρακμή της οποίας αποτυπώνεται στο βιβλίο συμβολικά γύρω από το κατεστραμμένο κτίριο της Κολούμπια, της άλλοτε ανθηρής μουσικής βιομηχανίας του τόπου μας. Ένα κτίριο που επί 60 χρόνια στέγαζε τα όνειρα των μουσικών, τα μεγαλύτερα ονόματα του λαϊκού τραγουδιού και που το αφήσαμε να ρημάξει. Ένας τόπος με συναισθηματική αξία για την ιστορία της μουσικής και την πολιτιστική μας κληρονομιά (είναι γνωστή η διαμάχη της εταιρίας Μίνως- Μάτσας και υιός με τον Καζαντζίδη, μια διαμάχη που σιγά-σιγά έφθειρε και την ίδια την εταιρεία, ιδιοκτησία της οποίας ήταν και το κτίριο της Κολούμπια) στον οποίο σήμερα, στις ρημαγμένες εγκαταστάσεις του, βρίσκουν καταφύγιο Αλγερινοί κυρίως μετανάστες.

Νάουσα-Ημαθία: Η Ημαθία λέει η συγγραφέας είναι μια terra incognita. Οι ιστορικές και αρχαιολογικές πηγές αναφέρουν πολλές πόλεις που όμως δε βρέθηκαν ποτέ από την αρχαιολογική σκαπάνη. Όπως το χώμα λοιπόν κρύβει μυστικά που ποτέ ίσως δε θα έρθουν στο φως, έτσι και οι άνθρωποι της περιοχής έχουν κρυμμένες μέσα τους ιστορίες που ποτέ δεν γράφτηκαν. Ιστορίες που προσιδιάζουν με την ιστορία που επινοεί η Μ.Π. στην «Πηνελόπη των Τρένων» και που το βάρος τους παραδίδεται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, από τους μεγάλους στους μικρούς όπως ράβονται ένα -ένα τα φλουριά της Μπούλας από τους παλιότερους στο στήθος των νεότερων.

Το έθιμο της Αποκριάς στη Νάουσα, ο καημός των Ποντίων της Μικρασιατικής καταστροφής και τα χωριά με τα χωριστά νεκροταφεία, η κατοχή, ο εμφύλιος και οι επιπτώσεις του στις μετέπειτα γενιές, η βιομηχανική άνθιση και η πτώση, τα αμπέλια, το κρασί και το τσίπουρο, οι αρχαιολογικοί τόποι και τα βιομηχανικά κτήρια, το βουνό και το δάσος, η φιλοξενία και οι καθημερινές συνήθειες γύρω από το τραπέζι, όλα είναι εδώ στο βιβλίο της Μ.Π. Για κάποιους από εμάς όλα όσα έχουμε ζήσει μέσα από τις ιστορίες των γονιών μας, μέσα από τις προσωπικές μας ιστορίες.

Υπάρχουν συγγραφείς που έχουν το προνόμιο και την εύνοια του ταλέντου τους να εκδίδουν μισοτελειωμένες ιστορίες αφήνοντας από ένα σημείο και μετά μόνο του τον αναγνώστη να τα βγάλει πέρα. Αλλά ακόμα και στο πιο τελειωμένο μυθιστόρημα, όταν μάλιστα αυτό βασίζεται σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, θα υπάρχουν πάντα σκιές για να φωτιστούν. Με την Πηνελόπη των τρένων παρέα μπορούμε να περάσουμε ευχάριστα σ' ένα τοπίο αναγνωρίσιμο και να παρακολουθήσουμε με αμείωτο ενδιαφέρον τη διαλεύκανση των φόνων. Μπορούμε όμως και να ακούσουμε τη φωνή του τόπου μας και των ανθρώπων του φωτίζοντας λίγο κάποιες σκοτεινές πλευρές της πραγματικότητας μιας εποχής όχι και τόσο μακρινής και καθόλου άσχετης από τη σημερινή. Ότι κι αν διαλέξουμε θεμιτό θα είναι. N

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΤΟ 1822

(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΗ)

σελ.: 270, τιμή: 10€

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αιώνας

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

σελ.: 414, τιμή: 20€ (χαρτόδετο) 25€ (πανόδετο)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαιτέρως ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε τετραετίες Δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

σελ.: 318, τιμή: 10€

ΕΠΙΜ. ΚΩΣΤΑ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑ

ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

Συλλογή επιστημονικών μελετών που αφορούν την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος η πόλη της Νάουσας που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην καπιταλιστική ανάπτυξη.

σελ.: 260, τιμή: 15€

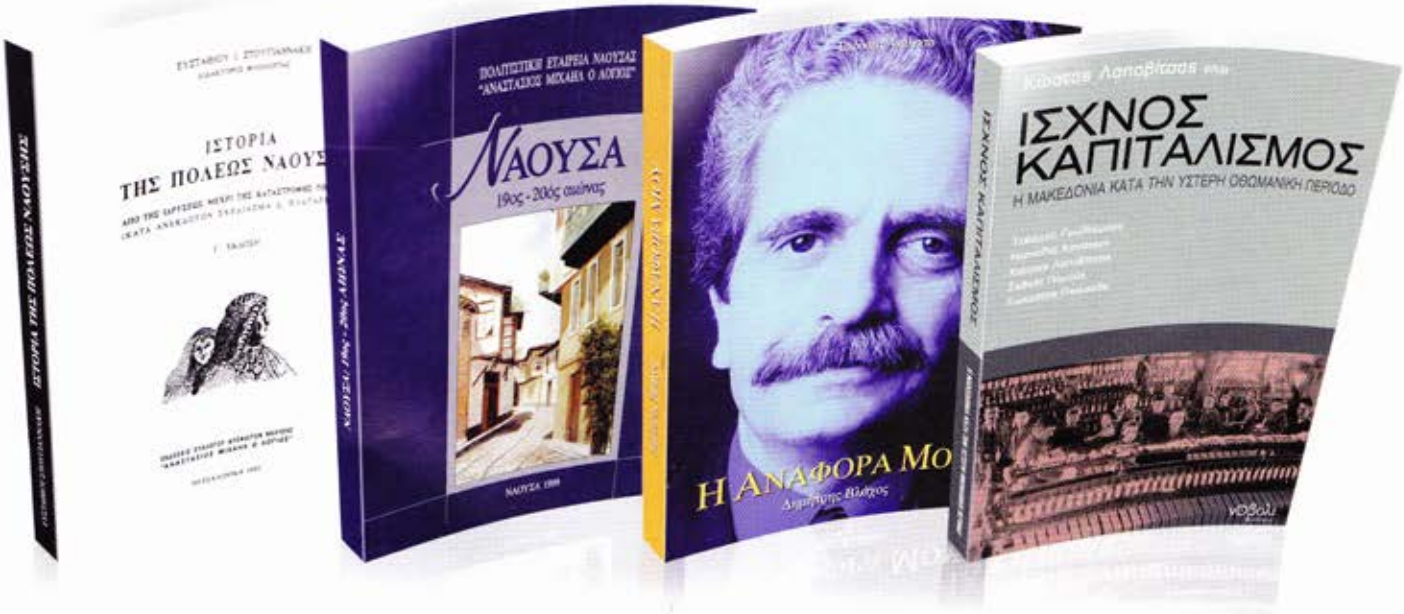

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, Δημ. Βιβλιοθήκη, τηλ.: 2332350025 | Αλέξανδρος Οικονόμου, τηλ.: 2332 400074

ΦΙΛΩΤΑ ΑΔΑΜΙΔΗ

ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΩΝΩΝ

Η ζωή και η δράση του μαχητή τεσσάρων πολέμων

ΔΙΑΘΕΣΗ:
Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
Αλέξανδρος Οικονόμου, τηλ.: 2332 400074

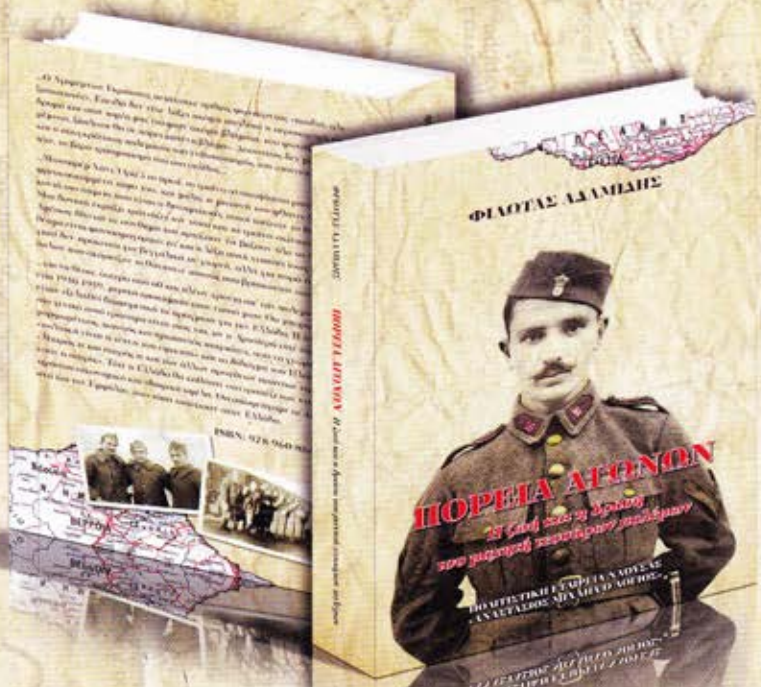

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΜΑΧΗΤΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΦΙΛΩΤΑ ΑΔΑΜΙΔΗ (ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΤΣΩΝΗ)

Στο ερώτημα «υπήρχε άλλη διέξοδος»; δηλώνω κατηγορηματικά πως, ύστερα απ' όσα έζησα προσωπικά και διδάχτηκα από τις εμπειρίες άλλων πρωταγωνιστών και ιστορικών, ναι, υπήρχε: ειρηνική, πολιτική, δημοκρατική, κοινοβουλευτική.

Στην πολιτική μου προσφυγιά, μετά την ήττα, σε μια από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες του υπαρκτού τότε σοσιαλισμού, έφτιαξα τη δική μου οικογένεια και έζησα στη σύντομη, δυστυχώς, «Άνοιξη της Πράγας», το σοσιαλισμό που ονειρεύτηκα. Με δημοκρατία και ελευθερία με ανθρώπινο πρόσωπο! Εύχομαι οι νεότερες γενιές να μην ξαναζήσουν τα πέτρινα χρόνια που έζησα εγώ.

ΣΕΛΙΔΕΣ 328, ΤΙΜΗ 10€